ئۇيغۇر تىلىدىن ئاساس

基础维吾尔语

شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى نەشرىياتى

新疆大学中国语言系系列配套教材

ئۇيغۇر تىلىدىن ئاساس

基础维吾尔语

باش تۈزگۈچى: خالىق نىياز
تۈزگۈچىلەر: خالىق نىياز، ئۆمەر ھاپىز، گۈلچېھرە ئىسلام، باھارگۈل ھامۇت

شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى نەشرىياتى

مەسئۇل مۇھەررىرى: ئابلىمىت قادىر
مەسئۇل كوررېكتورى: تۇنسايىم ساۋۇت

ئۇيغۇر تىلىدىن ئاساس

*

باش تۈزگۈچى: خالىق نىياز
تۈزگۈچىلەر: خالىق نىياز، ئۆمەر ھاپىز،
گۈلچېھرە ئىسلام، باھارگۈل ھامۇت

شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى نەشرىياتى نەشر قىلىپ تارقاتتى
ئۈرۈمچى شەھىرى غالىبىيەت يولى №14، پوچتا نومۇرى. 30046
ئۈرۈمچى لوگېندا باسما چەكلىك شىركىتىدە بېسىلدى
فورماتى: 850×1168 مم، 1/32، باسما تاۋىقى: 19.5
1997 ـ يىل 9 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
2006 ـ يىل 10 ـ ئاي 3 ـ بېسىلىشى
تىرازى: 6001—9000

ISBN 7 — 5631 — 0911 — 0/G・509
باھاسى: 25.00 يۈەن

说　明

《基础维吾尔语》是高等学校维吾尔语专业一年级基础课教材，也供自学者使用。教材由新疆大学中语系部分教师编写。

教材共50课，除一至六课外，其余各课由课文、对话、词语、词语用法说明、语音常识、语法要点、练习部分组成。书后附有词语总表，词汇约1800条。

教材的编写采取了主编负责下分工编写，分单元集体讨论的方式。

哈力克·尼亚孜同志负责提出教材的总体设计，确定编写体例并修改、统一全稿并执笔编写“维吾尔语基础知识”，一至六课。

吾买尔·阿皮孜同志协助主编做了大量组织工作，并负责编写全书的语法要点，词语用法说明、七至二十一课的练习部分以及二十二至五十课的课文、对话部分。

古丽琪克热·依斯拉木同志负责编写七至二十一课的课文、对话、词语部分和二十二至五十课的练习部分。

巴哈尔古丽同志负责编写全书的语音常识，二十二至五十课的词语部分和总词汇表。

自治区教委教材处的领导对教材的规划和审查给予了具体指导。

教材在试用期间，中语系副教授米尔扎·克里木先生提出了许多宝贵的意见。教材审查期间，中语系教授热扎克·买提尼亚孜先生、中亚文化研究所副教授陈世民先生提出过较详细的修改意

见，修改过程中，我们采纳了他们的部分意见。新疆大学出版社的有关同志为此教材的出版给予了大力的协助。特此一并致谢。

由于时间紧迫，缺乏经验，教材难免有不当之处，恳请同行和同学批评指正。

编　者

1995 年 5 月

目 录

维吾尔语基础知识

第一课 …………………………………………………………… 1

元音和辅音

元音: ئا ئە ئې ئى

辅音: ن م س ز

练习

第二课 …………………………………………………………… 11

元音: ئو ئۇ ئۆ ئۈ

辅音: ب پ ت ڭ

练习

第三课 …………………………………………………………… 24

辅音: چ ج ش ژ ي ۋ ف ق

音节与重音

练习

第四课 …………………………………………………………… 38

辅音: گ ك د خ غ ر ل ھ

辅音的分类

移行规则

练习

第五课 …………………………………………………………… 52

维吾尔文字母的顺序

字母的书写形式表

附:(一)国际音标元音舌位和维吾尔语元音舌位

附:(二)维吾尔语辅音表和元音表
维吾尔语音节的构成方式
维吾尔语的复辅音
练习
第六课 …………………………………………………… 59
总复习
附:(一)维吾尔文字母的结构笔画
字母符号
附:(二)维吾尔文字母书写顺序
附:(三)部分维吾尔人名举例
附:(四)自治区主要城镇名称维汉对照
第七课 …………………………………………………… 69
课文: بۇ كىتاب
对话
词语用法说明:一、ئۇ ، بۇ ، ماۋۇ ، ئاۋۇ ، 二、ھەئە
语音常识:维吾尔语的读音规则
浊辅音 ب 的清化
语法要点:一、维吾尔语的词类　二、判断句　三、疑问句
练习
第八课 …………………………………………………… 77
课文: بۇ يېڭى كىتاب ئەمەس
对话
词语
词语用法说明: ياق
语音常识:元音 ئا ، ئە 的弱化
语法要点:一、判断句的否定形式　二、附加成分
练习
第九课 …………………………………………………… 83
课文: مەن ئوقۇغۇچى
对话
词语

词语用法说明：一、ياخشىمۇسىز 二、مۇئەللىم 和 ئوقۇتقۇچى
语音常识：一、语音和谐规律：[元音和谐规律（一）] 二。辅音 ر 的脱落
语法要点：一、附加成分的变体及附加成分的分类 二、词根和词干 三、名词的数 四、人称代词
练习
第十课 …………………………………………………… 92
课文： مېنىڭ ئىسمىم گۈلنۇر
对话
词语
词语用法说明： قەيەر , نە
语音常识：一、پ ，ق ，ك 的浊化 二、ئۇ ，ئۈ ，ئى 的脱落
语法要点：一、名词的格 二、主格 三、领属格 四、名词的人称附加成分
练习
第十一课 …………………………………………………… 103
课文： بىزنىڭ مەكتىپىمىز
对话
词语
词语用法说明：一、ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم 二、ئىنتايىن , بەك , ناھايىتى
语音常识：一、辅音的和谐 二、浊辅音 ب ，د 的清化
语法要点：一、时位格 二、数词
练习
第十二课 …………………………………………………… 114
课文： بۈگۈن دۈشەنبە
对话
词语
语音常识：一、元音和谐规律（二） 二、گ ，غ 结尾的词同附

加成分的结合方法
语法要点：一、向格　二、星期几的表示法
练习
第十三课 ……………………………………………………124
课文：　دەرسخانىدا
对话
词语
词语用法说明：　ئەمدى
语音常识：چ 的读音
语法要点：一、动词　二、宾格　三、词的变化　四、动词的肯定和否定形式　五、祈使式
练习
第十四课 ……………………………………………………135
课文：　بىزنىڭ بىر كۈنىمىز
对话
词语
词语用法说明：一、بار　二、-بار　三、بىلەن
语音常识：动词中 ئا，ئە 的弱化
语法要点：一、动词的时　二、过去时直接陈述式　三、从格　四、时刻表达法
练习
第十五课 ……………………………………………………146
课文：　بىز شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدە ئوقۇيمىز
对话
词语
语法要点：动词将来时直接陈述式
练习
第十六课 ……………………………………………………155
课文：　بىز ئۇيغۇر تىلى ئۆگىنىۋاتىمىز
对话

词语
词语用法说明： ئەمسە
语音常识：一、ي的增加 二、 ئۇ ، ئۈ ، ئى 的清化
语法要点：一、动词现在时直接陈述式（一）
二、主语的省略
练习
第十七课 ……………………………………………………166
课文： بىز ھەر كۈنى چېنىقايلى
对话
词语
语音常识：一、辅音 ن 的同化 二、序数词中ئى 的脱落
语法要点：代词
练习
第十八课 ……………………………………………………177
课文： مەن رەسىم سىزىشقا قىزىقىمەن
对话
词语
语法要点：一、动名词 二、能动式动词
练习
第十九课 ……………………………………………………189
课文： بۈگۈن ياخشى كىنو بار ئىكەن
对话
词语
词语用法说明：一、دېگەن 二、قېنى 三、ئۈچۈن
语法要点：一、形动词 二、实动词和助动词
练习
第二十课 ……………………………………………………202
课文： ئاساسىي بىلىملەرنى پۇختا ئۆگىنىش لازىم
对话
词语

词语用法说明:一、语气词 لا 二、لازىم، كېرەك
三、باشقا 四、بويىچە
语音常识:口语中«لى»,«لۇ»的脱落
语法要点:一、副动词 二、体助动词
练习
第二十一课 ……………………………………………………214
课文: ئەتە سىنىپ يىغىنى ئاچماقچى
对话
词语
语法要点:一、目的动词 二、形容词的级
练习
第二十二课 ……………………………………………………222
课文: گۈزەل مەكتىپىم
对话
词语
词语用法说明: قاراپ
语音常识:一、合成词或对偶词中«ئا»音的读法 二、汉语借词的拼写法
语法要点:一、动词条件式 二、附加成分 -دىكى // -تىكى 及其用法
练习
第二十三课 ……………………………………………………232
课文: بۇ خىسلەت دادىڭىزدا بارمۇ؟
对话
词语
词语用法说明:مەيلى
语音常识:辅音 ج 的读法
语法要点:一、体助动词 ئال 二、附加成分 -دەك // -تەك
三、غانلىق 动名词
练习

第二十四课 ……………………………………………………242
课文： ياردەم
对话
词语
词语用法说明：一、 هالدا 二、 پېتى
语法要点：一、动词直接陈述式反复过去时 二、动词的语态（一）
练习
第二十五课 ……………………………………………………254
课文： گۈزەللىك
对话
词语
词语用法说明：一、 تېخى 二、 زادى 三、شۇنداق
语法要点：动词的语态（二）
练习
第二十六课 ……………………………………………………264
课文： مېنىڭ ئائىلەم
对话
词语
词语用法说明： بولۇپ
语法要点：句子成分
练习
第二十七课 ……………………………………………………275
课文： شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى
对话
词语
词语用法说明： بىرى
语法要点：一、被动态 二、附加成分 -كىچە // -گىچە // -قىچە // -غىچە 及其用法
练习
第二十八课 ……………………………………………………287

课文：　　دۇنيا ئاھالىسى
对话
词语
词语用法说明：一、قارىغاندا　二、ئاران
语法要点：一、词序　二、自复态
练习
第二十九课 ……………………………………………… 298
课文：شەپەرەڭ نېمە ئۈچۈن كېچىسىلا سىرتقا چىقىدۇ
对话
词语
词语用法说明：دەپ
语法要点：一、动词过去时间接陈述式　二、附加成分نىڭكى及其用法
练习
第三十课 ……………………………………………… 310
课文：　　تۈلكىنىڭ تەقسىماتى
词语
词语用法说明：语气词　دە
语法要点：一、敬称　二、表示月份的专门名词
练习
第三十一课 ……………………………………………… 319
课文：　　يەر شارى «ياش تۆكمەكتە»
对话
词语
词语用法说明：ئارقىلىق
语法要点：一、动词现在时直接陈述式(二)　二、语气词
练习
第三十二课 ……………………………………………… 328
课文：　　بەش يۈەن
对话

词语
词语用法说明：助动词 تۇر-
语法要点：一、غىلى 副动词（目的副动词） 二、分数词
练习
第三十三课 ……………………………………………………337
课文： سالامەتلىك ۋە ئوزۇقلىنىش
对话
词语
词语用法说明：助动词 كەت-
语法要点：词组及其类型
练习
第三十四课 ……………………………………………………349
课文： مەن سىلەرنىڭ ئىناق ئۆتۈشۈڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن
对话
词语
词语用法说明：助动词 قال-
语法要点：一、动词直接陈述式当时过去时 二、غاچقا 副动词（原因副动词）
练习
第三十五课 ……………………………………………………360
课文： نامراتلىق — دۇنيادىكى ساقايتىش قىيىن بولغان جاھىل كېسەللىك
对话
词语
词语用法说明： يەنە
语法要点：句子类型
练习
第三十六课 ……………………………………………………370
课文： يەرمەنكە

对话
词语
词语用法说明:助动词 باق- 和 يۈر-
语法要点:一、动词将来时间接陈述式　二、附加成分 چە 及其用法
练习
第三十七课 ··382
课文:　ئۈزۈم
对话
词语
词语用法说明:　سىرت
语法要点:复句
练习
第三十八课 ··392
课文:　مەن چوقۇم
对话
词语
词语用法说明:一、语气词 ئا (ئە)　二、بىر
语法要点
练习
第三十九课 ··404
课文:　سالام خەت
对话
词语
词语用法说明:　خېلى
语法要点:一、غۇچە 副动词(界限副动词)　二、反身代词
练习
第四十课 ··414
课文:　مەھمۇد قەشقەرى
对话

词语
词语用法说明： ئىبارەت
语法要点
练习
第四十一课 ……………………………………………………425
课文： قۇربان ھېيت ۋە روزا ھېيت
对话
词语
词语用法说明：一、ئوخشا- 二、ئوخشاش
语法要点
练习
第四十二课 ……………………………………………………437
课文： ئامېرىكا تەسىراتلىرى
对话
词语
词语用法说明：语气词 كىن
语法要点：一、附加成分 -چىلىك 二、从格附加成分 -دىن/
-تىن的用法
练习
第四十三课 ……………………………………………………449
课文： يۇمۇرلار
对话
词语
词语用法说明：语气词 غۇ（قۇ）
语法要点：一、感叹词 二、附加成分-غىن//-قىن//-گىن
//-كىن
练习
第四十四课 ……………………………………………………459
课文： «ماقۇل» بىلەن «ياق» نىڭ مۇنازىرىسى
词语

词语用法说明：语气词 جۇمۇ
语法要点：一、概数词　二、否定代词　三、向格附加成分
-كە // -گە // -قا // -غا 的用法
练习
第四十五课 ……………………………………………… 471
课文：　رەھمەت ۋە بەش مو
对话
词语
词语用法说明：语气词 -چۇ
语法要点：一、غاچ 副动词（兼代副动词）　二、时位格附加成分 -دا // -تا // -دە // -تە 的用法
练习
第四十六课 ……………………………………………… 482
课文：　ئادەمنىڭ تېنى
对话
词语
语法要点：复数附加成分 -لار // -لەر 的用法
练习
第四十七课 ……………………………………………… 492
课文：　ھەيۋەتلىك، كۆركەم تەنھەرىكەت سارىيى
对话
词语
语法要点：词的构成
练习
第四十八课 ……………………………………………… 501
课文：　يولۋاس بىلەن ئوتۇنچى
对话
词语
词语用法说明：连接词 -كى
语法要点：维吾尔语常见的构词附加成分

练习

第四十九课 ……………………………………………………516

课文: تەكلىماكان قۇملۇقى

对话

词语

语法要点:一、غۇ 动名词(表原动名词) 二、标点符号(一)

练习

第五十课 ……………………………………………………528

课文: «جىننىس دۇنيا رېكورتى قامۇسى»

对话

词语

语法要点:标点符号(二)

练习

总词汇表 ……………………………………………………539

维吾尔语基础知识

引　言

维吾尔语是维吾尔民族用来交际的工具。同时，维吾尔语言文字是新疆维吾尔自治区的工作语文之一。我区的部分乌孜别克族、塔塔尔族、柯尔克孜族、塔吉克族等民族的群众也通晓和使用维吾尔语言文字。

维吾尔语属阿尔泰语系突厥语族，在结构语法上属于粘着语类型。

维吾尔语有自己的标准语，也有方言。一般来说，维吾尔语方言之间差别不大，各方言区的维吾尔族群众在言语交际中不发生困难。

维吾尔语的标准语以中心方言词汇为基础，以乌鲁木齐语音为语音标准，以通俗出版物的语法作语法规范。

文　字

现行维吾尔文是阿拉伯文字为基础的拼音文字，字母共有 32 个，其中 8 个元音字母，24 个辅音字母。

维吾尔文的字母按规定的顺序排列成表，叫做字母表。维吾尔文的词典、图书资料的索引等是按字母顺序编排的。因此，必须熟记字母表。

维吾尔文字自右向左读写，它的每一个字母都有几种字体。另

外，维吾尔文字母除了它拼写时所发的本音（也就是它所代表的音）以外，还有一个名称（就是单独称说字母时的读法）。一般说来，元音字母的实际发音与字母的名称一致，辅音字母的名称要加«ئي»，如：元音字母«ئا»的字母名称是[a]；读音也是[a]。辅音字母«ب»的字母名称是[be]；读音是[b]。

维吾尔文字母的形体

维吾尔文字母形体因独写或在词首、词中、词尾的位置不同而略有不同。32 个字母中 21 个字母有单立式、后连式、双连式和前连式形体，11 个字母有单立式和前连式形体，其中 25 个字母有四种书写形体，5 个字母有两种书写形体，2 个字母有八种书写形体，32 个字母共有 126 种书写形体。

从形体上讲，维吾尔文字母从右往左横行书写。维吾尔文字母由竖、肉、横、撇、拱、环、结等笔画和点、滴、钩等符号构成。

维吾尔文字母笔画多，符号多样，字母形体繁杂，如果多一点，或少一滴或缺少必要的符号，字母形体一变，就无法拼读，或构成词义不同词。

维吾尔文每一个字母的书写、字母的大小都有一定的规格，每个字母的基部必须落在基线上，书写时，先写基部，后写符号。

标点符号

维吾尔文使用的标点符号共有十二种

句号	问号	感叹号	分号	逗号	引号
.	؟	!	؛	،	‹ ›
双引号	括号	连接号	破折号	冒号	省略号
« »	( )	-	——	:	...

语　　法

维吾尔语作为粘着型的语言，有丰富的词形变化体系。维吾尔语词与词之间的关系，词在句中的语法功能主要通过形态变化来体现。其次语序在一定的范围内起联结词与词的作用。

维吾尔语的语序通常是：主语在前，谓语在最后，宾语在谓语前，定语、状语在中心词之前。

根据词的语法特点，维吾尔语的词类划分如下：

<table>
<tr><td rowspan="7">实词</td><td colspan="2">动　词</td></tr>
<tr><td rowspan="5">静　词</td><td>名词</td></tr>
<tr><td>形容词</td></tr>
<tr><td>数词</td></tr>
<tr><td>代词</td></tr>
<tr><td>拟声词</td></tr>
<tr><td colspan="2">副词</td></tr>
<tr><td rowspan="3">虚词</td><td colspan="2">连词</td></tr>
<tr><td colspan="2">后置词</td></tr>
<tr><td colspan="2">语气词</td></tr>
<tr><td colspan="3">感叹词</td></tr>
</table>

词　　汇

在长期的历史发展过程中，维吾尔语逐步形成了自己的词汇系统。除了维吾尔语固有词语和突厥语同源词之外，借词在词汇中占有一定的比例。借词主要来自阿拉伯语、波斯语、俄语、汉语、蒙古语等。

语　　音

现代维吾尔语在语音上有和谐（词根与词缀或词干与附加成

分相互结合时，语音之间一般要在发育特征上相互适应，即相互和谐)、弱化(主要表现为元音 ئا，ئە 的弱化)、脱落、增音等语音变化。

字母表　　ئېلىپبە

国际音标	字母名称	字母	字母顺序
a	[a]ئا	ئا	1
ɛ	[æ,ɛ] ئە	ئە	2
b	[be] بې	ب	3
p’	[p’e] پې	پ	4
t’	[t’e] تې	ت	5
dʒ	[dʒe] جې	ج	6
tʃ	[tʃe] چې	چ	7
x	[xe] خې	خ	8
d	[de] دې	د	9
r	[re] رې	ر	10
z	[ze] زې	ز	11
ʒ	[ʒe] ژې	ژ	12
s	[se] سې	س	13
ʃ	[ʃe] شې	ش	14
ʁ	[ʁe] غې	غ	15
f	[fe] فې	ف	16
q’	[q’e] قې	ق	17
k’	[k’e] كې	ك	18
g	[ge] گې	گ	19
ŋ	[ŋe] ڭې	ڭ	20
l	[le] لې	ل	21
m	[me] مې	م	22

n	[ne] نې	ن	23
h	[he] ھې	ھ	24
o	[o] ئو	ئو	25
u	[u] ئۇ	ئۇ	26
∅	[∅] ئۆ	ئۆ	27
y	[y] ئۈ	ئۈ	28
v	[ve] ۋې	ۋ	29
e	[e] ئې	ئې	30
i	[i] ئى	ئى	31
j	[je] يې	ي	32

发音器官

要想真正掌握一种第二语言的语音，不能单纯模仿，必须要了解发音原理，了解每个音的发音部位和发音方法，了解这种语言的发音习惯。因此，必须首先了解人的发音器官。

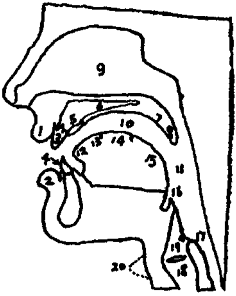

发音器官示意图

(1)上唇 (2)下唇 (3)上齿 (4)下齿
(5)齿龈 (6)硬颚 (7)软颚 (8)小舌
(9)鼻腔 (10)口腔 (11)咽头 (12)舌尖
(13)舌叶 (14)前舌面 (15)后舌面 (16)喉盖
(17)食道 (18)气管 (19)声带 (20)喉头

بىرىنچى دەرس

元音和辅音

维吾尔语共有 32 个音，其中 8 个是元音，24 个是辅音。

元音发音时，声带振动，气流通过口腔时不受阻碍。

发音时双唇圆撮的音叫圆唇元音，双唇自然舒展的音叫非圆唇元音。

发音时按舌位升降的程度，元音可分为高元音、半高元音、半低元音、低元音。

发音时按舌头向前或向后伸缩的情况，元音可分为前元音、后元音、央元音。

发辅音时，气流通过口腔时受到某种阻碍。

发音时按形成阻碍的部位（即发音部位）辅音可分为双唇音、唇齿音、舌尖音、舌面音、小舌音等。

发音时按声带振动与否，辅音可分为浊辅音和清辅音。

发音时按形成阻碍和克服阻碍的方式（即发音方法），辅音可分为塞音、塞擦音、擦音、鼻音、颤音等。

元音：ئا　ئە　ئې　ئى

辅音：ن　م　س　ز

ئا

ئا 是展唇后元音，发音时口张大，舌向后缩，舌位降低到最

低程度。和汉语中的“a”(啊)相似①

发音练习

ئا ئا ئا ئا

ئان ئان نان نان

ئانا ئانا مانا مانا

书写形式

隔音前连式　前连式　简单单立式　单立式

ـئا　ـا　ا　ئا

书写规则

ئا(单立式)多用于词首,有时也出现在词中或词末尾,起隔开音节的作用,ا(简单单立式)用于两种书写形式的辅音字母的单立式之后,ـا(前连式)用于词中或词末尾连接辅音字母的后连式,ـئا(隔音前连式)用于词中间或词末尾起隔开音节的作用。

ئا — ئانا (ئا + ن + ـا)

ا — دادا (د + ا + د + ا)

ـا — ئانا (ئا + ن + ـا)

ـئا — ئىنئام (ئـ + ـنـ + ـئا + م)

ئە

ئە 是展唇前元音,发音时,舌头向前伸,舌头接近下齿背,口腔半开,汉语中没有这个音,但其发音接近于“an”(安)中的元音[ε]。

发音练习

ئە ئە ئە ئە

ئەن ئەن مەن مەن نە نە نەم نەم مە مە

①本书中所说的汉语指汉语普通话。

书写形式

隔音前连式　前连式　简单单立式　单立式

ـئە　　ـە　　ە　　ئە

ئە — ئەنە (ئە + نـ + ـە)

ە — ئادەم (ئا + د + ە + م)

ـە — مەن (مـ + ـە + ن)

ـئە — ئەنئەنە (ئە + نـ + ـئە + نـ + ـە)

ن

ن是舌尖中鼻音,发音时舌尖顶住上齿龈,形成阻碍,气流由鼻腔泄出。是浊辅音,和汉语中的“n”(“呢”字的第一个音)相似。

发音练习

ن　ن　ن　ن

ئان　ئان　ئەن　ئەن　نا　نا　نە　نە

ئان ـ ئەن　　نا ـ نە　　ئەن ـ ئان　　نە ـ نا

书写形式

前连式　双连式　后连式　单立式

ـن　　ـنـ　　نـ　　ن

书写规则

ن（单立式）用于词末尾，نـ（后连式）用于词首或词中间ئي，ئى外的其于元音之后，ـنـ（双连式）用于词中与前后的字母连写，ـن（前连式）用于词尾与前面的字母连写，一般用于ئي，ئى之后。

ن — نان (نـ + ا + ن)

نـ — ئانا (ئا + نـ + ا)

ـنـ — سىنىپ (سـ + ـىـ + ـنـ + ـىـ + ـپ)

ـن — تىيىن (تـ + ـىـ + ـيـ + ـىـ + ـن)

拼　读

نـ + ا = نا　　نـ + ە = نە　　ئا + ن = ئان

ئە + ن = ئەن　　نا + ن = نان　　نە + ن = نەن

ئە + نە = ئەنە　　ئا + نا = ئانا

单词发音练习

نان（馕）　　نە（哪儿）

ئەنە（那里，那就是）　　ئانا（母亲）

م

م 是双唇鼻音。发音时，双唇闭拢，气流由鼻腔泄出。浊辅音，和汉语中的“m”（“模”字的第一个音）相似。

发音练习

م　م　م　م

ما　مە　ئام　ئەم　مان　مەن　مەم　نەم　مام　نام　ما ـ مە

ئام ـ ئەم　نام ـ مام　نەم ـ مەم　مە ـ ما　ئەم ـ ئام

前连式	双连式	后连式	单立式
ـم	ـمـ	مـ	م

书写规则与ن 相同。

م — نام（نـ + ا + م）

مـ — مەن（مـ + ە + ن）

ـمـ — ئامما（ئا + مـ + ـمـ + ا）

ـم — ئىنىم（ئـ + ـنـ + ـنـ + ـم）

拼　读

مـ + ا = ما　　مـ + ە = مە　　ئا + م = ئام

ئە + م = ئەم　　ما + ن = مان　　مە + ن = مەن

نا + م = نام　　　نە + م = نەم　　　مە + م = مەم
نە + ن = نەن

单词发音练习

مەن （我）　　　　نام （名称）
ئاما （群众）　　　ئەمما （但是）
ئامان （平安；阿曼（人名））　　　مانا （这里，这就是）

ئې

ئې 是展唇央元音，发音时，口腔张得比发“ئە”时小，舌头向前伸，舌尖微接下齿背，近似于汉语韵母“ie”中的“e”。

发音练习

ئې　ئې　ئې　ئې
نې　مې　ئېن　ئېم　نېم　مېم　مېن　نېن
مې - ما　　نې - نا　　ما - مې　　نا - نې

书写形式

隔音前连式	前连式	隔音双连式	双连式	简单后连式	后连式	简单单立式	单立式
ـئې	ـې	ـئېـ	ـېـ	ېـ	ئېـ	ې	ئې

书写规则

ئې（单立式）用于词末尾单独构成一个音节时，ې（简单单立式）用于词末尾而且是两种书写形式的辅音字母之后，ئېـ（后连式）用于词首或音节首，ېـ（简单后连式）用于词中间而且是两种书写形式的辅音字母之后，ـېـ（双连式）用于两种书写形式的辅音字母之外的其余辅音字母的中间，ـئېـ（隔音双连式）用于词中的音节首，ـې（前连式）用于词末尾与前面的字母连写，ـئې（隔音前连式）用于词末尾与前面的字母连写单独构成一个音节。

该字母的ئې，ې，ـئې 形式不常用。

ئې — ئېتمز (ئې + تـ + ـمـ + ز)

ـې — دېڭمز (د + ې + ڭـ + ـمـ + ز)

ـېـ — نېمه (نـ + ـېـ + ـمـ + ه)

ـئې — قۇمئېرىق (قـ + ۇ + مـ + ـئې + ر + ـ + ق)

ي — خۇەيخي (خـ + ۇ + ە + يـ + خـ + ي)

拼　　读

نـ + ي = ني	مـ + ي = مي	ئې + ن = ئېن
ئې + م = ئېم	نې + ن = نېن	مې + ن = مېن
مې + م = مېم	نې + م = نېم	نې + مه = نېمه
ني + نا = نېنا	نا + ني = ناني	

单词发音练习

نېمه　（什么）

ئى

ئى 是展唇、舌前次高元音。发音时口微开，双唇向两旁舒展，舌头前伸，舌尖接近下齿背，舌面上升接上腭（但不发生摩擦），比汉语的"i"舌位略低。它根据组合中所处的位置，有微小的变化。

发音练习

ئى　ئى　ئى　ئى　ئي　ئي　ئي　ئي

نى　مى　ئمن　مېن　ئمم　ئمن　ممن　ممم　نمم

ني - نى　　نى - ني　　ئېن - ئمن　　ممن - نېن

书写形式

隔音前连式	前连式	隔音双连式	双连式	简单后连式	后连式	简单单立式	单立式
ـئى	ـى	ـئـ	ـٮـ	ٮـ	ئـ	ى	ئى

书写规则与 ئي 相同。

该字母的 ئى，ئـى形式不常用。

ى — سۆزى (س + ۆ + ز + ى)

ئىـ — ئىسىم (ئىـ + سـ + ـىـ + م)

ـىـ — دىل (د + ـىـ + ل)

ـئىـ — پېئىل (پـ + ـېـ + ـئىـ + ل)

ـى — نامى (ن + ا + مـ + ى)

拼　读

نـ + ى = نى	مـ + ى = مى
ئىـ + ن = ئىن	ئىـ + م = ئىم
نىـ + م = نىم	مىـ + م = مىم
نىـ + ن = نىن	مىـ + ن = مىن
مىـ + نا = مىنا	ئىـ + مىـ + ن = ئىمىن
ئا + مىـ + نە = ئامىنە	ئىـ + نىـ + م = ئىنىم

单词发音练习

阿米娜(人名)　ئامىنە

伊　明(人名)　ئىمىن

س

س 是舌尖擦音。发音时，舌尖前伸，靠近上齿背，构成小缝隙，气流通过缝隙摩擦而出声带不振动，是清辅音，和汉语中的“S”(“撕”字的第一个音)相似。

发音练习

س　س　س　س

سا　سە　سې　سى　ئاس　ئەس　ئېس　ئىس

مىس　نىس　سام　سان　سەن　نەس　مەس　سەس

ئاس - ئەس　نەس - مەس　سام - سان　سەن - سان

ئېس - ئىس　نىس - نېس　سې - سى

书写形式

前连式　双连式　后连式　单立式

ﺱ ﺳ ﺴ ﺲ

书写规则与ن相同。

ﺱ — ئاساس (ئا + ﺳ + ﺎ + ﺱ)

ﺳ — سان (ﺳ + ﺎ + ن)

ﺴ — ئىسىم (ئى + ـﺴ + ـىـ + م)

ﺲ — مىس (ﻣ + ـىـ + ﺲ)

拼 读

ﺳ + ﺎ = سا	ﺳ + ە = سە
ئا + س = ئاس	ئە + س = ئەس
سا + م = سام	سە + ن = سەن
سى + ن = سىن	مى + ن = مىن
ئى + س = ئىس	ﺳ + ى = سى
ﺳ + ي = سي	سە + م = سەم
سا + نا = سانا	ئا + ساس = ئاساس
ئە + مەس = ئەمەس	ئا + سى + مە = ئاسىمە
ئاس + مان = ئاسمان	ئى + سىم = ئىسىم
ئە + مەس = ئەمەس	

单词发音练习

سان	数,数词	سەن	你
ئەمەس	不是	ئىسىم	名词,名字
سامسا	烤包子	ئاساس	基础
ئاسان	容易	ئاسمان	天空

ز

ز 是舌尖擦音,发音要领与«س»相同, 只是声带振动,是浊辅音。汉语中的"Z"是清塞擦音,发音时要注意。

发音练习

ز ز ز ز

زا زە زې زى ئاز ئەز زام زەم
زان زەن زىم زىن مىز نىز ئاز
ماز ساز سەز سېز سىز نەز مەز
زا - زە زې - زى ئاز - ئەز زام - زەم
زان - زەن زىم - زىن مىز - نىز ئاز - ماز
سەز - سىز زە - زا زى - زې ناز - ساز
س - ز ز - س ز - ز

书写形式

前连式	单立式
ـز	ز

书写规则

ز（单立式）无论用于词首、词中或词末尾都不与前面的字母连写，ـز（前连式）与前面的字母连写，后面不与其它字母连写。

ز — ئاز (ئا + ز)، زامان (ز + ا + مـ + ا + ن)
ـز — سىز (سـ + ـ + ـز)،
ئىمزا (ئـ + مـ + ـز + ا)

拼 读

ز + ا = زا　ز + ە = زە　ز + ې = زې
ز + ى = زى　ئا + ز = ئاز　ئە + ز = ئەز
زا + م = زام　زە + م = زەم　سـ + ـز = سىز
مـ + ـز = مىز　زى + ن = زىن　زى + ـم = زىم
زا + ن = زان　زە + م = زەم　سا + ز = ساز
سە + ز = سەز　زا + مان = زامان　ئە + زا = ئەزا
ئىمـ + ـزا = ئىمزا

单词发音练习

زامان	时代	ئاز	少
زېمىن	土地；领土	ئېزىز	艾孜孜（人名）

ئەزا 成员 سىز 您

ئىمزا 签名 سەز- 发现

كۆنۈكمە

1. 熟记 ز ، س ، ئى ، ئې ، م ، ن ، ئە ، ئا 的各种书写形式,并掌握它们的发音要领。

2. 读下列音组,注意读音区别。

ئان - ئام سا - زا نې - نى

ئەس - ئەز نان - مان ساز - ماز

نا - نە ئاس - ئاز زى - سى

زې - سې ناز - ناس ئەس - ئېس

ئىز - سىز ئەم - ئېم مەن - سەن

ئا - ئە ئە - ئې ئې - ئى

ز - س س - ز ن - م

3. 读下列单词并指出每一个单词的拼写形式。

ئانا مەن سىز سان

ئەنە سامسا ئىسىم نېمە

ئامما ئامىنە ئېزىز زامان

4. 拼读下列单词。

مە + ن ئە + نە نا + ن

ئا + نا ئام + ما ئا + مان

ما + نا ئەم + ما نې + مە

ئا + مى + نە ئى + مى + ن ئى + سىم

ئە + زا زا + مان ئىم + زا

ئې + زىز

5. 将每一个单词抄写一行。

ئانا مەن سىز سان

ئەنە سامسا ئىسىم نېمە

ئامما ئامىنە ئېزىز زامان

ئەنئەنە ئىنئام

ئىككىنچى دەرس

元音	ئۈ ئۆ ئۇ ئو
辅音	ڭ ت پ ب

ئو

ئو 是圆唇、舌后、半低元音。发音时，双唇向前伸，形成圆形，舌面后部向软腭抬起。和汉语的“O”(喔)相似。

发音练习

ئو ئو ئو ئو

نو مو سو زو ئوس موس سوز سوم

زوم نوم موم ئون نون مون سون سوس

نو - مو سو - زو ئوس - موس سوم - زوم نوم - موم

سوس - موس

书写形式

隔音前连式	前连式	简单单立式	单立式
ـئو	ـو	و	ئو

书写规则与 ئا 相同。

ئو − ئون (ئو + ن)
و — زورەم (ز + و + ر + ە + م)
و — موما (م + و + م + ا)
ئو −− گېئولوگىيە (گ + ې + ئو + ل + و + گ +
ى + ي + ە)

拼　　读

ن + و = نو　　س + و = سو　　م + و = مو
ز + و = زو　　ئو + س = ئوس　　مو + س = موس
ئو + ن = ئون　　نو + م = نوم　　سو + ز = سوز
ئو + ز = ئوز　　زو + زا = زوزا　　مو + ما = موما

单词发音练习

ئون	十	سوم	元,块
موما	奶奶	ئوسما	乌斯玛
سوز	拉	موس - موس	软囊囊的

ئۇ

ئۇ是圆唇、舌后、次高元音。发音时,口张得比发ئو时小,双唇更向前伸,形成圆形,舌头向后缩,舌面后部向软腭抬起,接近软腭,但不摩擦。口腔的开合度比汉语的“u”(乌)略低。

发音练习

ئۇ　ئۇ　ئۇ　ئۇ
مۇ　نۇ　زۇ　سۇ　ئۇم　مۇم　ئۇن　نۇن　ئۇس
مۇس　نۇس　مۇز　سۇز　زۇن　مۇن　سۇن　زۇم
مو - مۇ　مۇ - مو　نو - نۇ　زۇ - سۇ　زو - سو

ئو - ئۇ　　　ئۇ - ئا　　　ئې - ئۇ

书写形式

隔音前连式	前连式	简单单立式	单立式
ـئۇ	ـۇ	ۇ	ئۇ

书写规则与 ئا 相同。

ئۇ — ئۇزۇن (ئۇ + ز + ۇ + ن)

ۇ — زۇنۇن (ز + ۇ + نـ + ـۇ + ن)

ـۇ — سۇ (سـ + ـۇ)

ـئۇ — مەسئۇل (مـ + ـە + سـ + ـئۇ + ل)

ئۇ + م = ئۇم	ئۇ + ن = ئۇن
مـ + ـۇ = مۇ	سـ + ـۇ = سۇ
ئۇ + س = ئۇس	ئۇ + ز = ئۇز
مۇ + ز = مۇز	سۇ + ز = سۇز
نۇ + ز = نۇز	سۇ + س = سۇس
سۇ + ن = سۇن	مۇ + نۇ = مۇنۇ
زۇ + نۇن = زۇنۇن	ئۇ + زۇن = ئۇزۇن

单词发音练习

水	سۇ	她,他,它	ئۇ
冰	مۇز	这个	مۇنۇ
淡	سۇس	面粉	ئۇن
长	ئۇزۇن	祖农(人名)	زۇنۇن

ئۆ

ئۆ是圆唇、舌前、半高元音。发音时，双唇向前伸，成圆形，口张得比发ئو时稍小，舌头前移，汉语中没有这个音。请对照ئو和ئۆ

的发音，ئۆ舌头前伸，抵住下齿背。ئو舌头后缩，舌面上升。口形和口腔开度都差不多。

发音练习

ئۆ ئۆ ئۆ ئۆ

نۆ مۆ سۆ زۆ ئۆم ئۆس ئۆز سۆز

مۆم سۆم زۆم ئۆن نۆم

نۆ - مۆ سۆ - زۆ ئۆز - سۆز زۆم - سۆم

书写形式

单立式	简单单立式	前连式	隔音前连式
ئۆ	ۆ		ئۆ

书写规则与 ئا 相同。

ئۆ — ئۆز（ئۆ + ز）

ۆ — زۆرۋر（ز + ۆ + ر + ۋ + ر）

ۆ — سۆز（س + ۆ + ز）

拼 读

نـ + ۆ = نۆ　　　　مـ + ۆ = مۆ

سـ + ۆ = سۆ　　　　ز + ۆ = زۆ

ئۆ + م = ئۆم　　　　ئۆ + س = ئۆس

ئۆ + ز = ئۆز　　　　سۆ + ز = سۆز

مۆ + م = مۆم　　　　ئۆسـ + مە = ئۆسمە

مۆ + مىن = مۆمىن

单词发音练习

سۆز 词　　　　ئۆز 自己

ئۆم 和睦的　　ئۆسمە 瘤子,肉瘤

سۆزمەن 善辩者　　مۆمىن 莫明(人名)

ئۈ

ئۈ 是圆唇、舌前、次高元音。发音时,口微张,双唇向前撮圆,舌头前伸,舌尖接触下齿背。请对比 ئۈ 和 ئۆ 的发音:二者只有一个区别,口腔的开合度不同,前者舌位比后者要高些,但不要发生摩擦。

发音练习

ئۈ　ئۈ　ئۈ　ئۈ

ئۈم　ئۈن　ئۈس　ئۈز　سۈ　نۈ

مۈ　زۈ　زۈم　زۈن　نۈم　مۈم　سۈز

ئۆس - ئۈس　زو - زۈ　سا - سۈ　ئۈس - مۈس

ئې - ئۈ　ئۆ - ئۈ　ئى - ئۈ　ئو - ئۈ

书写形式

隔音前连式	前连式	简单单立式	单立式
ـئۈ	ـۈ	ۈ	ئۈ

书写规则与 ئا 相同。

ئۈ — ئۈن (ئۈ + ن)

ۈ — ئۈزۈم (ئۈ + ز + ۈ + م)

ۈ — ئۈنۈم (ئۈ + ن + ۈ + م)

拼　读

ئۈ + م = ئۈم　　ئۈ + ن = ئۈن

ئۈ + س = ئۈس　　ئۈ + ز = ئۈز

س + ۈ + ز = سۈز　　م + ۈ = مۈ

ن + ۆ = نۆ　　　　ز + ۆ = زۆ
نۆ + م = نۆم　　　　مۆ + م = مۆم
زۆ + ن = زۆن　　　　ئۆ + زۆم = ئۆزۆم
ئۆن + سىز = ئۆنسىز

单词发音练习

ئۆن	声音	ئۆنۆم	效果
ئۆزۆم	葡萄	ئۆنسىز	无声的

ب

ب是双唇塞音。发音时，双唇先紧闭，然后突然打开，这时气流冲出阻塞，声带振动，与汉语"b"的发音相似。但汉语的"b"是清辅音，而维吾尔语的"ب"是浊辅音，发音时要注意这一点。

发音练习

ب　ب　ب　ب　ب
با　بە　بې　بى　با　بى　بۆ　بە　بى　بۆ
بۆ　بۆ　بو　ئاب　ئەب　ئىب　ئېب
بەن　بەم　بەس　باس　باز　بان　بام
با - بە　بې - بى　بو - بۆ　بۆ - بۆ　بان - بەن　بەس - بەز

书写形式

单立式	后连式	双连式	前连式
ب	ﺑ	ﺒ	ﺐ

书写规则与 ن 相同。

ب — باب (ﺑ + ا + ب)
ﺑ — بىز (ﺑ + ﯩ + ز)
ﺒ — بومبا (ﺑ + و + ﻣ + ﺒ + ا)

ب — ئب (ئـ + ب)

拼　读

بـ + ا = با	بـ + ە = بە
بـ + ى = بى	بـ + ۆ = بۆ
ئا + ب = ئاب	بـ + ۇ = بۇ
بو + م = بوم	بو + ن = بون
بە + ن = بەن	بى + ز = بىز
با + س = باس	بە + س = بەس
بە + زى = بەزى	ئابـ + زاس = ئابزاس
بو + سو = بوسو	

单词发音练习

باب	章	بىز	我们
بۇ	这	بوم	粗声
بوسو	炒面	بەزى	有些
بەزەن	有些	ئابزاس	（文章的）段，段落

پ

پ是双唇塞音，发音部位与ب相同。双唇打开时，气流冲出（送气），清辅音。与汉语中的“p”（“帕”字的第一个音）相似

发音练习

پ　پ　پ　پ

پا　پى　پۇ　پە　پى　پې　پۆ　پۇ

ئاپ　ئەپ　ئېپ　ئىپ　ئۇپ　ئوپ　ئۆپ　پۇپ　پۇن

نەپ　سەپ　نىپ　نېپ　پاس　پەس　پوس　پۇس

پ - ب　ن - پ　ئاپ - ئاب　پو - بو　ئوب - ئۇپ

书写形式

前连式　　双连式　　后连式　　单立式

ﭙ ﭙ ﭙ پ

书写规则与 ن 相同。

پ — ساپ (ﺳ + ﺎ + پ)

ﭙ — پەن (ﭘ + ە + ن)

ﭙ — ئېلىپبە (ئې + ﻠ + ﯩ + ﭙ + ﺒ + ە)

ﭗ — سىنىپ (ﺳ + ﯩ + ﻨ + ﯩ + ﭗ)

拼　读

ئا + پ = ئاپ　　ئە + پ = ئەپ

نە + پ = نەپ　　سە + پ = سەپ

پە + س = پەس　　پە + ن = پەن

ئى + ﭗ = ئىپ　　ئې + ﭗ = ئېپ

زە + پ = زەپ　　ئۇ + پ = ئۇپ

ئۇ + پ = ئۇپ　　سۇ + پ = سۇپ

ئا + پا = ئاپا　　پا — سون = پاسون

سى + نىپ = سىنىپ

单词发音练习

队列，排	سەپ	科学	پەن
适合	باپ	母亲，妈妈	ئاپا
样式	پاسون	一点	ئاز، ئاز ـ پاز
低	پەس	班级	سىنىپ
字母表	ئېلىپبە	消极的	پاسسىپ
		纯的，纯洁的	ساپ

ت

ت是舌尖中塞音，发音时舌尖顶住上齿龈，然后突然离开，同时气流冲破阻塞，声带不振动，是送气的清辅音。和汉语的“t”（“他”字的第一个音）相似。

发音练习

ت ت ت ت

تا تە تى تو تۇ تۆ تۈ تې تى

ئات پات تات سات مات ئەت پەت

مەت ئوت ئۇت بەت سەت ئەت بوت ئۆت

نەت پەت ئىت ئېت زىت سىت

تا ـ تە تە ـ پە پا ـ تا سات ـ زات پەن ـ تەن

书写形式

前连式 双连式 后连式 单立式

ـت ـتـ تـ ت

书写规则与 ن 相同。

ت — ئات (ئا + ت)

تـ — ئاتا (ئا + تـ + ا)

ـتـ — ئاپتاپ (ئا + پـ + ـتـ + ا + پ)

ـت — گېزىت (گـ + ـېـ + ـزـ + ى + ـت)

拼 读

تـ + ا = تا　　تـ + ە = تە

سا + ت = سات　　سە + ت = سەت

تا + م = تام　　تە + ن = تەن

تۇ + ز = تۇز　　تۇ + ز = تۇز

تو + ز = توز　　پۇ + ت = پۇت

تۇ + ت = تۇت　　سـ + ـت = سىت

تۆ + ت = تۆت　　ئا + تا = ئاتا

ما + تا = ماتا　　سا + ئەت = سائەت

تا + ئام = تائام

单词发音练习

ئات 名字;马　　ئاتا 爸爸

难	تەس	身体	تەن
完，结束	تامام	艾买提（人名）	ئەمەت
饭	تائام	页	بەت
交际舞	تانسا	钟表	سائەت
直的	تۈز	球	توپ
火；草	ئوت	快	تېز
四	تۆت	制度	تۈزۈم
		要求	تەلەپ

ڭ

ڭ是舌面后鼻音。发音时，舌根贴软腭，形成阻碍，气流由鼻腔泄出。ڭ是浊辅音，和汉语中的“ng”（“昂”字的末尾音）相似。ڭ不出现在词首，它只出现在音节末尾或词中音节的开头。

发音练习

ڭ ڭ ڭ ڭ

ڭا ڭە ڭي ڭى ئاڭ ئەڭ ئىڭ

ئۇڭ ئوڭ ئۆڭ ئۈڭ ساڭ سەڭ

ناڭ نەڭ سوڭ سۇڭ سۈڭ توڭ تۇڭ

زاڭ ساڭ ماڭ ن - ڭ - م

سان - ساڭ ئەن - ئەڭ سەن - سەڭ ئون - ئوڭ

ئاڭ - ئان

书写形式

前连式	双连式	后连式	单立式
ـڭ	ـڭـ	ڭـ	ڭ

书写规则与 ن 相同。

ڭ -- ماڭ （مـ + ا + ڭ）

ڭ — ساڭزا (س + ا + ڭ + ز + ا)

ڭ — يېڭى (ي + ې + ڭ + ى)

ڭ — مىڭ (م + ى + ڭ)

拼　　读

ئا + ڭ = ئاڭ	ئە + ڭ = ئەڭ
ئو + ڭ = ئوڭ	ئى + ڭ = ئىڭ
مى + ڭ = مىڭ	سە + ڭ = سەڭ
تا + ڭ = تاڭ	سا + ڭ = ساڭ
ساڭ + زا = ساڭزا	يې + ڭى = يېڭى

单词发音练习

مىڭ	千	ئوڭ	右
تۇڭ	铁桶	توڭ	冻的
ئاڭ	觉悟、意识	ئەڭ	最
ساڭزا	馓子	يېڭى	新、新的

元音的分类

圆唇元音与展唇元音

发音时，双唇向前伸形成圆形而发出的音叫做圆唇元音：

ئۆ　ئۈ　ئۇ　ئو

发音时，双唇向两边展开而发出的音叫做展唇元音：

ئى　ئې　ئە　ئا

前元音、后元音与央元音

根据发音时舌位的前后运动可将维吾尔语的元音分为三类：

前元音	ئۆ　ئۈ　ئە
后元音	ئۇ　ئو　ئا
央元音	ئى　ئې

注：ئې ,ئى 的实际发音多数情况下是前元音，根据它在词

中的和谐关系，按传统它们划归为央元音。

كۆنۈكمە

1. 熟记 ئو ئۇ ئۆ ئۈ ب پ ت ڭ 的各种书写形式，并掌握它们的发音要领。

2. 拼读下列音组，注意读音区别

ئوڭ - ئۇڭ	ئۆڭ - ئۈڭ
سۆز - سۈز	ئۈز - تۈز
بىز - سىز	با - پا
بە - پە	تە - پە
تاس - پاس	ماس - ساس
نان - ماڭ	ئۈن - ئۇن
زاڭ - زان	ئات - مات
باب - باپ	پات - بات
بەن - پەن	تەن - تەڭ

3. 读下列单词并指出每一个单词的拼写形式。

ئون	سائەت	ئاپتاپ
موما	مىڭ	تانسا
پەن	ئۈزۈن	ئەمەت
پۈت	ئۈزۈم	ئۆز
تۆت	ئاپا	سىنىپ
بەزى	تەس	

4. 拼读下列单词。

ئۈ + زۈم	سا + ئەت	ئا + پتاپ
مو + ما	سۆز + مەن	تان + سا
ئۈ + زۈن	بە + زەن	مۆ + مىن
ئۈ + نۈم	سى + نىپ	ئاب + زاس
ئا + پا	يې + ڭى	ئە + مەت
تە + لەپ		ساڭ + زا

5. 读下列句子。

你叫什么名字？　ئىسمىڭىز نېمە؟

我叫艾买提。　مېنىڭ ئىسمىم ئەمەت.

这是什么？　بۇ نېمە؟

这是葡萄。　بۇ ئۈزۈم.

这不是葡萄。　بۇ ئۈزۈم ئەمەس.

6. 将下列单词抄写一行。

ئۇزۇن	ئون	ئاپتاپ	موما
سائەت	تانسا	مىڭ	ئەمەت
سىنىپ	بەزى	ئاپا	تەس
ئۈزۈم	مۆمىن	تۆت	

ئۈچىنچى دەرس

辅音 ق ف ۋ ي ژ ش ج چ

چ

چ 是舌叶塞擦音。发音时，舌尖和舌叶上抬紧贴上齿龈后部和硬腭前部，构成阻塞，气流冲破阻塞，摩擦而出。

چ 是送气的清辅音，和汉语"q"（"气"字的第一个音）的发音方法相同，但发音器官构成阻碍的部位不完全相同。维吾尔语中的 چ 是舌叶音，汉语中的"q"的发音部位是舌面前即成阻部位更靠后，是舌面音。

发音练习

چ　چ　چ　چ

چا　چە　چې　چى　چو　چۇ　چۆ　چۈ

ئاچ　ئەچ　ئېچ　ئىچ　ئوچ　ئۇچ

ئۈچ　ئۆچ　ماچ　مەچ　نوچ　نۇچ

ماچ　سەچ　چاپ　باچ　مىچ　تىچ

چا - چە　چې - چى　ئاچ - ئەچ　چۆ - چۈ

书写形式

前连式	双连式	后连式	单立式
ﭻ	ﭽ	ﭼ	چ

书写规则与 ن 相同。

چ — چاچ (چ + ا + چ)
چ — چاپان (چ + ا + پ + ا + ن)
چ — نەچچە (ن + ە + چ + چ + ە)
چ — زىچ (ز + ى + چ)

拼　读

چ + ا = چا	چ + و = چو
چ + ى = چى	ئى + چ = ئىچ
مى + چ = مىچ	ئا + چا = ئاچا
نەچ + چە = نەچچە	چە + ت = چەت
چا + چ = چاچ	

单词发音练习

ئاچا	姐姐	چاچ	头发
چەت	边,外	ئىچ	内,里
ئاچ	打开;饿	چاپان	上衣
چاپسان	快	چامادان	皮箱
چوڭ	大	چولپان	名星
نەچچە	多少		

ج

ج 是舌叶塞擦音,发音要领与 چ 相同,ج 是不送气的浊辅音。和汉语的"j"("几"字的第一个音)发音相近，但汉语中的"j"是不送气的清辅音。此外，两者的发音部位也不完全相同。维吾尔语的 ج 是舌叶音,汉语的"j"更靠后,是舌面音。

发音练习

ج　ج　ج　ج
جا　جە　جې　جى　جو　جۇ　جۆ　جۈ
ئاج　ئەج　ئىج　تاج　تەج　مەج
جىن　جاڭ　جان　باج　جام　جەڭ

جىڭ   جەم   جۇن   جۈن   جۆم

جا - جە   جا - چا   جې - جى

书写形式

前连式	双连式	后连式	单立式
ـج	ـجـ	جـ	ج

书写规则与ن相同。

ج — باج (بـ + ـا + ـج)

جـ — جان (جـ + ـا + ـن)

ـجـ — مىجىت (مـ + ـىـ + ـجـ + ـىـ + ـت)

ـج — ئىج (ئـ + ـج)

拼　读

جـ + ا = جا	جـ + ى = جى
جـ + و = جو	ئا + ج = ئاج
ئى + ج = ئىج	تا + ج = تاج
مە + ج = مەج	جى + ن = جىن
جى + ڭ = جىڭ	ئا + جىز = ئاجىز
جا + ما + ئەت = جامائەت	

单词发音练习

جان	生命	جوزا	桌子
جا	假的	جۈمە	星期五
جاپا	苦,辛苦	جەنۇب	南
جازا	处罚	جىم	安静的
جامائەت	公共,公众	جىڭ	秤

弱 ئاجىز 税 باج

ش

ش 是舌叶擦音。发音时，舌尖和舌叶向上抬起，靠近上齿龈后部和硬腭前部，构成小缝隙，气流通过缝隙摩擦而出。是清辅音，和汉语的“X”（“西”字的第一个音）的发音方法相同，但发音器官构成阻碍的部位不完全相同。维吾尔语的 ش 是舌叶音，汉语的“X”是舌面前音。

发音练习

ش ش ش ش

شا شە شې شى شو شۇ شۆ شۈ

ئاش ئەش ئىش ئوش ئۇش ئۆش ئۈش

ماش مەش مىش مۇش مۆش مۈش نۈش

نۆش زەش زۇش زۈش ساش سىش

سۈش زۇش پەش بەش باش تاش

书写形式

前连式	双连式	后连式	单立式
ﺶ	ﺸ	ﺷ	

书写规则与 ن 相同。

ش — باش (ﺑ + ﺎ + ﺶ)

ﺷ — شەنبە (ﺷ + ﻪ + ﻧ + ﺒ + ﻪ)

ﺸ — ئىشچى (ﺋ + ﺸ + ﭽ + ﻰ)

ﺶ — ئىش (ﺋ + ﺶ)

拼读

ﺷ + ﺎ = شا　　　ﺷ + ې = شې

ئا + ش = ئاش　　　پى + ش = پىش

ﺷ + ۇ = شۇ　　　ﺷ + ۆ = شۆ

شا + ش = شاش　　　چە + ش = چەش

چۇ + ش = چۇش	ئىش + چى = ئىشچى
ئى + ش = ئىش	شىن + جاڭ = شىنجاڭ

单词发音练习

تاش	石头	شەنبە	星期六
بەش	五	پاشا	蚊子
پەش	逗号	مەش	炉子
ئاش	饭	ئىشچى	工人
شام	蜡烛	ئىش	事,事情,工作
شەپە	响动,动静	ئىشچان	勤劳
تۈزۈش	制定	ئىزدەش	找
ئون بەش	十五	ئاتمىش	六十
شىنجاڭ	新疆		

ژ

ژ是舌叶擦音,发音要领与 ش 相同,只是舌叶和硬腭之间的摩擦更重些,且声带振动,是浊辅音。汉语中没有这个音。

在维吾尔语中ژ一般只出现在摹拟词和借词里。

发音练习

ژ ژ ژ ژ

ژا ژە پىژ مىژ پاژ پۈژ

ۋاژ ژۈن ز - ژ ژا - زا جا - ژا شە - ژە

书写形式

前连式	单立式
ـژ	ژ

书写规则与ز相同。

ژ — ژۇرنال (ژ + ۇ + ر + ن + ا + ل)

ژ — مېژ (م + ې + ژ)

拼　读

ژ + ا = ژا　　　　پې + ژ = پېژ

پا + ژ = پاژ　　　　مې + ژ = مېژ

ژا + ن = ژان

单词发音练习

پېژ - پېژ （嗞嗞作响）　　　پاژ - پۇژ （炒菜声）

مېژ - مېژ （密密麻麻的）

ي

ي 是舌面前擦音。发音时，舌面前部抬高，口微开，双唇向两边舒展，声带颤动，有轻微摩擦，和汉语的"y"（"衣"字的第一个音）相似。

发音练习

ي　ي　ي　ي

يا　يە　يې　يى　يو　يۇ　يۆ　يۈ

ئاي　ئەي　ئېي　ئىي　ئوي　ئۇي　ئۆي　ئۈي

مەي　نەي　چەي　زەي　سەي　شەي　نەي

مەي　يەم　يەن　يەس　يەز　يەپ　يەت

يەڭ　چەي　شەي　يۇز　يۇت　يۇش

يا - يۇ　　يە - يې　　يا - ژا　　يىل - ژىل

书写形式

前连式	双连式	后连式	单立式
ـي	ـيـ	يـ	ي

书写规则与 ن 相同。

ي ئاي (ئا + ي)
ي - ياش (ي + ا + ش)
ي — پىياز (پ + ـ + يـ + ا + ز)
ي — سەي (س + ە + ي)

拼　读

ئۆ + ي = ئۆي	با + ي = باي
يا + ز = ياز	سە + ي = سەي
با + يا = بايا	يو + ز = يوز
يەت + تە = يەتتە	يە + نە = يەنە

单词发音练习

ئاي	月,月亮	بايا	刚才
سەي	菜	پەيشەنبە	星期四
ئۆي	房子	پويىز	火车
ياش	年龄,年青	ياپون	日本
يوز	百	توي	婚礼
يۈەن	元	يامان	坏,利害
باي	富人	ياز	夏天
يەنە	还,再	يات	不认识的,陌生的
يەتتە	七	بېيجىڭ	北京

ۋ

ۋ 是唇齿音。发音时,上齿和下唇接触构成缝隙,气流从其缝隙摩擦而出,声带振动,是浊辅音。与汉语的“W”(“瓦”字的第一个音)接近。

发音练习

ۋ ۋ ۋ ۋ
ۋا ۋە ۋې ۋى ۋو ۋۆ ئاۋ . ئەۋ

ۋات ۋەت ۋاچ ۋاز ۋار ۋۇر ۋاژ ۋۇژ

نەۋ تەۋ ۋان ۋاي ۋەج ۋەز ۋەس

ۋېن ۋىت ۋىچ ۋىژ ۋوي ۋۆي ۋەي

ۋا - ۋە ۋې - ۋى ئاۋ - ئەۋ ۋات - ۋەت

书写形式

前连式　单立式

ـۋ　ۋ

书写规则与ز相同。

ۋ — ۋەتەن (ۋ + ە + تـ + ـە + ن)

ۋ — سىۋەت (سـ + ـىـ + ۋ + ە + ت)

拼　读

ۋ + ا = ۋا	ۋ + ە = ۋە
ۋا + ن = ۋان	ۋې + ن = ۋېن
ۋى + ج = ۋىج	ۋا + س = ۋاس
ۋى + ژ = ۋىژ	ۋا + ي = ۋاي
ۋى + چ = ۋىچ	ئا + ۋاز = ئاۋاز
ۋە + زى + پە = ۋەزىپە	

单词发音练习

ۋە	和	ئاۋاز	声音
ۋەتەن	祖国	ئاۋات	繁荣
ۋەزىپە	任务	ناۋات	冰糖
ۋەزىيەت	形势	بىۋاستە	直接
ۋىتامىن	维他明	ۋاپاسىز	忘恩的
ۋىييەي	哎哟（女性用语）	ۋىجدان	良心

ف

ف是唇齿音。发音要领与“ۋ”相同，只是发音时声带不振动，是清辅音。此音，在维吾尔语口语里极少见，用于书写借词。

发音练习

ف ف ف ف

فا فو فۆ فې فى فاب فان فوس

فون فۆن فىز فېۋ فېت فىس فېن

فا ـ فە　　فې ـ فى　　فو ـ فۆ　　فاب ـ فان

فا ـ پا　　پە ـ فە　　فان ـ پان　　پەن ـ فەن

书写形式

前连式	双连式	后连式	单立式
ـف	ـفـ	فـ	ف

书写规则与ن相同。

ف ـ سۆف (س + ۆ + ف)

فـ — فاڭجېن (فـ + ا + ڭ + جـ + ېـ + ن)

拼　读

فـ + ا = فا　　　　فـ + ى = فى

فا + ب = فاب　　　　فىـ + ژ = فىژ

فىـ + ت = فىت　　　　فـ + و = فو

فو + س = فوس　　　　فو + ن = فون

فـ + ۆ = فۆ　　　　فون + تان = فونتان

فو + تو = فوتو

单词发音练习

摄影，照相　فوتو　　喷泉　فونتان

基金	فوند	法西斯主义	فاشىزم
		影片	فىلىم

ق

ق是小舌塞音。发音时，舌根上抬，紧靠小舌，构成阻塞，然后突然打开，同时气流冲出，声带不振动，ق是清辅音。汉语中没有这个音，学习时应特别注意。

发音练习

ق ق ق ق

قا قە قې قى قو قۇ ئاق تاق

ياق باق ماق ساق پاق قاق نىق

تىق سىق يىق مىق قان قاش قاچ

قەنت قەس قەز قىز ئاق ـ ياق فات ـ قات

书写形式

前连式	双连式	后连式	单立式
ق	ـقـ	قـ	ق

书写规则与ن相同。

ق — ئاق (ئا + ق)

قـ — قانچە (قـ + ا + نـ + چـ + ە)

ـقـ — پاتقاق (پـ + ا + تـ + ـقـ + ا + ق)

ق — قىزىق (قـ + ـىـ + ز + ـىـ + ق)

拼　读

قـ + ا = قا　　　　قـ + ە = قە

قـ + ى = قى　　　　ئا + ق = ئاق

قا + ق = قاق　　　　تـ + ق = تىق

قا + ن = قان　　　　قـ + ن = قىن

مـ + ق = مـق		قا + چا = قاچا	
قاز + چە = قانچە		قىم + مەت = قىممەت	
قات + تىق = قاتتىق			

单词发音练习

قاش	眉毛	قىزىق	热的，烫的；有意思的
قىممەت	贵	قىسقا	短的
قىيىن	难	قىش	冬天
ئاق	白	قاتتىق	硬
قانچە	多少	يۇمشاق	软
پاتقاق	泥	قاچان	什么时候
قازاق	哈萨克族		

音节与重音

在维吾尔语里词可由一个或几个音节构成，而音节则可由一个或几个音组成。元音可以单独构成音节，而辅音不能单独构成音节。

元音是维吾尔语音节的标志，一个词里有几个元音，它就有几个音节（一些复合元音的汉语借词除外）如：

ئۆ	（一个音节）	سائەت	（两个音节）
مەنىسىز	（三个音节）		

维吾尔语的音节没有声调。

划分音节的基本方法如下：

1. 两个元音之间的辅音，划入第二个音节。如：

ئاپا ← ئا + پا （妈妈）　　ئاسان ← ئا + سان（容易）

بەزەن ← بە + زەن （有些）

2. 两个元音之间如有两个辅音，前一个辅音划入前一个音节，后一个辅音划入后一个音节。如：

（阳光） ئاپتاپ ← ئاپ + تاپ

（交际舞） تانسا ← تان + سا

（三十） ئوتتۇز ← ئوت + تۇز

3. 两个元音之间如有三个辅音，其中的前两个辅音划人前一个音节,后一个辅音划人后一个音节。如：

（友谊） دوستلۇق ← دوست + لۇق

4. 两个元音不能出现在一个音节里，如果在一个词中有相继的两个元音,第二个元音划人后一个音节。如：

（钟表） سائەت ← سا + ئەت

（自然） تەبىئەت ← تەبى + ئەت

维吾尔语音节最少由一个音,最多由四个音构成。

ئۇ | ئا ـ نا | ئە ـ مەن | دوست | ئات |

سۆز | خەلق | بىڭ ـ تۈەن | پار + تى + يە |

音节分为开音节和闭音节两种，以元音结尾的音节叫做开音节,如：ئە ـ تە ، مو ـ ما 以辅音结尾的音节叫闭音节,如：

ئاپتاپ، ئات، ئون

具有两个音节以上的词,其中一个音节要读得重一些，长一些。重读的音叫做重音。维吾尔语里词的重音位置比较固定,一般都落在最后一个音节上。维吾尔语里词的重音一般没有区别词义的作用。如：

ئىمزا سامسا

كۆنۈكمە

1. 熟记 چ ، ج ، ش ، ژ ، ي ، ۋ ، ف ، ق 的各种书写形式并掌握它们的发音要领。

2. 拼读下列音节，注意读音区别。

چاچ - جاي - چام - جان

ياق - ياي - قوي - توي

يوق - توق - تۇپ - تۇف

چاچ - پاچ - شاچ - قاچ

شاخ - شاق - قاش - ۋاش

فۇت - پۇت - تۇت - يۇت

3. 拼读下列单词。

ئا + چا	چا + پان	جە + نۇب
چاپ + سان	جۇ + مە	ئا + جىز
ئىش + چى	يەت + تە	پەي + شەن + بە
يە + نە	يۇ + ەن	قىس + قا
قا + زاق	قاز + چە	ۋە + تەن
قە + غەز	قا + چان	قى + يىن
ئاق + سۇ	قاز + داق	بىي + جىڭ

چوڭ	چەت	جان	جىڭ
قاش	ياز	ۋە	يۇز
ياش	ئۆي	ئاي	مىژ - مىژ

4. 指出下列单词的拼写形式。

چوڭ	ئاچا	جەنۇب	چاپسان
نەچچە	جوزا	جۇمە	جىڭ
ئاجىز	مىژ - مىژ	ئىشچى	ئاي
يەتتە	يۇەن	قىسقا	شىنجاڭ

5. 读下列句子。

مەن ئاقسۇلۇق.

ئۇ بېيجىڭلىق.
مەن ئىشچى.
مەن ئون يەتتە ياش.
ئۇ ئون بەش ياش.

6. 将下列单词抄写一行。

چوك	ئاچا	جەنۇب	چاپسان
نەچچە	جوزا	جۈمە	جىڭ
ئاچىز	مىژ - مىژ	ئىشچى	ئاي
يەتتە	يۈەن	قىسقا	شىنجاڭ

تۆتىنچى دەرس

辅音 ھ ل ر غ خ د ك گ

گ

گ 是舌面后塞音。发音时，舌根抬起，紧贴软腭，然后突然打开，同时气流冲出，声带振动。和汉语中的“g”(“哥”字的第一个音)相似。但是维吾尔语中的«گ»是浊辅音，而汉语中的“g”是清辅音，发音时要注意。

发音练习

گ گ گ گ

گا گە گې گى گو گۇ گۆ گۈ

گان گەن گىن گون گۈن بەگ ئەگ

تەگ چەگ گاز گىز گام گىن گەپ

گەت گەم گەۋ گۈم

گا - قا　گە - قە　گې - قې　گى - قى

书写形式

前连式	双连式	后连式	单立式
ﮔ	ﮕ	ﮓ	ﮒ

书写规则与 ن 相同。

گ — بەگ (ب + ە + گ)
گ — گېزىت (گ + ې + ز + ى + ت)
گ — ئىگەز (ئى + گ + ە + ز)

拼　　读

گ + ا = گا	گ + ە = گە
گ + ي = گي	گە + ن = گەن
گە + ن = گەن	بە + گ = بەگ
تە + گ = تەگ	گۆ + ش = گۆش
مو + گ = موگ	گو + ن = گون
گا + ژ = گاژ	

单词发音练习

گۆش	肉	گويا	好象
گەپ	话	گاس	聋的
گېزىت	报	گۇمان	怀疑
گاز	气	چۆگۈن	壶
گاژ - گۇژ	嗞嗞声	بۈگۈن	今天

ك

ك是舌面后塞音。发音要领与 گ 相同，只是声带不振动，是个送气的清辅音，和汉语的“K”(“客”字的第一个音)相似。

发音练习

ك　ك　ك　ك

كا　كە　كې　كى　كو　كۇ　كۆ　كۈ

ئاك　ئەك　ئىك　ئۇك　كام　كەم　كىم

كوم　كۇم　كۈم　كۆم　كەن　كەت　كەن

كەچ　كوچ　كۆپ　كۆي　كۈز　مەك　تەك

گا ـ كا　گە ـ كە　كې ـ گې　كى ـ گى　گو ـ كو

书写形式

前连式	双连式	后连式	单立式
ـك	ـكـ	كـ	ك

书写规则与 ن 相同。

ك — ئەمگەك (ئە + مـ + گـ + ە + ك)

كـ — كۈن (كـ + ۈ + ن)

ـكـ + ئىككى (ئـ + ـكـ + ـكـ + ى)

ـك — كىچىك (كـ + ـىـ + چـ + ـىـ + ـك)

拼　读

ك + ا = كا	ك + ى = كى
ك + و = كو	ئا + ك = ئاك
ئـ + ـك = ئىك	كـ + م = كىم
مە + ك = مەك	يە + ك = يەك
ئىكـ + كى = ئىككى	كو + چا = كوچا

单词发音练习

天，日	كۈن	晚	كەچ
练习	كۆنۈكمە	二	ئىككى
夜里	كېچە	专业	كەسىپ
白天	كۈندۈز	街道	كوچا
书	كىتاب	旧的	كونا
谁	كىم	多	كۆپ
电影	كىنو	眼睛	كۆز
衣服	كىيىم	衬衣	كۆڭلەك
学校	مەكتەپ	秋天	كۈز

د

د 是舌尖中塞音，发音要领与 ت 相同。د 是不送气的浊辅音，发音时声带颤动，和汉语中的"d"("的"字的第一个音)发音相似。但汉语中的"d"是清辅音，发音时要注意。

发音练习

د د د د

دا ده دې دى دو دۇ دۆ دۈ

ئاد ئەد ئىد دات ساد ماد ئىدى

دېدى مىدى داپ باد بەد گەد دەم

دا ـ تا ده ـ ته دې ـ تې دو ـ تو

书写形式

前连式	单立式
ـد	د

书写规则与ز相同。

د — دادا (د + ا + د + ا)

ـد — ئىدى (ئىـ + ـد + ى)

拼 读

د + ا = دا　　د + ە = دە

ئىـ + دى = ئىدى　　دې + دى = دېدى

بار + دى = باردى　　دە + م = دەم

دا + پ = داپ　　دا + ت = دات

ئا + دەم = ئادەم　　دوس + كا = دوسكا

ساد + دا = ساددا

单词发音练习

星期一	دۈشەنبە	爸爸	دادا

朋友	دوست	人	ئادەم
说	دە -	黑板	دوسكا
经常	دائىم	敌人	دۈشمەن
帽子	دوپپا	朴素的	ساددا
		达吾提(人名)	داۋۇت

خ

خ 是小舌擦音。舌根接近小舌而造成空隙。气流通过空隙，摩擦成音，声带不振动。该音和汉语的"h"("和"字的第一个音)大致相同，只是汉语的"h"是舌根接近软腭发出的擦音，而维吾尔语中的خ 音的发音部位更靠后些，是小舌音。خ 是清辅音，发音时要注意。

发音练习

خ خ خ خ

خا خە خې خى خو خۆ ئاخ ئوخ

ئەخ ئېخ ئۆخ ئىخ پاخ تاخ ياخ

ماخ پەخ خان خۆن خۆت خوپ

سوخ خوش ساخ خام خۆي خىز

كا - خا قا - خا قې - خې خان - قان خەن - قەن

书写形式

前连式	双连式	后连式	单立式
ـخ	ـخـ	خـ	خ

书写规则与 ن 相同。

خ — تاخ (ت + ا + خ)
خـ — خاتا (خـ + ا + ت + ا)
ـخـ — ئىخچام (ئى + خ + چ + ا + م)
ـخ — تارىخ (ت + ا + ر + ى + خ)

拼　读

خـ + ا = خا　　　　خـ + ە = خە
خـ + ې = خې　　　　ئا + خ = ئاخ
ئى + خ = ئىخ　　　　تا + خ = تاخ
يا + خ = ياخ　　　　خۇ + ن = خۇن
خو + پ = خوپ　　　　خە + پ = خەپ
خە + ت = خەت　　　　خى + ز = خىز
خۇ + ي = خۇي　　　　خۇد + دى = خۇددى
خو + تەن = خوتەن

单词发音练习

好象	خۇددى	字,信	خەت
和田	خوتەن	汉族	خەنزۇ
湖南	خۇنەن	好	ياخشى
人民	خەلق	工作	خىزمەت
人员	خادىم	回族	خۇيزۇ
电影院	كىنوخانا	错,错误	خاتا
行,好	خوپ	幸福	بەخت
食堂	ئاشخانا	生	خام

غ

غ是小舌擦音。舌根接近小舌而造成空隙，气流通过该缝隙摩擦成音，声带振动。是浊辅音，汉语中没有这个音，学习时应特别注意。

发音练习

غ　غ　غ　غ　غ

غا غه غي غى غو غۇ ئاغ ئەغ
ئۇغ ئوغ غاز غەز غاچ غۇچ غەم
غىم موغ دوغ غان غون غاق
ساغ شاغ باغ ياغ داغ چاغ
غا ـ غا خا ـ غا ئاق ـ ئاخ ـ ئاغ غي ـ قي ـ خي

书写形式

前连式　双连式　后连式　单立式

غ　ـغ　ـغـ　غـ

书写规则与 ن 相同。

غ — تاغ (ت + ا + غ)
غـ — باغچە (ب + ا + غـ + چ + ە)
ـغـ ئىغىز (ئـ + ـغـ + ـ + ز)
ـغ تىغ (ت + ـ + ـغ)

غـ + ا = غا　　غـ + ە = غە
غـ + ي = غي　　ئىـ + ـغ = ئىغ
تىـ + ـغ = تىغ　　غە + ز = غەز
غا + چ = غاچ　　غىـ + ز = غىز
غا + ن = غان　　غە + ن = غەن
غىـ + زا = غىزا　　تا + غ = تاغ
يا + غاچ = ياغاچ　　سو + غۇق = سوغۇق
چا + غان = چاغان

单词发音练习

تاغ 山　　ياغ 油

公园	باغچە	果园	باغ
口部	ئېغىز	朋友	ئاغىنە
春节	چاغان	木头	ياغاچ
		冷	سوغۇق

ر

ر 是舌尖颤音。发音时舌尖靠近上齿龈，软颚上升，鼻腔通道关闭，舌尖反复颤动而发出声音，声带振动。此音与汉语中的“r”(“然”字的第一个音)不同:汉语中的“r”发音时，舌尖只是轻轻地颤动，而维吾尔语的，则反复颤动。初学时不容易掌握。

发音练习

ر ر ر ر

را رە رې رى رو رۇ رۆ رۈ

ئار ئەر ئېر ئىر ئور ئۇر ئۆر ئۈر

راق رەك راس رەس رات رەت

راب راك رەن دۇر تۇر كۆر رەس

رەڭ رۇب رۇخ رۇس بىر كىر تۈر

را - رە رې - رى رە - يە رو - يو رې - يې

书写形式

前连式	单立式
ر	ـر

书写规则与 ز 相同。

ر — رەت (ر + ە + ت)

ر — بىر (بـ + ـىـ + ـر)

拼　读

ر + ا = را	ر + ې = رې
ر + و = رو	ئا + ر = ئار
ئې + ر = ئېر	را + ق = راق
رە + ك = رەك	دۇ + ر = دۇر
كۆ + ر = كۆر	با + ر = بار
كى + ر = كىر	رۇ + س = رۇس
رەڭ + سىز = رەڭسىز	با + زار = بازار
رە + سىم = رەسىم	

单词发音练习

رەت	排	راست	真的
بىر	一	رايون	地区
رەسىم	照片，画	رەڭلىك	彩色的
رەڭسىز	无色的	پارتىيە	党
رەۋىش	副词	رەئىس	主席
رۇبلى	卢布	رۇخسەت	允许
رۇس	俄罗斯	بار	有
بازار	市场	ئەركىن	自由；艾尔肯（人名）
كۆر-	看		

ل

ل 是边音。发音时，舌尖顶住上齿龈，气流由舌两边泄出。ل 是浊辅音，和汉语中的 «L»（“拉”字的第一个音）相似。

发音练习

ل ل ل ل

لا له لې لى لو لۇ لۆ لۈ

ئال ئەل ئېل ئىل ئول ئۇل ئۆل ئۈل
لام لەم يۆل كۆل تال تىل پىل گۈل
دۈل رول غول چۆل كۆل يىل قىل
لام لەم لەس لەن سەل تەل دەل كەل
را - لا رە - لە لې - رې ئار - ئال بول - بور

书写形式

前连式	双连式	后连式	单立式
ـل	ـلـ	لـ	ل

书写规则与 ن 相同。

注:该字母的后连式和双连式与«ئا» 字母的前连式结合时,应写作 لا。

ل — سول (س + و + ل)
لـ — ئالته (ئا + لـ + ـتـ + ـه)
ـلـ — ئېلى (ئې + ـلـ + ى)
ـل — قىزىل (قـ + ـىـ + ـز + ىـ + ـل)

拼 读

لـ + ا = لا
لـ + ى = لى
ئا + ل = ئال
لا + م = لام
يـ + ـل = يىل
ئا + لىم = ئالىم
تا + لا = تالا
لا + زا = لازا
قە + لەم = قەلەم

لـ + ـە = لە
لـ + و = لو
ئـ + ـىل = ئىل
لە + م = لەم
قول + لار = قوللار
با + لا = بالا
سا + لام = سالام
ياش + لىق = ياشلىق

单词发音练习

好	بەلەن	孩子	بالا
敬礼	سالام	外面	تالا
左	سول	路	يول
艾力(人名)	ئېلى	湖	كۆل
个	تال	科学;阿里木(人名)	ئالىم
年青	ياشلىق	辣子	لازا
负责的;负责人	مەسئۇل	笔	قەلەم
		动词	پېئىل

ھ

ھ 是喉音。发音时,舌根向后靠,咽头肌肉紧缩,气流从肺部呼出时,从喉壁的缝隙经过摩擦发出声音,声带不振动,是清辅音。汉语中没有这个音。

发音练习

ھ ھ ھ ھ

ھا ھە ھې ھى ھو ھۇ ھۆ ھۈ

ئاھ ئەھ ئېھ ئىھ ئۇھ ھوي ھاي

ھەي شاھ ھېچ ھەت ھۆج ھىت مېھ

ھا ـ خا ـ قا ـ غا   ھې ـ قې ـ خې ـ غې

غان ـ قان ـ خان ـ ھان   غىن ـ قىن ـ خىن ـ ھىن

شاھ ـ قاق   ھېچ ـ غىچ   ھەي ـ خەي

书写形式

前连式	双连式	后连式	单立式
ھـ	ـھـ	ـھ	ھ

书写规则与 ن 相同。

ھ — سىياھ (س + ـ + ىـ + ا + ھ)
ھ — ھېكايە (ھ + ې + ك + ا + ي + ە)
ھ — مېھرىئاي (م + ې + ھ + ر + د + ئا + ي)

拼 读

ھ + ا = ھا　　ھ + ە = ھە
ھ + ۆ = ھۆ　　ھ + ى = ھى
ھا + ي = ھاي　　ئا + ھ = ئاھ
شا + ھ = شاھ　　ھې + چ = ھېچ
ھېچ + كىم = ھېچكىم　　ھە + بە + بە = ھەبەبە
ھې + ساب = ھېساب　　ھې + كا + يە = ھېكايە
ھۆج + جەت = ھۆججەت

单词发音练习

没什么	ھېچنېمە	很，非常	ناھايىتى
没人	ھېچكىم	文件，收据	ھۆججەت
象棋	شاھمات	墨水	سىياھ
算数	ھېساب	故事	ھېكايە
考试	ئىمتىھان	米克里阿衣（人名）	مېھرىئاي

辅音的分类

辅音根据发音时声带振动与否可分为两大类：

1. 浊辅音：发音时声带振动。

ب ج د ر ز ژ غ گ ڭ ل م ن ۋ ي

2. 清辅音：发音时声带不振动。

پ ت چ خ س ش ف ق ك ھ

移行规则

书写时，如果一个单词在一行写不下，就要按音节把没有写下

的部分移到下一行，并在上一行的末尾加上连词符号《—》，如：

مەملە-	ئو-	سا-	مەمە-
كەت	قۇغۇچىلار	ئەت	لىكەت
（国家）	（学生们）	（钟表）	（国家）

多位数词和缩写词不能拆开移行。

كۆنۈكمە

1. 熟记 ھ ل ر غ خ د ك گ 的各种书写形式并掌握它们的发音领。

2. 拼读下列音组，注意读音区别。

غان ـ قان	گەن ـ كەن
ھاڭ ـ خاڭ	دا ـ دە
ئار ـ ئەر	لار ـ لەر
يول ـ رول	ھەي ـ خەي
تۇر ـ دۇر	ئوڭ ـ سول
غاز ـ غەز	كەل ـ يەل
لاي ـ راي	ھۆل ـ ھۆر
كۈز ـ گۈر	گۆش ـ كۆش
پاھ ـ تاخ	راس ـ لاس

3. 拼读下列单词。

گې + زىت	بۇ + گۈن
ئىك + كى	كو + چا
كو + نا	مەك + تەپ
دا + دا	دۇ + شەن + بە
دوس + كا	ياخ + شى
خو + تەن	خە + لق
خا + تا	باغ + چە
تا + لا	كې + چە
كۈن + دۈز	كى + تاب

كى + نو　　كى + يىم
ئا + دەم　　دا + ۋۇت
خەن + زۇ　　خۇي + زۇ
كى + نو + خا + نا　　ئاش + خا + نا
ئا + غى + نە　　ئىم + تى + ھان
ھې + ساب　　نا + ھا + يى + تى
مېھ + رى + ئاي　　با + لا
لا + زا　　رە + ۋىش

بىز　گەپ　گاز - گۇژ　دوست　خەق

راست　باغ　بىر　بار　يول　خەت　باغ

4. 指出下列单词的拼写形式。

گېزىت　بۈگۈن　ئىككى　مەكتەپ　دۈشەنبە
دوسكا　ياخشى　خەلق　باغچە　گاڭپەن
كۈندۈز　كىتاب　خۇيزۇ　ئاشخانا　ئاغىنە
ئىمتىھان　ھېساب　مېھرىئاي　گاز - گۇژ
دوست

5. 读下列句子。

مەن ئوقۇغۇچى.
مەن ئۇيغۇرچە ئۆگىنىۋاتىمەن.
مەن شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئوقۇيمەن.
مەن يېڭى ئوقۇغۇچى.
مەن قەشقەردىن كەلدىم.

6. 将下列单词抄写一行。

گېزىت　بۈگۈن　ئىككى　دۈشەنبە
ياخشى　خەلق　باغچە　گاڭپەن
خۇيزۇ　ئاشخانا　ئىمتىھان　ھېساب
مېھرىئاي　گاز - گۇژ　دوست

7. 记住清辅音和浊辅音。

بەشىنچى دەرس

一、维吾尔语字母的顺序

ئا ئە ب پ ت ج چ خ

د ر ز ژ س ش غ ف

ق ك گ ڭ ل م ن ھ

ئو ئۇ ئۆ ئۈ ۋ ئې ئى ي

二、字母的书写形式表

1. 四种书写形式的元音字母表

书写形式 形式名称 / 字母名称	隔音前连式	前连式	简单单立式	单立式
ئا	ـئا	ـا	ا	ئا
ئە	ـئە	ـە	ە	ئە
ئو	ـئو	ـو	و	ئو
ئۇ	ـئۇ	ـۇ	ۇ	ئۇ
ئۆ	ـئۆ	ـۆ	ۆ	ئۆ
ئۈ	ـئۈ	ـۈ	ۈ	ئۈ

2. 八种书写形式的元音字母表

书写形式 / 形式名称 / 字母名称	隔音前连式	前连式	隔音双连式	双连式	简单后连式	后连式	简单单立式	单立式
ئې	ـئې	ـې	ـئېـ	ـېـ	ېـ	ئېـ	ې	ئې
ئى	ـئى	ـى	ـئىـ	ـىـ	ىـ	ئىـ	ى	ئى

3. 两种书写形式的辅音字母表

书写形式 / 形式名称 / 字母名称	前连式	单立式
دې	ـد	د
رې	ـر	ر
زې	ـز	ز
ژې	ـژ	ژ
ۋې	ـۋ	ۋ

4. 四种书写形式的辅音字母表

书写形式 / 形式名称 / 字母名称	前连式	双连式	后连式	单立式
بې	ـب	ـبـ	بـ	ب
پې	ـپ	ـپـ	پـ	پ
تې	ـت	ـتـ	تـ	ت
جې	ـج	ـجـ	جـ	ج
چې	ـچ	ـچـ	چـ	چ
خې	ـخ	ـخـ	خـ	خ
سې	ـس	ـسـ	سـ	س
شې	ـش	ـشـ	شـ	ش
غې	ـغ	ـغـ	غـ	غ
فې	ـف	ـفـ	فـ	ف

قي	ـق	ـقـ	قـ	ق
كي	ـك	ـكـ	كـ	ك
گي	ـگ	ـگـ	گـ	گ
ڭي	ـڭ	ـڭـ	ڭـ	ڭ
لي	ـل	ـلـ	لـ	ل
مي	ـم	ـمـ	مـ	م
ني	ـن	ـنـ	نـ	ن
هي	ـھ	ـھـ	ھـ	ھ
يي	ـي	ـيـ	يـ	ي

附：(一)

国际音标元音舌位和维吾尔语元音舌位

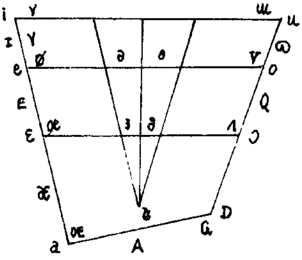

国际音标之音舌位

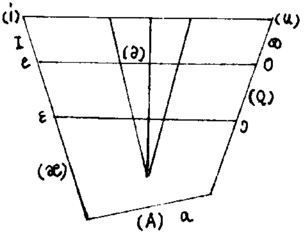

维吾尔语元音舌位

附:(二)维吾尔语辅音表和元音表

维吾尔语辅音表

发音方法＼发音部位		双唇	唇齿	舌尖前	舌尖中	舌叶	舌面中	舌面后	小舌	喉音
塞	清	پ			ت			ك	ق	
	浊	ب			د			گ		
擦	清		ف	س		ش			خ	ھ
	浊		ۋ	ز		ژ			غ	
塞擦	清					چ				
	浊					ج				
鼻		م			ن			ڭ		
边					ل					
颤					ر					
微　　擦							ي			

维吾尔语元音表

唇＼舌	前元音	后元音	央元音
展唇元音	ئە	ئا	ئى، ئې
圆唇元音	ئۆ، ئۈ	ئو، ئۇ	

三、维吾尔语音节的构成方式

(以 A 作为元音的标志,以 B 作为辅音的标志)

(1)A 式(只有一个元音构成的)

例:ئۇ (他),ئانا (母亲),ئۈزۈم (葡萄)

(2)AB 式(元音＋辅音)

例:ئات (马),ئاي (月亮,月)

ئۇن （面粉），ئوت （火；草）

(3)BA 式（辅音＋元音）

例：بالا （孩子），سۇ （水），دە （说）

(4)BAB 式（辅音＋元音＋辅音）

例：تاغ （山），كەل （来），كۆردۈم （我见了）

(5)ABB 式（元音＋辅音＋辅音）

例：ئۈست （上面），ئېيت （告诉，说）

(6)BABB 式（辅音＋元音＋辅音＋辅音）

例：دوست （朋友），خەلق （人民）

以上六种音节模式是维吾尔语最基本的音节构成方式。为了正确拼写借自汉语、俄语等语言的外来词，自治区语委会在 1985 年修订维吾尔语标准语正字法时，在书面语中增加了以下五种音节模式。

(1)BBA（辅音＋辅音＋元音）

例：ستالىن （斯大林），گرادۇس （度，温度）

(2)BBAB 式（辅音＋辅音＋元音＋辅音）

例：گرام （克），تراكتور （托拉机）

(3)BBABB 式（辅音＋辅音＋元音＋辅音＋辅音）

例：فرونت （前线），ترانسپورت （运输）

(4)BAA 式（辅音＋元音＋元音）

例：خواجەر （花卷），جۇڭخوا （中华）

(5)BAAB（辅音＋元音＋元音＋辅音）

例：خۇەيخې （淮河），بىڭتۇەن （兵团）

四、维吾尔语的复辅音

现代维吾尔语的复辅音绝大多数出现在借词中，本族固有语词里的复辅音较少，而且大部分出现在单音节词里，如：

拉，拖	تارت	下面	ئاست
外，外面	سىرت	怕	قورق

归,返回	قايت	说,告诉	ئېيت
朋友	دوست	人民	خەلق
擦	سۈرت	课	دەرس
家乡	يۇرت	上面	ئۈست

كۆنۈكمە

1. 默写 32 个字母的各种书写形式。
2. 正确朗读并背诵字母表。
3. 熟记并写出维吾尔语的清辅音和浊辅音。
4. 熟记并写出维吾尔语的前元音、后元音、央元音和展唇元、圆唇元音。
5. 给下面的词划分音节。

ئۇ	مەن
مەكتەپ	ياخشى
دوسكا	ئالتە
توققۇز	يەتتە
دوستلۇق	دەرس
ئۇيغۇر	ئوقۇغۇچى
ئادەم	كۆرۈش
جۇڭخۇا	گراماتىكا

6. 读下列句子。

起立!	تۇرۇڭلار!
你们好!	ياخشىمۇ سىلەر!
您好!	ياخشىمۇ سىز!
请坐。	ئولتۇرۇڭلار!
现在上课。	ھازىر دەرسنى باشلايمىز.
下课。	دەرستىن چۈشۈڭلار.
同学们再见。	ساۋاقداشلار، خوش ئەمىسە.
老师再见!	خوش، مۇئەللىم!

7. 掌握下列词语。

起立，站	تۇر-
坐	ئولتۇر-
现在	ھازىر
课	دەرس
开始	باشلا-
下	چۈش-
同学	ساۋاقداش
再见	خوش

8. 按音节读下列单词。

نىمە	ئىمىن	ئامىنە	ئىسىم
ئاساس	ئاسمان	ئەمەس	ئاسىمە
سامسا	ئىمزا	ئېزىز	ئاما
ئەما	ئۇزۇن	زۇنۇن	زۆرۈر
ئۇنسىز	سىنىپ	پاسسىپ	ئېلىپبە
ئاپتاپ	گېزىت	سائەت	تائام
نەچچە	جوزا	جەنۇب	جامائەت
شىنجاڭ	تېپىش	پەيشەنبە	بېيجىڭ
فوتو	فونتان	قىممەت	ئوتتۇز
پارتىيە	ئىككى	باغچە	ئېغىر
چاغان	سوغۇق	رەسىم	بازار
سالام	بەلەن	مەسئۇل	لازا
ناھايىتى	ھېچنېمە	ھېساب	ھېكايە
قورق	خەلق	دەرس	قايىت

9. 将下列单词抄写一行。

ئېيىت	دوست	جۇڭخۇا	بىڭتۇەن
توققۇز	دوستلۇق	ئۇيغۇر	گراماتىكا
باشلا	لازىم		

ئالتىنچى دەرس

ئومۇمىي تەكرار　　总 复 习

1. 朗读下列单词，注意发音区别。

（血）	قان	（矿）	كان
（田埂）	قىر	（进）	كىر-
（羊羔）	قوزا	（罐子）	كوزا
（卡迪尔，人名）	قادىر	（干部）	كادىر
（腰）	بەل	（给）	بەر-
（成为）	بول	（粉笔）	بور
（煤矿）	خاڭ	（可汗）	خان
（情况）	هال	（痣）	خال
（相同）	تەڭ	（身体）	تەن
（耳朵）	قۇلاق	（苞谷，玉米）	قوناق
（仇；讨厌）	ئۆچ	（三）	ئۈچ
（牛）	كالا	（黑）	قارا
（蛇）	يىلان	（广告）	ئېلان
（浮肿）	ئىششىق	（热的，暖和）	ئىسسىق
（座位；位置；地方）	ئورۇن	（懒的）	هۇرۇن
（方法，方式）	ئۇسۇل	（收成，年成）	هوسۇل
（儿媳妇）	كېلىن	（厚的，厚实的）	قېلىن
（抓，捉）	تۇت -	（四）	تۆت

2. 熟读下列音节。

چى	ۋەن	مەن	بار	ۋاز	پەز	داش
لىق	لىك	لۇق	لۇك	لاق	لەك	چىلىق
چىلىك	دان	خانا	مور	كەش	كار	كەر
گەر	دا	دە	چە	دار	نامە	زار
چاق	چەك	چۇق	چۇك	شۇناس	زىم	غۇچ
قۇچ	گۇچ	كۇچ	غاق	قاق	گەك	كەك
غۇ	قۇ	گۇ	كۇ	غا	قا	گە
كە	ئۇم	ئۇم	ئۇن	ئۇن	ما	مە
ماق	مەك	مىش	مۇش	مۇش	دەك	تەك
بى	بەت	نا	بە	پەرۋەر	پەرەس	چىل
غۇر	قۇر	گۇر	كۇر	گەي	كەي	ماس
مەس	ئار	ئەر	لا	لە	را	رە
لان	لىن	داش	دەش	لاش	لەش	

3. 读下列句子。

请跟我读。 ماڭا ئەگىشىپ ئوقۇڭلار.

李红,请你读. لى خۇڭ، سىز ئوقۇڭ.

很好.请坐。 ياخشى، ئولتۇرۇڭ.

李红,请上黑板。 لى خۇڭ، دوسكىغا چىقىڭ.

现在我们做练习。 ھازىر كۆنۈكمە ئىشلەيمىز.

听懂了吗? چۈشەندىڭلارمۇ؟

懂了。 چۈشەندۇق.

没有听懂。 چۈشەنمىدۇق.

有没有没听懂的地方? چۈشەنمىگەن يەر بارمۇ؟

没有。 يوق.

我是 97—1 班的。 مەن 97 - يىللىق 1 - سىنىپتا.

4. 掌握下列词语。

ئەگەش-	跟随
ماڭا	(向)我
ئوقۇ-	读
ئولتۇر-	坐
دوسكا	黑板
چىق-	上
مەشق	练习
ھازىر	现在
ئىشلە-	作；干
چۈشەن-	懂；理解
يەر	地方
بار	有
يوق	没有，无
يىللىق	年级
سىنىپ	班
ئۇيغۇر	维吾尔
تىل	语言；舌头
ئاساس	基础
بىخەتەرلىك	安全
بىرىنچى	第一
كۆنۈكمە	练习

5. 给下列词语划分音节。

ئەگەر	ماڭا	ئوقۇ	ئولتۇر
دوسكا	چىق	مەشق	ھازىر
ئىشلە	چۈشەن	يىللىق	ئۇيغۇر
ئاساس	دوست	بالا	ئېيت
مۇئەللىم	ئوقۇغۇچى	دەپتەر	شىنجاڭ

6. 将每个句子抄写三遍。

① ساۋاقداشلار، بىخەتەرلىك بىرىنچى.
② ياخشىمۇ سىلەر!
③ ھازىر دەرسنى باشلايمىز.
④ ماڭا ئەگىشىپ ئوقۇڭلار.
⑤ مەن 96 ـ يىللىق 1 ـ سىنىپتا.

附:(一)维吾尔语字母的结构笔画

名称	形体	名称	形体	名称	形体	名称	形体	名称	形体	名称	形体
半耳 پەش قۇلاق	،	棱结 قىر تۈگۈن	ھ	弓弯 يا ئەگمە	ى	横钩 تۈز سەرمە	گ	尾竖 پەس تىك	ـا	竖 تىك	ا
急弯 چىغىر	ع	双结 قوش تۈگۈن	ھ	蹄形 تاقا	ن	横竖 پەس سەرمە	م	齿 چىش	ـ	右竖弯 ئوڭ تىك	ل
撇横 تاق شاخ	/	短拐 دىلتا	د	环 ھالقا	ە	拱 ئەگمە	ى	横 سىزىق	-	左竖弯 سول تىك	ـا
双撇横 جۈپ شاخ	//	长拐 سەچۈك	د	结 تۈگۈن	ھ	眉弯 قاش	～	撇 سەرمە	ر	首竖 باش تىك	د

字 母 符 号

名称	形体	名称	形体	名称	形体	名称	形体	名称	形体	名称	形体
上竖 «ئۆ» پەش	ا	逗点 پەش	،	三滴 ئۈچ تېم	∵	双滴 جۈپ تېم	پ	三点 ئۈچ چېكىت	∴	点 چېكىت	ـٔ
		钩 «ئۆ» پەش	٧	全耳 ھەمزە	ء	竖滴 تىك تېم	:	滴 تېم	ـب	双点 جۈپ چېكىت	ـٓ

附：（二）维吾尔文字母书写顺序

ئا	د	ﺎ	ئا		ا	ا				
ﺎ	ﺎ				ﺌﺎ	ـ	ﻤﺎ	ﺌﺎ		
ئە	د	ں	ﻪ	ئە	ە	ە				
ﻪ	ﻠ	ﻪ			ﺌﻪ	ـ	ﺒ	ﺴﻪ	ﺌﻪ	
ب	د	ں	ب		ﺑ	د	ﺑ			
ﺑ	ـ	ﺑ			ﺐ	ـ	ﺒ	ﺐ		
پ	د	ں	پ		ﭘ	د	ﭘ			
ﭘ	ـ	ﭘ			ﭗ	ـ	ﺒ	ﭗ		
ت	د	ں	ت		ﺗ	د	ﺗ			
ﺗ	ـ	ﺗ			ﺖ	ـ	ﺒ	ﺖ		
ج	-	~	ح	ج	ﺟ	~	ﺣ	ﺟ		
ﺟ	-	~	ﺣ	ﺟ	ﺞ	-	~	ح	ﺞ	
چ	~	ح	چ		ﭼ	~	ﺣ	ﭼ		
ﭼ	-	~	ﺣ	ﭼ	ﭽ	-	~	ﺤ	ﻊ	ﭽ
خ	~	ح	خ		ﺧ	~	ﺣ	ﺧ		
ﺧ	-	~	ﺣ	ﺧ	ﺦ	-	~	ح	ﺦ	
س	د	ﺴ	س		ﺳ	د	ﺴ	ﺳ		
ﺳ	ـ	ﺴ	ﺳ		ﺲ	ـ	ﺴ	ﺲ		

ش	د	ـد	س	ش	
شـ	ـ	ـمـ	ـسـ	شـ	
ن	ں		ن		
نـ	ـ		نـ		
غ		ء	ع	غ	
غـ	ـعـ		غـ		
ف		ى	ف		
فـ	ـعـ		فـ		
ق		ى	ق		
قـ	ـعـ		قـ		
ئو	د	ب	ىو	ئو	
و	-	و			
ئۇ	د	ب	ىو	ئو	ئۇ
ۇ	-	و	ۇ		
ئۆ	د	ىو	ئو	ئۆ	
ۆ	-	و	ۆ		
ئۈ	د	ب	ىو	ئو	ئۈ
ۈ	-	و	ۈ		
د		د			
ر		ر			

ـش	ـد	ـىـ	ـس	ـش	
ـشـ	ـ	ـمـ	ـس	ـش	
ـذ	ـد	ـذ			
ـن	-	ـں	ـن		
ـغـ	ء	ء	ـغـ		
ـغ	ـعـ		ـع	ـغ	
ـفـ		و	ـفـ		
ـف	-	ـى	ـف		
ـقـ		و	ـقـ		
ـق	-	ـى	ـق		
و		و			
ـئو	ـ	ـب	ـىو	ـئو	
ۇ	و	ۇ			
ـئۇ	ـ	ـب	ـىو	ـئو	ـئۇ
ۆ	و	ۆ			
ـئۆ	ـ	ـب	ـىو	ـئو	ـئۆ
ۈ	و	ۈ			
ـئۈ	ـ	ـب	ـىو	ـئو	ـئۈ
ـد		ـ	ـد		
ـر		-	ـر		

ز	ر	ز		
ژ	ر	ژ		
ۋ	و	ۋ		
ك	ل	ك		
كـ	ـ	كـ		
گ	د	ى	گ	
گـ	ـ	ـد	گـ	
ڭ	ل	ك	ڭ	
ڭـ	ـ	كـ	ڭـ	
ل	ل			
لـ	ـ	لـ		
مـ	ه	مـ		
ـمـ	ـ	ـمـ		
هـ	هـ			
ـهـ	ـهـ			
ي	ى	ي		
ـيـ	ـ	ـيـ		
ئې	ـ	ى	ئى	ئې
ئېـ	ـ	بـ	ئـ	ئېـ
ېـ	ـ	ېـ		
ې	ـ	ى	ې	

ـز	ـ	ـر	ـز		
ـژ	ـ	ـر	ـژ		
ـۋ	ـ	و	ـۋ		
ک	د	ک			
ـك	ـ	ا	ـلـ	ـك	
گ	ک	گ			
ـگ	ـ	ـک	ـگ		
ڭ	ک	ڭ			
ـڭ	ـ	ا	ـلـ	ـك	ـڭ
ـل	ـل				
ـل	ـ	ـل			
ـمـ	ه	ـمـ			
ـم	ـ	ـه	ـم		
ـه	ـه				
ـهـ	ـ	ـهـ			
ـيـ	ـ	ـيـ			
ـي	ـ	ى	ـي		
ـې	ى	ـې			
ـېـ	ـ	ـېـ			
ـئېـ	ـ	ـبـ	ـئـ	ـئېـ	
ـئې	ـ	ـى	ـئى	ـئې	

ى	ى	د ـى ئى	ئى
د	د	د ـد ئد	ئد
ـ ـــ ـئـ	ـئـ	ـ	ـ
ـ ـى ـئى	ـئى	ى	ى

附:(三)部分维吾尔人名举例

(解放)	阿扎提	(男名)	ئازاد
(科学家)	阿里木	(男名)	ئالىم
(希望之花)	阿孜古丽	(女名)	ئارزۇگۈل
(心愿,愿望)	阿尔曼	(男名)	ئارمان
(刚强的,顽强的)	凯赛尔	(男名)	قەيسەر
	古丽琪克热	(女名)	گۈلچېھرە
(花坛,花畦)	古丽扎尔	(女名)	گۈلزار
(荣誉,声誉)	肖和来提	(男名)	شۆھرەت
(光荣的,光耀的)	肖开提	(男名)	شەۋكەت
(勇气;胆量)	居来提	(男名)	جۈرئەت
	热依汗古丽	(女名)	رەيھانگۈل
	吐尔逊阿依	(女名)	تۇرسۇنئاي
	伊斯拉木	(男名)	ئىسلام
	阿依古丽	(女名)	ئايگۈل
(劲头,干劲)	海拉提	(男名)	غەيرەت
(自由)	艾尔肯	(男名)	ئەركىن
(勇士,英雄;勇敢的)	巴图尔	(男名)	باتۇر

（宝剑）	祖里甫哈尔	（男名）	زۇلپىقار
（绿宝石）	祖姆莱提	（女名）	زۇمرەت
（恩情，慈悲心）	夏甫开提	（男名）	شەپقەت
	比丽克孜	（女名）	بىلقىز
（钢，钢铁）	甫拉提	（男名）	پولات
（浪涛）	多里昆	（男名）	دولقۇن
（忠诚）	沙迪克	（男名）	سادىق
（尖锐的，机灵的）	乌提库尔	（男名）	ئۆتكۈر
（心愿，期望）	木拉提	（男名）	مۇرات
（自由）	乌丽亚提	（女名）	ھۆررىيەت
	努尔古丽	（女名）	نۇرگۈل
	迪丽拜尔	（女名）	دىلبەر
	迪丽努尔	（女名）	دىلنۇر
（娇艳的）	热娜	（女名）	رەنا
（精通；完善）	卡米里	（男名）	كامىل
（力量，威力）	库德来提	（男名）	قۇدرەت
（公正）	阿迪力	（男名）	ئادىل
（满足）	卡那艾提	（男名）	قانائەت
（胜利）	艾丽巴	（女名）	غەلىبە
（胜利）	阿里甫	（男名）	غالىب
（春花）	巴哈尔古丽	（女名）	باھارگۈل
（海龙）	昆都孜	（女名）	قۇندۇز
（星星）	优鲁吐孜	（女名）	يۇلتۇز
（慈祥的；情人）	美丽班	（女名）	مېھرىبان
	开丽比努尔	（女名）	قەلبىنۇر
（得到，受到）	姆亚赛尔	（女名）	مۇيەسسەر

附：(四)自治区主要城镇名称维汉对照

新疆维吾尔自治区	شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى
乌鲁木齐	ئۈرۈمچى
克拉玛依	قاراماي
石河子	شىخەنزە
吐鲁番	تۇرپان
哈密	قۇمۇل
库尔勒	كورلا
和田	خوتەن
阿克苏	ئاقسۇ
喀什	قەشقەر
阿图什	ئاتۇش
昌吉	سانجى
博乐	بورتالا
伊宁	غۇلجا
伊犁	ئىلى
塔城	چۆچەك
阿勒泰	ئالتاي
奎屯	كۈيتۇن

يەتتىنچى دەرس

بىلىمسىزگە ئىش يوق، ئىشسىزغا ئاش.
没知识的无事干,没事干的无饭吃。

نۇقتىلىق جۈملىلەر
重点句子

① بۇ نېمە؟
② بۇ كىتاب.
③ بۇ قەلەممۇ؟
④ ھەئە، بۇ قەلەم.

تېكىست

بۇ كىتاب

بۇ كىتاب.   ئۇ دەپتەر.   ماۋۇ قەلەم.
ئاۋۇ ژۇرنال.   ئاۋۇ دوسكا.   ماۋۇ پارتا.
ئۇ تاپشۇرۇق دەپتەر.   بۇ لۇغەت.

سۆھبەت

ئا: مۇئەللىم، بۇ نېمە؟
ئە: بۇ كىتاب.
ئا: بۇ نېمە؟
ئە: بۇ دەپتەر.
ئا: بۇ نېمە؟
ئە: بۇ بور.
ئا: ئۇ نېمە؟
ئە: ئۇ ژۇرنال.
ئا: ئۇ نېمە؟
ئە: ئۇ قەلەم.
ئا: ئۇ نېمە؟
ئە: ئۇ دەپتەر.
ئا: ماۋۇ نېمە؟
ئە: بۇ پارتا.
ئا: ماۋۇ نېمە؟
ئە: بۇ ئورۇندۇق.
ئا: ئاۋۇ نېمە؟
ئە: ئۇ دوسكا.
ئا: ئاۋۇ نېمە؟
ئە: ئۇ ئىشىك.
ئا: بۇ كىتابمۇ؟
ئە: ھەئە، بۇ كىتاب.
ئا: ئۇ ژۇرنالمۇ؟
ئە: ھەئە، ئۇ ژۇرنال.
ئا: ماۋۇ نېمە؟

ئە: بۇ تاپشۇرۇق دەپتەر.
ئا: ئاۋۇ تاپشۇرۇق دەپتەرمۇ؟
ئە: ھەئە، ئۇ تاپشۇرۇق دەپتەر.

سۆزلۈك

دەرس	(ئى)	课
يەتتىنچى	(سان)	第七
تېكىست	(ئى)	课文
سۆزلۈك	(ئى)	词汇
بۇ	(ئا)	这
ئۇ	(ئا)	他,那
ئاۋۇ	(ئا)	那
ماۋۇ	(ئا)	这
كىتاب	(ئى)	书
دەپتەر	(ئى)	本子
ژۇرنال	(ئى)	杂志
گېزىت	(ئى)	报纸
مۇئەللىم	(ئى)	老师
نېمە	(ئا)	什么
قەلەم	(ئى)	笔
پارتا	(ئى)	课桌
بور	(ئى)	粉笔
دوسكا	(ئى)	黑板
ئىشىك	(ئى)	门
تاپشۇرۇق	(ئى)	作业
قانداق	(ئا)	怎么样
سۆھبەت	(ئى)	对话,交谈

年级，班级；阶级；教室	(ئى)	سىنىپ
词典	(ئى)	لۇغەت
是，是的	(ئىم)	ھەئە
练习	(ئى)	كۆنۈكمە
吗；也	(ي)	مۇ

〔词语用法说明〕

一、ئۇ، بۇ، ماۋۇ، ئاۋۇ

ئۇ، بۇ، ماۋۇ، ئاۋۇ 是指示代词，用于指代事物。有时也可以用于指人。例如：

(1) بۇ پارتا.
(2) ئۇ كىتاب.
(3) ئاۋۇ قەلەم.
(4) بۇ كىم؟

二、ھەئە

ھەئە 是叹词，表示肯定，可自成一句。例如：

(1) — بۇ كىتابمۇ؟
— ھەئە، بۇ كىتاب.
(2) — ئۇ ژۇرنالمۇ؟
— ھەئە، ئۇ ژۇرنال.

〔语音常识〕

维吾尔语的读音规则

维吾尔语词的写法和读法之间差别不十分大，但有些词由于内部语音的相互影响和词与附加成分结合时语音的相互影响，在写法和读法之间产生一定的差别。所以，学习维吾尔语口语，必须注意掌握好维吾尔语标准语的读音规则。

课文中遇到词的写法与读法有差异情况时，我们给予必要的说明。

浊辅音 ب 的清化

以浊塞音 ب 结尾的词，读的时候 ب 清化为پ，（其后附加以辅音开头的附加成分时也是这样）。如：

读法	写法
كىتاپ	كىتاب
كىتاپمۇ	كىتابمۇ

〔语法要点〕

一. 维吾尔语的词类 ئۇيغۇر تىلىدىكى سۆز تۈركۈمى

维吾尔语的词按其语法特征可分为十二类：

词 类 名 称	说 明	例 词
名 词 ئىسىم （ئى）	表示人或事物的名称	ئوقۇغۇچى （学生） كىتاب （书）
形 容 词 سۈپەت （س）	表示人或事物的特征	يېڭى （新的） چوڭ （大的）
动 词 پېئىل （پ）	表示人或事物的动作或状态	ماڭ- （走） ئولتۇر- （坐）
数 词 سان （سان）	表示数量或顺序	بىر 一 بىرىنچى （第一）
量 词 مىقدار （م）	表示计算事物或行为的数量时所用的单位	دانە 个 قېتىم （次）
副 词 رەۋىش （ر）	修饰动词或形容词，表示时间、地点、方法、程度等	بۈگۈن 今天 ناھايىتى （非常）
代 词 ئالماش （ئا）	用来代替名词、形容词或数词	سىز 您 قانچە （多少）
后 置 词 تىركەلمە （تىر）	用在名词或代词等后面，表示这些词同别的词的关系	ئۈچۈن 为了
连 词 باغلىغۇچى （ب）	用来连接词与词、词组与词组、句子与句子	ۋە （和）
叹 词 ئىملىق سۆز （ئىم）	表示呼应或情感	پاھ （啊）
语 气 词 يۈكلىمە （ي）	用在词、词组或句子后，或者句首表示各种附带的意思	مۇ （也，吗） مەيلى 好吧
摹 拟 词 تەقلىد （ت）	表示人或事物的声音、形象或人的感觉	ھا - ھا - ھا （哈哈哈）

二、判断句　　ھۆكۈم جۈملە

谓语由名词和名词性词组构成的句子一般叫做判断句。例如：

① مەن ئوقۇغۇچى.
② ئۇ قەلەم.
③ ماۋۇ تاپشۇرۇق دەپتەر.

以上句子中的 «ئوقۇغۇچى»，«قەلەم» 是名词，«تاپشۇرۇق دەپتەر» 是名词性词组，它们在句子中充当了句子的谓语。

判断句的基本句式是：名词＋名词或名词性词组，代词＋名词或名词性词组。这种句式只要在语义上能组合就可以构成判断句。

维吾尔语判断句的语调是降调，它是联结主语和谓语的重要手段。这种句型与汉语的判断句相似。书面上判断句句末用句号《·》。注意，句号的写法与汉文句号不同。

三、疑问句　　سوراق جۈملە

表示疑问或反问的句子叫做疑问句。例如：

① بۇ كىتابمۇ؟
② ئاۋۇ نېمە؟
③ ئاۋۇ قانداق كىتاب؟

疑问句可以分为一般疑问句和特殊疑问句。

1. 一般疑问句　　ئاددىي سوراق جۈملە

句末带有表示疑问语气词的句子叫一般疑问句。表示疑问的语气词有«مۇ ، چۇ » 等。

一般疑问句常读降调。例如：

① بۇ لۇغەتمۇ؟
② ئاۋۇچۇ؟

2. 特殊疑问句　　ئالاھىدە سوراق جۈملە

句中带有疑问代词的句子叫特殊疑问句。表示疑问的代词有«قانداق ، كىم ، نېمە» 等等。特殊疑问句读上升调。

① بۇ نېمە؟

② ئۇ كىم؟

③ بۇ قانداق كىتاب.

疑问句句末书面上用问号《؟》。注意,问号的写法与汉文问号相反。

كۆنۈكمە

1. 熟记本课单词。
2. 将每一个单词抄写一行。
3. 替换练习。

A. بۇ كىتاب

① دەپتەر
② ژۇرنال
③ گېزىت
④ قەلەم

B. ئۇ قەلەم

① پارتا
② ئورۇندۇق
③ دوسكا
④ بور

C. ئۇ قەلەممۇ؟

① ژۇرنال
② كىتاب
③ بور
④ ئورۇندۇق

D. بۇ دەپتەرمۇ؟

① دوسكا
② گېزىت
③ پارتا
④ دەپتەر

4. 用下列词回答问题。

كىتاب　　دەپتەر　　ژۇرنال　　گېزىت
قەلەم　　پارتا　　ئورۇندۇق　　دوسكا
بور　　ئىشىك

① بۇ نېمە؟
② ئۇ نېمە؟
③ ماۋۇ نېمە؟ (ماۋۇچۇ؟)
④ ئاۋۇ نېمە؟ (ئاۋۇچۇ)
⑤ بۇ كىتابمۇ؟

⑥ ئاۋۇ گېزىتمۇ؟

5. 将下列句子译成维文。

①这是什么？

②这是书。

③那是什么？

④那是词典。

6. 用疑问语气词«مۇ»，«چۇ»造句。

7. 句型练习。

① ئۇ (بۇ، ئاۋۇ، ماۋۇ) كىتاب.
قەلەم.
ژۇرنال.

② ئۇ (بۇ، ئاۋۇ، ماۋۇ) كىتابمۇ؟
قەلەممۇ؟
ژۇرنالمۇ؟

③ ھەئە، ئۇ (بۇ، ئاۋۇ، ماۋۇ) كىتاب.
قەلەم.
ژۇرنال.

سەككىزىنچى دەرس

سوراپ بىلىش — ئەيىب ئەمەس.
问人而知，并非过错。

重点句子 **نۇقتىلىق جۈملىلەر**

① بۇ يېڭى كىتاب.
② بۇ يېڭى كىتاب ئەمەس.
③ ئۇ يېڭى سائەت ئەمەس، كونا سائەت.

تېكىست

بۇ يېڭى كىتاب ئەمەس

بۇ يېڭى بىنا. ئۇ كونا تام. ماۋۇ يېڭى سائەت. ئاۋۇ كونا كارىۋات. بۇ يېڭى خەرىتە. بۇ يېڭى خەرىتە ئەمەس. ئۇ كونا ماركا. ئۇ كونا ماركا ئەمەس. ماۋۇ يېڭى ئۈستەل . ماۋۇ يېڭى ئۈستەل ئەمەس. ئاۋۇ كونا سۈپۈرگە. ئاۋۇ كونا سۈپۈرگە ئەمەس. بۇ كونا سىزغۇچ ئەمەس، يېڭى سىزغۇچ. ئۇ يېڭى جوزا ئەمەس، كونا جوزا.

سۆھبەت

ئا: ئالىم، بۇ يېڭى بىنامۇ؟
ئە: ھەئە، بۇ يېڭى بىنا.
ئا: بۇ كونا خەرىتىمۇ؟
ئە: ھەئە، بۇ كونا خەرىتە.
ئا: ئۇ يېڭى جوزىمۇ؟
ئە: ياق، بۇ كونا جوزا.
ئا: ئۇ كونا ژۇرنالمۇ؟
ئە: ياق، ئۇ يېڭى ژۇرنال.
ئا: ماۋۇ يېڭى ئۆيمۇ؟
ئە: ياق، بۇ يېڭى ئۆي ئەمەس، كونا ئۆي.
ئا: ئاۋۇ كونا قەلەممۇ؟
ئە: ياق، ئۇ كونا قەلەم ئەمەس، يېڭى قەلەم.
ئا: بۇچۇ؟
ئە: بۇ يېڭى قەلەم ئەمەس.
ئا: ئۇچۇ؟
ئە: ئۇ كونا سۇپۇرگە.
ئا: ماۋۇچۇ؟
ئە: بۇ جوزا.
ئا: ئاۋۇچۇ؟
ئە: ئۇ چېلەك.
ئا: بۇ قانداق خەرىتە؟
ئە: بۇ يېڭى خەرىتە.
ئا: ئۇ قانداق سائەت؟
ئە: ئۇ كونا سائەت.
ئا: ئاۋۇ قانداق رەسىم؟

ئە: ئۇ چىرايلىق رەسىم.

سۆزلۈك

ئالىم	(ئى)	科学家;阿里木(男名)
يېڭى	(س)	新,新的
كونا	(س)	旧,旧的
ياق	(ئىم)	不
ئەمەس	(پ)	不是
خەرىتە	(ئى)	地图
ماركا	(ئى)	邮票;商标
بىنا	(ئى)	楼房
تام	(ئى)	墙
جوزا	(ئى)	桌子
ئۈستەل	(ئى)	桌子
سۈپۈرگە	(ئى)	扫帚
چېلەك	(ئى)	水桶
سائەت	(ئى)	钟表;小时
سىزغۇچ	(ئى)	尺子
ئۆي	(ئى)	房子,屋
سەككىزىنچى	(سان)	第八
گرامماتىكا	(ئى)	语法
رەسىم	(ئى)	画,图;照片
چىرايلىق	(س)	漂亮
فونېتىكا	(ئى)	语音学
كارىۋات	(ئى)	床
چۇ	(ي)	吗

〔词语用法说明〕

ياق

«ياق» (不,不是的)是叹词,表示否定。它同 «ھەئە» (是,是的)正好相反,可自成句子。

① — بۇ يېڭى گېزىتمۇ؟

— ياق، بۇ يېڭى گېزىت ئەمەس.

② — ئاۋۇ يېڭى بىنامۇ؟

— ياق، ئۇ يېڭى بىنا ئەمەس، كونا بىنا.

〔语音常识〕

元音 ئا , ئە 的弱化

سوزۇق تاۋۇش «ئا، ئە» نىڭ ئاجىزلىشىشى

维吾尔语中,除一部分词外,词干后加附加成分时重音要后移。原词干变为或保持开音节时单音节词中的 ئا , ئە 弱化为 ئې ,多音节词中最后一个音节的 ئا , ئە 弱化为 ئى 。如:

تام ← تام + ى = تېمى

كارىۋات ← كارىۋات + ى = كارىۋىتى

خەرىتە ← خەرىتە + مۇ = خەرىتىمۇ

جوزا ← جوزا + مۇ = جوزىمۇ

سۇپۇرگە ← سۇپۇرگە + مۇ = سۇپۇرگىمۇ

پارتا ← پارتا + مۇ = پارتىمۇ

词干后需加附加成分原词干保持闭音节时 ئا , ئە 不弱化,如:

سائەت + مۇ = سائەتمۇ

كىتاب + مۇ = كىتابمۇ

تام + مۇ = تاممۇ

〔语法要点〕

一、判断句的否定形式　　ھۆكۈم جۈملىنىڭ ئىنكار شەكلى

判断句的否定形式由它的肯定形式后面加 «ئەمەس» 来构成。例如:

① بۇ كىتاب ئەمەس.

② ئۇ كونا ژۇرنال ئەمەس.

③ ئاۋۇ يېڭى ئورۇندۇق ئەمەس، كونا ئورۇندۇق.

二、附加成分 قوشۇمچە

不能单独使用，只能结合在词根或词干后（个别的结合在词前）用来构成词或构成词的各一种语法形式的成分叫做附加成分。如 چى 不能单独使用，但结合在 خىزمەت 这一名词后，就能把该名词改变成 خىزمەتچى 其意义与原词不同。又如لار 也不能单独使用，但结合在 ئوقۇغۇچى 这一名词后，就能使 ئوقۇغۇچى 这一名词变成 ئوقۇغۇچىلار 表示多数的意思。

كۆنۈكمە

1. 熟记本课单词。
2. 将每一个单词抄写一行。
3. 替换练习。

1) بۇ يېڭى كىتاب

ياق، بۇ يېڭى كىتاب ئەمەس.

① يېڭى خەرىتە	② كونا گېزىت
③ يېڭى ژۇرنال	④ يېڭى ئورۇندۇق
⑤ يېڭى قەلەم	⑥ كونا بىنا

2) بۇ يېڭى گېزىت

ياق، بۇ يېڭى گېزىت ئەمەس.

① ئۇ	② ئاۋۇ	③ ماۋۇ

3) بۇ يېڭى قەلەممۇ؟

① يېڭى كىتاب	② يېڭى چېلەك
③ كونا رەسىم	④ كونا كارىۋات
⑤ يېڭى سائەت	⑥ كونا ئۈستەل

4. 用适当的词填空。

① بۇ ______ كىتاب.
② بۇ ______ ماركا.
③ بۇ يېڭى سۇپۇرگە ______.
④ ئاۋۇ ______.
⑤ ماۋۇ ______.

5. 将下列句子译成维文。
①这是书。
②那是邮票。
③这是新床吗?
④这不是新表,是旧表。

6. 回答问题。

① بۇ نېمە؟
② ئاۋۇ نېمە؟
③ ئاۋۇ گېزىتمۇ؟
④ ماۋۇ كونا كارىۋاتمۇ؟
⑤ ئۇ قانداق رەسىم؟

7. 用下列词造句。

① يېڭى ② كونا ③ ئەمەس ④ ياق ⑤ قانداق

8. 句型练习。

① بۇ (ئۇ، ئاۋۇ، ماۋۇ)	يېڭى گېزىت.	
	كونا ژۇرنال.	
	يېڭى قەلەم.	

② بۇ (ئۇ، ئاۋۇ، ماۋۇ)	يېڭى كارىۋات	ئەمەس.
	كونا بىنا	
	يېڭى ئۆي	

توققۇزىنچى دەرس

قىيىن ئىش يوق ئالەمدە، كۆڭۈل قويغان ئادەمگە.
世上无难事,只怕有心人。

نۇقتىلىق جۈملىلەر
重点句子

① مەن ئوقۇغۇچى.
② بىز يېڭى ئوقۇغۇچىلار.
③ ئۇلار يېڭى ئوقۇتقۇچىلار ئەمەس، كونا ئوقۇتقۇچىلار.

تېكىست

مەن ئوقۇغۇچى

مەن ئوقۇغۇچى. سەن كادىر. ئۇ دوختۇر. بىز يېڭى ئوقۇغۇچىلار. سىلەر كونا ئوقۇغۇچىلار. ئۇلار پېشقەدەم ئوقۇتقۇچىلار. ئايگۈل سىستىرا. غەيرەت جەڭچى. لى خۇڭ ئاشپەز. قەيسەر دوختۇر ئەمەس، شوپۇر. ئايگۈل سىستىرا ئەمەس، دوختۇر. ئۇلار يېڭى ئوقۇتقۇچىلار ئەمەس، كونا ئوقۇتقۇچىلار. بىز ياش ئۆسمۈرلەر.

سۆھبەت

ئا: ياخشىمۇ سىز!
ئە: ياخشى.
ئا: ئۇ كىم؟
ئە: ئۇ ئوقۇغۇچى.
ئا: بۇ كىم؟
ئە: بۇ مۇئەللىم.
ئا: ئاۋۇ كىم؟
ئە: ئۇ قەيسەر.
ئا: ماۋۇ كىم؟
ئە: بۇ دوختۇر.
ئا: مۇئەللىم، ئۇلار كىملەر؟
ئە: ئۇلار يېڭى ئوقۇغۇچىلار.
ئا: بۇلارچۇ؟
ئە: بۇلار يېشقەدەم ئوقۇتقۇچىلار.
ئا: سىز دوختۇرمۇ؟
ئە: ھەئە، مەن دوختۇر.
ئا: ئۇمۇ دوختۇرمۇ؟
ئە: ياق، ئۇ دوختۇر ئەمەس.
ئا: ئۇلار كىملەر؟
ئە: ئۇلار ئىشچىلار.
ئا: بۇلار كونا ئوقۇغۇچىلارمۇ؟
ئە: ھەئە، بۇلار كونا ئوقۇغۇچىلار.
ئا: ئاۋۇلار نېمىلەر؟
ئە: ئۇلار كىتابلار.
ئا: بۇلارچۇ؟
ئە: بۇلار ژۇرناللار.

سۆزلۈك

مەن	(ئا)	我
بىز	(ئا)	我们
سىلەر	(ئا)	你们
ئوقۇغۇچى	(ئى)	学生
ئوقۇتقۇچى	(ئى)	教师
كادىر	(ئى)	干部
دوختۇر	(ئى)	医生
ئۇلار	(ئا)	他们
پېشقەدەم	(س)	老
ئايگۈل	(ئى)	阿依古丽(女名)
سېستىرا	(ئى)	护士
غەيرەت	(ئى)	干劲;海热提(男名)
جەڭچى	(ئى)	战士
لى خۇڭ	(ئى)	李红(人名)
ئاشپەز	(ئى)	炊事员,厨师,厨子
ساۋات	(ئى)	知识,常识
ساقچى	(ئى)	警察
ياش - ئۆسمۈر	(س ب)	青少年
ياخشىمۇسىز	(س ب)	您好
كىم	(ئا)	谁
خىزمەتچى	(ئى)	职工
سىز	(ئا)	您
قەيسەر	(س)	刚强;凯赛尔(男名)
ئىشچى	(ئى)	工人
شوپۇر	(ئى)	司机

〔词语用法说明〕

一、ياخشىمۇسىز

ياخشىمۇسىز 是见面时的招呼(问候)用语之一，类似于汉语的"您好，你好"。不论早上，中午或晚上都可以用，也可以用于初次见面的时候。回答时，同样用它来作为答语。

ياخشىمۇسىز؟

ياخشىمۇسىز!

二、مۇئەللىم 和 ئوقۇتقۇچى

«مۇئەللىم» 和 «ئوقۇتقۇچى» 这两个词都表示教员，直接称呼时要用 «مۇئەللىم» 而不用 «ئوقۇتقۇچى»，间接称呼时用 «ئوقۇتقۇچى» 或者 «مۇئەللىم» 都可以。如：

سىز ئوقۇتقۇچىمۇ؟

سىز مۇئەللىممۇ؟

تۇرسۇن مۇئەللىم، ياخشىمۇسىز؟

〔语音常识〕

一、语音和谐规律 تاۋۇشلارنىڭ ماسلىشىش قانۇنىيىتى

维吾尔语中的词根或词干与附加成分相互结合时，语音之间一般要在发音特征上相互适应，即相互和谐。语音和谐的需要往往要求一个附加成分有多种变体。

元音和谐规律(一)

元音在舌位状态和唇状态要协调一致。

元音和谐律有舌位和唇状和谐两类。即：

前元音与前元音和谐

مەكتەپ + لەر

ئۆي + لەر

ئۈزۈم + لەر

后元音和后元音和谐

كىتاب + لار

ئوت + لار

圆唇元音和圆唇元音和谐

ئۇ + لار

ئاقسۇ + لۇق　　ئۆي + لۈك

ئوت + لۇق　　ئۈزۈم + لۈك

展唇元音与展唇元音和谐

كوچا + لىق

خوتەن + لىك

چۆچەك + لىك

二、辅音"ر"的脱落 ئۈزۈك تاۋۇش «ر» نىڭ چۈشۈپ قېلىشى

名词复数附加成分-لار/ -لەر 后的«ر»在口语中往往脱落。如：

读法	写法
ساۋاقداشلا	ساۋاقداشلار
كىتابلا	كىتابلار
مەكتەپلە	مەكتەپلەر
قەلەملە	قەلەملەر
ئۆيلە	ئۆيلەر

〔语法要点〕

一、附加成分的变体及附加成分的分类

1. 附加成分的变体　　قوشۇمچىلارنىڭ ۋارىيانتى

在维吾尔语里，表示同一个语法意义的附加成分往往有几种语音上有差别的形式，它们叫做变体。如-لار/-لەر 都表示复数，只是在语音上有差别。在说话时变体中选择何种形式，取决于语音和谐规律。

2. 附加成分的分类　　قوشۇمچىلارنىڭ تۈرلىرى

按功能，维吾尔语的附加成分可以分成构词附加成分和构形附加成分。

①构词附加成分：用来构成新词的附加成分叫做构词附加成分。如：

غۇچى: ئوقۇ + غۇچى　　ئوقۇغۇچى

داش: يول + داش　　يولداش

لە: ئىش + لە   ئىشلە

②构形附加成分：用来构成词的不同的语法形式的附加成分叫做构形附加成分。如：

كىتاب + لار ← كىتابلار

دەپتەر + لەر ← دەپتەرلەر

二、词根和词干　　سۆز يىلتىزى ۋە ئۆزەك

1. 词根：不带任何构词或构形附加成分的词本身就是词根。词根能单用又能与构词或构形附加成分结合。如：

مەن، كادىر، توققۇز، ياز-(写)

2. 词干：词的不带任何构形附加成分的部份。如：

مەكتەپ، مەن، ياز-، ئىش، ئىشچى، ئىشلە-، ئوقۇ- (读)، ئوقۇغۇچى، كادىر، توققۇز.

词根和词干的区别在于，词根可以结合构词附加成分构成新词，而词干只能和构形附加成分结合表示各种语法意义。

三、名词的数　　ئىسىملارنىڭ سان كاتېگورىيىسى

维吾尔语的名词有单数、复数两种形式。名词原来的形式就是单数形式。名词加上复数附加成分لار/-لەر- 就成了复数形式。名词的复数附加成分的附加方法：词干最后一个音节是后元音组成的就结合附加成分 لار-， 词干最后一个音节是前元音组成的就结合附加成分 لەر-。 如：

ياتاق + لار ← ياتاقلار

مەكتەپ + لەر ← مەكتەپلەر

四、人称代词　　شەخس ئالماشلىرى

人称代词是表示说话者、听话者和第三者的词，列表如下：

数 人称	单　数	复　数
第一人称	(我) مەن	我们 بىز
第二人称	(你) سەن (您) سىز	(你们) سىلەر
第三人称	(他) ئۇ	(他们) ئۇلار

注：第二人称代词(单数)سەن، سىز 的用法：

特别熟悉的朋友间、亲戚间一般用سەن；一般熟人，上、下级，同事或陌生人间一般用 سىز。用«سەن» 有时语气显得粗鲁，有时还表示说话者有意伤害对方，所以要慎用。

كۆنۈكمە

1. 熟记本课单词
2. 将每一个单词抄写一行。
3. 把下列名词变成复数形式。

كىتاب	سىنىپ	بور
ئىشچى	لۇغەت	ئورۇندۇق
دەپتەر	مۇئەللىم	قەلەم
دوختۇر	قەيسەر	كادىر
ماۋۇ	چېلەك	ئاۋۇ
ژۇرنال	ئۇ	گېزىت

4. 替换练习。

1) ئۇلار يېڭى ئوقۇغۇچىلار.

2) ئۇ يېڭى ئوقۇغۇچى.

3) ئۇلار يېڭى ئوقۇغۇچىلارمۇ؟

① كادىر ② ئىشچى ③ ئوقۇتقۇچى ④ ئاشپەز
⑤ دوختۇر ⑥ ساقچى ⑦ سېستىرا ⑧ كىتاب
⑨ ئورۇندۇق ⑩ ژۇرنال

4) ياق، ئۇلار يېڭى ئوقۇغۇچىلار.

5) ياق، بۇ يېڭى ئوقۇغۇچى.

① كادىر ② ئىشچى ③ ئوقۇتقۇچى ④ ئاشپەز ⑤ جەڭچى ⑥ دوختۇر ⑦ ئورۇندۇق ⑧ رەسىم ⑨ چېلەك ⑩ خىزمەتچى

5. 用适当的词填空。

① ________ يېڭى ئوقۇغۇچىلار.

② ________ يېڭى كىتاب.

③ ________ كونا گېزىتلەر.

④ بىز يېڭى________ .

⑤ ئۇلار يېڭى________ .

⑥ ئۇلار ________ دوختۇرلار.

⑦ ياق، بۇ ________ ئىشچى.

⑧ ئۇ دەپتەر ________ كىتاب.

⑨ بۇ سۇپۇرگە ________ چېلەك.

⑩ ياق، ئۇلار كونا ________ .

6. 将下列句子译成维文。

①我们是医生，不是护士。

②我是新生。

③他们是老教师。

④他们是司机吗？

⑤不，他们是护士。

7. 用下列词造句。

① مەن ② ئۇلار ③ سىلەر ④ كونا

8. 回答问题。

① سىلەر يېڭى ئوقۇغۇچىلارمۇ؟

② ئۇلار دوختۇرمۇ؟

③ ئۇلار كونا ئوقۇغۇچىلارمۇ؟

④ ئۇلار كىملەر؟

9. 句型练习。

① مەن (سەن، سىز، ئۇ)	ئوقۇغۇچى.
	كادىر.
	شوپۇر.

② بىز (سىلەر، ئۇلار)	ئوقۇغۇچى.
	ئىشچى.
	سېستىرا.

③ مەن (سەن، سىز، ئۇ)	ئوقۇتقۇچى	
	خىزمەتچى	ئەمەس.
	شوپۇر	

ئونىنچى دەرس

مىڭ ئاڭلىغاندىن بىر كۆرگەن ئەلا.
百闻不如一见。

重点句子

نۇقتىلىق جۈملىلەر

مېنىڭ ئىسمىم گۈلنۇر.

مەن ئاقسۇلۇق.

مەن بۇ يىل يىگىرمە ياش.

ئۇ مېنىڭ دوستۇم.

سىلەر قەيەرلىك؟

تېكىست

مېنىڭ ئىسمىم گۈلنۇر

مېنىڭ ئىسمىم گۈلنۇر. مەن ئاقسۇلۇق، بۇ يىل يىگىرمە ياش. مەن ئۇيغۇر. مەن شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئوقۇغۇچىسى. ئۇ قىز مېنىڭ دوستۇم. ئۇنىڭ مىللىتى خەنزۇ. ئۇمۇ شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئوقۇغۇچىسى. ئۇ ئۈرۈمچىلىك. ئۇ ناھايىتى تىرىشچان ئوقۇغۇچى. بىز ئىككىمىز ناھايىتى ئىناق.

سۆھبەت

ئا: ياخشىمۇسىز؟

ئە: ياخشىمۇسىز؟

ئا: سىزنىڭ ئىسمىڭىز نېمە؟
ئە: مېنىڭ ئىسمىم پاتىمە.
ئا: سىزنىڭ ئىسمىڭىزچۇ؟
ئە: مېنىڭ ئىسمىم لى خۇڭ.
ئا: سىز قەيەرلىك؟
ئە: مەن ئۈرۈمچىلىك. سىزچۇ؟
ئا: مەن شىخەنزىلىك.
ئا: سىز قايسى مەكتەپنىڭ ئوقۇغۇچىسى؟
ئە: مەن شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئوقۇغۇچىسى.
ئا: سىزنىڭ مىللىتىڭىز نېمە؟
ئە: مېنىڭ مىللىتىم ئۇيغۇر. سىزنىڭچۇ؟
ئە: مەن خەنزۇ.
ئا: سىز نەچچە ياش؟
ئە: مەن يىگىرمە ياش.
ئا: ئۇ كىم؟
ئە: ئۇ مېنىڭ دوستۇم.
ئا: سىزنىڭ ئېتىڭىز نېمە؟
ئە: مېنىڭ ئېتىم رەشىدە.
ئا: سىلەر قەيەرلىك؟
ئە: بىز خوتەنلىك.
ئا: ئۇلار كىملەر؟
ئە: ئۇلار دادام، ئاپام، ئاكام، سىڭلىم.
ئا: دادىڭىز دوختۇرمۇ؟
ئە: ياق، دادام دوختۇر ئەمەس، ئوقۇتقۇچى.
ئا: ئاپىڭىزچۇ؟
ئە: ئاپام دوختۇر.

ئا: ئاكىڭىز بىلەن سىڭلىڭىزچۇ؟

ئە: ئاكام شوپۇر، سىڭلىم ئوتتۇرا مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى.

سۆزلۈك

كۆز	(ئى)	眼睛
گۈلنۇر	(ئى)	古丽努尔(女名)
ئىسىم	(ئى)	名字,名称;名词
ئاقسۇ	(ئى)	阿克苏
يىل	(ئى)	年
يىگىرمە	(سان)	二十
ياش	(ئى)	年龄,年纪,岁数,年岁
شىنجاڭ	(ئى)	新疆
ئۇنىۋېرسىتېت	(ئى)	大学
مىللەت	(ئى)	民族
خەنزۇ	(ئى)	汉族
رەشىدە	(ئى)	热西旦(女名)
ئۇيغۇر	(ئى)	维吾尔族
ئۈرۈمچى	(ئى)	乌鲁木齐
ناھايىتى	(ر)	非常,特别
تىرىشچان	(س)	勤奋的,努力的
ئىناق	(س)	和睦的,友好的,融洽的
پاتىمە	(ئى)	帕提玛(女名)
قەيەر	(ئا)	哪里,哪儿
شىخەنزە	(ئى)	石河子

قايسى	(ئا)	哪,哪个;哪些,什么
مەكتەپ	(ئى)	学校
نەچچە	(ئا)	几,多少,若干
قول	(ئى)	手
نە	(ئا)	哪里,哪儿,何处
بىلەن	(ب)	和,及,同
ياخشى	(س)	好
ئات	(ئى)	名字,名称;马
خوتەن	(ئى)	和田
دادا	(ئى)	爸爸,父亲
ئاپا	(ئى)	妈妈,母亲
ئاكا	(ئى)	哥哥
سىڭىل	(ئى)	妹妹
ئوتتۇرا	(ئى)	中,中间,中等
قىز	(ئى)	姑娘

〔词语用法说明〕

نە، قەيەر

نە، قەيەر (哪里,哪儿)均为疑问代词,其意义相同,可替换使用。如:

这是哪儿 بۇ قەيەر = بۇ نە

نە، قەيەر 后加لىك表示"什么地方人",地名后加 «لىك» 以及其变体 -لىق // -لۇك // -لۈك 表示"…(地方)的人"。如:

— سىز نەلىك؟

— مەن ئۈرۈمچىلىك.

〔语音常识〕

一、清辅音 «ك، ق، پ» 的浊化

以清辅音 «ك، ق، پ» 结尾的多音节词结合人称附加成分

时，在口语中 پ 浊化为 ۋ，ق 浊化为 غ，ك 浊化为 گ。如：

读法	写法
مەكتىۋى	مەكتەپ + ى = مەكتىپى
ياتىغى	ياتاق + ى = ياتىقى
چىلىگىڭ	چىلەك + ىڭ = چىلىكىڭ

但此项读音规则不是绝对的，有些词不按此规则变化，需一一记住。如：

（不读作 سىنىۋى） سىنىپ + ى سىنىپى

（不读作 ئەخلاغى） ئەخلاق + ى ئەخلاقى

另外，有些以 ب 结尾的多音节词结合人称附加成分时，在口语中一般要读作 ۋ。 如：

读法	写法
كىتاۋىمىز	كىتاب + ىمىز = كىتابىمىز
ئىنقىلاۋى	ئىنقىلاب + ى = ئىنقىلابى

二、双音节词中元音 ئى، ئۇ، ئۈ 的脱落

有些以辅音结尾的第二个音节是含有 ئۈ، ئۇ، ئى 的双音节词，当附加以元音起首的附加成分，并且重音后移时，ئى، ئۇ، ئۈ 脱落，元音的脱落在书面和口语中是一致的。例如：

ئىسىم + ىم = ئىسمىم

ئوغۇل + ى = ئوغلى

ئۆمۈر + ۈڭ = ئۆمرۈڭ

三、元音和辅音起首的附加成分同词干的结合规则

辅音收尾的词后要加元音开头的附加成分，元音收尾的词后要加辅音开头的附加成分。如：

ئاكا + م = ئاكام　　قول + ۇم=قولۇم

كۆز + ۈم = كۆزۈم

〔语法要点〕

一、名词的格　　ئىسىملاردىكى كېلىش

格是表示名词在句子或词组中与其它词之间的各种关系的语法范畴。维吾尔语有六个格:主格、领属格、时位格、宾格、向格、从格。

代词和名词化的其它类的词也有格的变化。它们的变化形式基本上与名词相同。

二、主格　　باش كېلىش

在维吾尔语里名词的单、复数形式本身就是名词的主格形式。也就是说名词的主格形式不附带格附加成分。主格名词通常表示句中所叙述的人或事物。回答كىم （谁）， نېمە （什么)或 قەيەر （哪里)的问题。例如:

① ئەمەت ئوقۇغۇچى.

② بۇ سىنىپ.

③ شىنجاڭ ياخشى.

④ ئايگۈل ناھايىتى تىرىشچان.

三、领属格　　ئىگىلىك كېلىش

名词的领属格形式是由名词原性(主格)后附加نىڭ来构成。领属格表示名词与其它词之间的领属关系。例如:

ئالىمنىڭ （阿里木的）　　ئۇنىڭ （他的）

مېنىڭ （我的）　　سىلەرنىڭ （你们的）

人称代词 «مەن، سەن» 结合领属格附加成分«نىڭ»后,发生语音变化。要变成«مېنىڭ، سېنىڭ» 而不是«مەننىڭ، سەننىڭ»。

四、名词的人称附加成分　　ئىسىمنىڭ شەخس قوشۇمچىسى

名词的人称附加成分表示名词所表示的人或事物属于谁或什么。它是在名词后附加人称附加成分构成。人称附加成分按所属者的人称和数可以分为第一人称单数、复数,第二人称单数、复数,第三人称单数、复数。

名词的单、复数人称附加成分及其附加方法列表如下：

<table>
<tr><td rowspan="4">人称</td><td rowspan="4" colspan="2">数</td><td colspan="4">附加成分及其附加方法</td></tr>
<tr><td rowspan="3">元音结尾的词后</td><td colspan="3">辅音结尾的词后</td></tr>
<tr><td rowspan="2">以展唇元音构成的音节后</td><td colspan="2">以圆唇元音构成的音节之后</td></tr>
<tr><td>以后元音构成的音节之后（ئو، ئۇ）</td><td>以前元音构成的音节之后（ئۆ، ئۈ）</td></tr>
<tr><td rowspan="2">第一人称</td><td colspan="2">单数</td><td>م</td><td>ىم</td><td>ۇم</td><td>ۈم</td></tr>
<tr><td colspan="2">复数</td><td>مىز</td><td colspan="3">ـىمىز</td></tr>
<tr><td rowspan="3">第二人称</td><td rowspan="2">单数</td><td>普称</td><td>ڭ</td><td>ىڭ</td><td>ۇڭ</td><td>ۈڭ</td></tr>
<tr><td>尊称</td><td>ڭىز</td><td colspan="3">ـىڭىز</td></tr>
<tr><td colspan="2">复数</td><td>ڭلار</td><td>ىڭلار</td><td>ۇڭلار</td><td>ۈڭلار</td></tr>
<tr><td rowspan="2">第三人称</td><td colspan="2">单数</td><td rowspan="2">سى</td><td colspan="3" rowspan="2">ى</td></tr>
<tr><td colspan="2">复数</td></tr>
</table>

(مېنىڭ) ئاكا + م = ئاكام قەلەم + ىم = قەلىمىم

كۆز + ۈم = كۆزۈم قول + ۇم = قولۇم

(بىزنىڭ) ئاكا + مىز = ئاكىمىز قەلەم + ىمىز = قەلىمىمىز

(سېنىڭ) ئاكا + ڭ = ئاكاڭ قەلەم + ىڭ = قەلىمىڭ

كۆز + ۈڭ = كۆزۈڭ قول + ۇڭ = قولۇڭ

(سىزنىڭ) ئاكا + ڭىز = ئاكىڭىز كۆز + ىڭىز = كۆزىڭىز

(سىلەرنىڭ) ئاكا + ڭلار = ئاكاڭلار قەلەم + ىڭلار = قەلىمىڭلار

كۆز + ۈڭلار = كۆزۈڭلار قول + ۇڭلار = قولۇڭلار

(ئۇنىڭ) ئاكا + سى = ئاكىسى قەلەم + ى = قەلىمى

(ئۇلارنىڭ) ئاكا + سى = ئاكىسى كۆز + ى = كۆزى

注:(一) پولۇ، سۇ، سىڭىل 等词后附加人称附加成分时,发生语音变化。如:

پولۇ + ي + ۇم = پولۇيۇم سۇ + ي + ۇم = سۇيۇم

سىڭىل + ى + سى = سىڭلىسى.

(二)带有复数人称词尾的名词并不表示自己所指事物具有复数意义。要表示名词所指事物的复数意义,必须先在名词词干上附加复数附加成分,然后再附加人称附加成分。如:

(我们的书) بىزنىڭ كىتابىمىز

(我们的许多书) بىزنىڭ كىتابلىرىمىز

(我们的学校) بىزنىڭ مەكتىپىمىز

(我们的许多学校) بىزنىڭ مەكتەپلىرىمىز

(你们的本子) سىلەرنىڭ دەپتىرىڭلار

(你们的许多本子) سىلەرنىڭ دەپتەرلىرىڭلار

كۆنۈكمە

1. 熟记本课单词。

2. 将每一个单词抄写一行。

3. 在下列名词后分别加上(单数、复数)第一、二、三人称附加成分。

① دادا ② ئاپا

③ سىڭىل ④ مىللەت

⑤ ئىسىم ⑥ مۇناسىۋەت

⑦ ئات ⑧ مەكتەپ

4. 在下列词后附加领属格附加成分。

① مەن ⑤ ئۇلار ⑨ ئۈرۈمچى

② سەن ⑥ بىز ⑩ غۇلجا

③ سىز ⑦ سىلەر ⑪ خەنزۇ

④ ئۇ ⑧ دەپتەر ⑫ ئۇيغۇر

5. 把适当的领属格代词填入括号内，并把词组译成汉文。

① ______ سىنىپىمىز. ② ______ ئاكىسى.

③ ______ دادىڭىز. ④ ______ ئۆيۈم.

⑤ ______ قەلىمىڭلار. ⑥ ______ دەپتىرى.

⑦ ______ مۇئەللىمىمىز. ⑧ ______ ئىسمىم.

⑨ ______ كىتابىڭ. ⑩ ______ دوستۇم.

6. 译成汉文。

① مېنىڭ ئاكام. ⑦ سېنىڭ دوستۇڭ.

② بىزنىڭ مىللىتىمىز. ⑧ مەن ئاقسۇلۇق.

③ رەشىدەنىڭ ئۆيى. ⑨ سەن ئۈرۈمچىلىك.

④ ئۇلارنىڭ مۇناسىۋىتى. ⑩ بىز غۇلجىلىق.

⑤ سىزنىڭ ئېتىڭىز. ⑪ ئۇلار قۇمۇللۇق.

⑥ ئۇنىڭ ئىسمى. ⑫ سىز نەلىك؟

7. 连加名词三个人称单、复数和领属格附加成分。

ئۈلگە （示例）

ئانا + م + نىڭ ← ئانامنىڭ

ئانا + سى + نىڭ ← ئانىسىنىڭ

ئانا + مىز + نىڭ ← ئانىمىزنىڭ

① مەكتەپ ④ سىڭىل

② ياتاق ⑤ سىنىپ

③ قەلەم ⑥ لۇغەت

⑦ دوست　　⑨ سائەت

⑧ ئوقۇتقۇچى　　⑩ چىلەك

8. 使用领属格附加成分造句。

① گېزىت ② ئىسىم ③ مەكتەپ ④ كارىۋات

⑤ مۇئەللىم

9. 将下列句子译成汉文。

1. بۇ كىتاب بىزنىڭمۇ؟
2. ھەئە، بۇ كىتاب بىزنىڭ.
3. بۇ كىمنىڭ گېزىتى؟
4. بۇ مېنىڭ گېزىتىم.
5. ئۇ سىزنىڭ دوستىڭىزمۇ؟
6. ھەئە، ئۇ مېنىڭ دوستۇم.
7. بۇ ئۇنىڭ قەلىمىمۇ؟
8. ھەئە، ئۇنىڭ قەلىمى.
9. ياق، ئۇنىڭ قەلىمى ئەمەس.
10. بىزنىڭ مۇناسىۋىتىمىز ياخشى.

10. 回答问题。

① سىز قەيەرلىك؟

② سىزنىڭ ئىسمىڭىز نېمە؟

③ دادىڭىز ئوقۇتقۇچىمۇ؟

④ سىزنىڭ مىللىتىڭىز نېمە؟

⑤ سىز قايسى مەكتەپنىڭ ئوقۇغۇچىسى؟

⑥ سىزنىڭ ئۇيغۇر دوستىڭىز بارمۇ؟ ئۇلار كىملەر؟

11. 句型练习。

ئۇنىڭ ئىسمى ① مېنىڭ ئىسمىم سېنىڭ ئىسمىڭ	لى خۇڭ.

② مەن (سەن، سىز، سىلەر، ئۇلار، بىز)

مەن (سەن، سىز، سىلەر، ئۇلار، بىز)	ئورۇمچىلىك
	ئاقسۇلۇق.
	غۇلجىلىق.
	شىنخەنزىلىك.

③ بۇ كىمنىڭ

بۇ كىمنىڭ	دەپتىرى؟
	دوستى؟
	قەلىمى؟

ئون بىرىنچى دەرس

قۇرۇق تاغار ئۆرە تۇرماس.
空口袋竖不起来。

نۇقتىلىق جۈملىلەر 重点句子

1. بىزنىڭ مەكتىپىمىز ئۈرۈمچىنىڭ جەنۇبىدا.
2. بىزنىڭ مەكتىپىمىزدە 10 مىڭ ئوقۇغۇچى بار.
3. سىز قايسى ياتاقتا؟

تېكىست

بىزنىڭ مەكتىپىمىز

بىزنىڭ مەكتىپىمىز ئۈرۈمچىنىڭ جەنۇبىدا. بىزنىڭ مەكتىپىمىز ناھايىتى چوڭ. مەكتىپىمىزدە 10 مىڭ ئوقۇتقۇچى ـ ئوقۇغۇچى، ئىشچى ـ خىزمەتچى بار. مەكتىپىمىزدە 15 فاكۇلتېت بار. ھەربىر فاكۇلتېتتا تۆت ـ بەش كەسىپ بار. مەكتىپىمىزدە يەنە دوختۇرخانا، كۇتۇپخانا،

ئاشخانا، كىنوخانا، ساتىراشخانا، ماگىزىن، مۇنچا، بانكا، يەسلى قاتارلىق ئورۇنلار بار.

سۆھبەت

ئا: ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم!
ئە: ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام!
ئا: سىلەرنىڭ مەكتىپىڭلار قەيەردە؟
ئە: بىزنىڭ مەكتىپىمىز ئۈرۈمچىنىڭ جەنۇبىدا.
ئا: سىز قايسى فاكۇلتېتتا؟
ئە: مەن جۇڭگو تىللىرى فاكۇلتېتىدا.
ئا: قايسى كەسىپتە؟
ئە: مەن ئۇيغۇر تىلى كەسپىدە.
ئا: سىلەرنىڭ سىنىپىڭلاردا قانچە ئوقۇغۇچى بار؟
ئە: بىزنىڭ سىنىپىمىزدا 28 ئوقۇغۇچى بار.
ئا: قانچە ئوغۇل، قانچە قىز؟
ئە: 12 ئوغۇل، 16 قىز.
ئا: سىلەر نەچچىڭلار بىر ياتاقتا؟
ئە: بىز سەككىزىمىز بىر ياتاقتا.
ئا: ياتىقىڭلار قانداق؟
ئە: بىزنىڭ ياتىقىمىز چوڭ، پاكىز ھەم ئىسسىق.
ئا: بىر كۈندە نەچچە سائەت دەرس بار؟
ئە: ھەر كۈنى تۆت سائەت دەرس بار.
ئا: تۇرمۇشۇڭلار قانداق؟
ئە: تۇرمۇشىمىز بەك ياخشى.

سۆزلۈك

جەنۇب	(ئى)	南
چوڭ	(س)	大
ئون	(سان)	十
مىڭ	(سان)	千
كەسىپ	(ئى)	专业
بىر	(سان)	一
ھەر	(ئا)	每
تۆت	(سان)	四
يەنە	(ب)	还，又，再，是
دوختۇرخانا	(ئى)	医院
كۇتۇپخانا	(ئى)	图书馆
ئاشخانا	(ئى)	食堂
كىنوخانا	(ئى)	电影院
ساتىراشخانا	(ئى)	理发室
ماگىزىن	(ئى)	门市部，商店
يەسلى	(ئى)	托儿所
ئورۇن	(ئى)	地方；位置
قاتارلىق	(تىر)	等等
ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم	(س ب)	您好
ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام	(س ب)	您好
ھەم	(ب)	和，以及；又
تىل	(ئى)	语言；舌头

سەككىز	(سان)	八
ئوغۇل	(ئى)	男(孩)
ئىككى	(سان)	二,两
ئالتە	(سان)	六
بار	(س)	有
پاكىز	(س)	干净的,整洁的
ئىسسىق	(س)	热
بانكا	(ئى)	银行
كۈن	(ئى)	日,天
ياتاق	(ئى)	宿舍
ئون بىرىنچى	(سان)	第十一
تۇرمۇش	(ئى)	生活
بەك	(ر)	非常,特别

〔词语用法说明〕

一、ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم

«ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم» 是维吾尔人常用的问候语。它多用于正式,庄重的场合,常用于成年男性之间。

«ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام» 也是问候语,是给对方问候的答语。

例如:

甲:您好!　　- ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم!

乙:您好!　　—ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام.

二、ناھايىتى، ئىنتايىن، بەك

ناھايىتى، ئىنتايىن، بەك 是副词,表示"很、非常"等意思,可以换用。

ئۇ ئىنتايىن ياخشى ئوقۇغۇچى.

ئۇ بەك ياخشى ئوقۇغۇچى.

ئۇ ناھايىتى ياخشى ئوقۇغۇچى.

〔语音常识〕

一、辅音的和谐 ئۈزۈك تاۋۇشلارنىڭ ماسلىشىشى

词的构成及变化中，词干末的辅音和附加成分中的辅音在发音部位和发音方法上也要相互协调一致。

一般情况下，浊辅音结尾的词后加浊辅音开头的附加成分。清辅音结尾的词后加清辅音开头的附加成分。如：

浊 م + 浊 د ←—— قەلەم + دە

浊 ن + 浊 د ←—— ئاسمان + دا

清 پ + 清 ت ←—— مەكتەپ + تە

清 ق + 清 ت ←—— ياتاق + تا

有部分词不按此规则变化，需要一一牢记。

二、浊辅音ب，د的清化

以浊辅音«ب»，«د» 结尾的词后附加清辅音开头的附加成分，读的时候 «ب» 清化为پ；د 清化为 ت。如：

读法		写法
كىتاپقا	（清＋浊）	كىتاب + قا = كىتابقا
كىتاپتىن	（清＋浊）	كىتاب + تىن = كىتابتىن
كىتاپتا	（清＋浊）	كىتاب + تا = كىتابتا
تەنقىتكە	（清＋浊）	تەنقىد + كە = تەنقىدكە
تەنقىتتىن	（清＋浊）	تەنقىد + تىن = تەنقىدتىن

〔语法要点〕

一、名词的时位格 ئورۇن كېلىش

名词的时位格形式是名词后加 دا-//دە-//تا-//تە- 附加成分构成，它表示行为、动作发生的地点或时间等。例如：

① بىزنىڭ مەكتىپىمىز ئۈرۈمچىنىڭ جەنۇبىدا.

② بىزنىڭ سىنىپىمىزدا 28 ئوقۇغۇچى بار.

③ سائەت تۆتتە دەرس بار.

④ كىتابىڭىز كىمدە؟

⑤ كىتابىم ئالىمدا.

时位格附加成分的附加方法如下：

位置 / 成分	最后一个音节由后元音构成的		最后一个音节由前元音构成的	
	元音或浊辅音结尾的名词后	清辅音结尾的名词后	元音或浊辅音结尾的名词后	清辅音结尾的名词后
附加成分	دا	تا	دە	تە
例如	ئانا + دا= ئانىدا ئاسماندا دوسكىدا دوختۇرخا-نىدا	ياتاق + تا = ياتاقتا ئورۇن-دۇقتا كارىۋاتتا ئاتتا	دەپتەردە قەلەمدە ئۆيدە كۆندە	سائەتتە مەكتەپتە تەرەپتە دەرسلىكتە

时位格附加成分同代词的结合方法如下：

代词	时位格附加成分 -دا//-دە//-تا//-تە	
مەن	مەندە	مېنىڭدە
بىز	بىزدە	
سەن	سەندە	سېنىڭدە
سىز	سىزدە	
سىلەر	سىلەردە	
ئۇ		ئۇنىڭدا
ئۇلار	ئۇلاردا	
بۇ		بۇنىڭدا

二、数 词 سان

表示人和事物数量的词叫做数词。数词可以分为基数词、序

数词、概数词、集合数词和分数词五种。

1. 基数词：表示事物一般数目的数词叫做基数词。如：

ئۈچ (3)	ئىككى (2)	بىر (1)	نۆل (0)
يەتتە (7)	ئالتە (6)	بەش (5)	تۆت (4)
ئون بىر (11)	ئون (10)	توققۇز (9)	سەككىز (8)
يىگىرمە بىر (21)	يىگىرمە (20)	ئون سەككىز (18)	ئون بەش (15)
ئوتتۇز ئۈچ (33)	ئوتتۇز (30)	يىگىرمە توققۇز (29)	يىگىرمە ئىككى (22)
ئەللىك (50)	قىرىق سەككىز (48)	قىرىق (40)	ئوتتۇز يەتتە (37)
يەتمىش (70)	ئاتمىش بىر (61)	ئاتمىش (60)	ئەللىك تۆت (54)
توقسان بىر (91)	توقسان (90)	سەكسەن (80)	يەتمىش يەتتە (77)
يۈز (100)	توقسان تۆت (94)	توقسان ئۈچ (93)	توقسان ئىككى (92)

维吾尔语里多位数词中带有零的数词，读的时候零都不读，空过去。如：

بىر يۈز بىر (101)　　ئىككى يۈز بەش (205)

توققۇز يۈز ئۈچ (903)　يەتتە يۈز تۆت (704)

بىر يۈز سەككىز (108)　ئىككى مىڭ ئون ئالتە (2016)

بەش مىڭ ئالتە (5006)　ئۈچ مىڭ بىر يۈز ئۈچ (3103)

2. 序数词：表示人和事物计数顺序的词叫做序数词，序数词是在以元音结尾的基数词后附加 نچى，以辅音结尾的基数词后附加 ىنچى 附加成分构成。如：

第一　　بىر + نچى = بىرىنچى

第十　　ئون + ىنچى = ئونىنچى

第七　　يەتتە + نچى = يەتتىنچى

第六　　ئالتە + نچى = ئالتىنچى

第五　　بەش + ىنچى = بەشىنچى

用阿拉伯数字书写序数同时，在基数词后加一个连接号可以代替序数词附加成分 «ىنچى / -نچى-»。如：

1 ـ بەت	第一页	(بىرىنچى بەت)
1994 ـ يىل	1994 年	(بىر مىڭ توققۇز يۈز توقسان تۆتىنچى يىل)
528 ـ ياتاق	528 号宿舍	(بەش يۈز يىگىرمە سەككىزىنچى ياتاق)

كۆنۈكمە

1. 熟记本课单词。
2. 将每一个单词抄写一行。
3. 在下列词后附加时位格附加成分。

① مەكتەپ　⑥ ئۈرۈمچى
② دوختۇرخانا　⑦ كۇتۇپخانا
③ جۇڭگو　⑧ كىنوخانا
④ ياتاق　⑨ فاكۇلتېت
⑤ جەنۇب　⑩ چېلەك

4. 把下列名词变成复数形式再变成时位格形式。

يىل　قىز　ياش　فاكۇلتېت　مەكتەپ
دوختۇرخانا　ئوغۇل　ياتاق　دەرس　جوزا
شوپۇر　قەيسەر　ئىشچى　تېكىست　ئۆي

5. 连加名词的人称和时位格附加成分。

示例：

مەكتەپ ←—— مەكتىپىمدە، مەكتىپىمىزدە
مەكتىپىڭدە، مەكتىپىڭىزدە، مەكتىپىدە

ئۆي　كارىۋات　كىتاب
سىنىپ　دوست　دادا
ئاشخانا　ئورۇن　قىز

6. 用适当的附加成分填空。

① ئۇ شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى ______ ئوقۇغۇچىسى.

② ئۇ ______ يېڭى ئوقۇغۇچىلارمۇ؟

③ بىز ______ ياتىقىمىز ئىنتايىن پاكىز.

④ بىزنىڭ سىنىپىمىز ______ يىگىرمە تۆت ئوقۇغۇچى بار.

⑤ ئۇ مېنىڭ ئۆيى ______ .

⑥ بۇ ئۇنىڭ كىتاب ______ .

⑦ بۇ سىزنىڭ قەلەم ______ .

⑧ مېنىڭ ياتىقىم ______ سەككىز ئادەم بار.

⑨ بىزنىڭ تۇرمۇش ______ بەك ياخشى.

⑩ ئۇلار بىر ياتاق ______ .

7. 把下列肯定句变成疑问句,并作否定的回答。

示例:

— بۇ مەكتەپ.

— بۇ مەكتەپمۇ؟

— ياق، بۇ مەكتەپ ئەمەس.

① ئۇ شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئوقۇغۇچىسى.

② بىز جۇڭگو تىلى فاكۇلتېتىدا.

③ ئۇلار ئۇيغۇر تىلى كەسپىدە.

④ بىزنىڭ سىنىپىمىزدا 24 ئوقۇغۇچى بار.

⑤ بىز بەشىمىز بىر ياتاقتا.

⑥ بۇ كىتاب.

⑦ بۇ يېڭى گېزىت.

⑧ بۇلارمۇ يېڭى سېتىرا.

⑨ سىز ئاقسۇلۇق.

⑩ ئۇ ئۇرۇمچىلىك.

8. 用下列词造句。

① نەچچە　　② سەككىز　　③ قايسى

④ ياتاق　　⑤ ئوقۇتقۇچى

9. 将下列词组译成维文。

①在乌鲁木齐　　⑦在学校

②在宿舍　　⑧你们的系

③我的妹妹　　⑨阿里木的书

④你们的家　　⑩在门市部

⑤我们的学校　　⑪我们的医院

⑥他的本子　　⑫他们的食堂

10. 回答问题。

① سىلەرنىڭ مەكتىپىڭلار قەيەردە؟

② شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا قانچە ئوقۇغۇچى بار؟

③ مەكتىپىڭلاردا يەنە نېمىلەر بار؟

④ سىز قايسى فاكۇلتېتتا؟

⑤ سىز قايسى مەكتەپتە؟

⑥ سىلەرنىڭ سىنىپىڭلاردا قانچە ئوغۇل، قانچە قىز بار

⑦ سىلەرنىڭ ياتىقىڭلار قانداق؟

⑧ تۇرمۇشۇڭلار قانداق؟

11. 句型练习。

①	بىزنىڭ مەكتىپىمىز مېنىڭ ئۆيۈم ئۇنىڭ ئۆيى	ئۈرۈمچىنىڭ جەنۇبىدا.
②	بىزنىڭ سىنىپىمىزدا 24 بىزنىڭ مەكتىپىمىزدە 10 مىڭ ئۇلارنىڭ ياتىقىدا سەككىز	ئوقۇغۇچى بار.

③	سىز قايسى	ياتاقتا؟
	ئۇ قايسى	ماگىزىندا؟
	سەن قايسى	ئاشخانىدا؟

④	سىلەرنىڭ	كۈتۈپخاناڭلار	قەيەردە؟
		كىنوخاناڭلار	
		ساتىراشخاناڭلار	
		مۇنچاڭلار	

ئون ئىككىنچى دەرس

جاپا چەكمىگۈچە هالاۋەت يوق.
不吃苦中苦,难得甜中甜。

نۇقتىلىق جۈملىلەر 重点句子

① بىر يىل ئون ئىككى ئاي.
② بۈگۈن كۈنگە دۈشەنبە.
③ مەن 94 ـ يىللىق 1 ـ سىنىپتا.

تېكىست

بۈگۈن دۈشەنبە

بىر يىل ئون ئىككى ئاي. بىر يىل تۆت پەسىل. بىر ئاي ئوتتۇز كۈن. بىر هەپتە يەتتە كۈن.

بۈگۈن دۈشەنبە. بۈگۈن هەپتىگە بىر. ئەتە سەيشەنبە. ئەتە هەپتىگە ئىككى. ئۆگۈنلۈككە چارشەنبە. ئۆگۈنلۈككە هەپتىگە ئۈچ.

تۈنۈگۈن پەيشەنبە. تۈنۈگۈن هەپتىگە تۆت. بۈگۈن شەنبە ئەمەس، يەكشەنبە. تۈنۈگۈن جۈمە ئەمەس، پەيشەنبە. بۈگۈن چېسلاغا بەش. بۈگۈن 1996 ـ يىل 11 ـ ئاينىڭ 22 ـ كۈنى.

سۆھبەت

ئا: قەيسەر، بۈگۈن كۈنگە نىمە؟
ئە: بۈگۈن كۈنگە دۈشەنبە.
ئا: ئەتە كۈنگە نىمە؟
ئە: ئەتە كۈنگە سەيشەنبە.
ئا: بۈگۈن ھەپتىگە نەچچە؟
ئە: بۈگۈن ھەپتىگە بىر.
ئا: ئەتە ھەپتىگە نەچچە؟
ئە: ئەتە ھەپتىگە ئىككى.
ئا: بۈگۈن ئايغا (چىسلاغا) نەچچە؟
ئە: بۈگۈن ئايغا (چىسلاغا) يەتتە.
ئا: ئەتە چىسلاغا (ئايغا) نەچچە؟
ئە: ئەتە چىسلاغا (ئايغا) سەككىز.
ئا: پەيشەنبە چىسلاغا (ئايغا) قانچە؟
ئە: پەيشەنبە چىسلاغا (ئايغا) توققۇز.
ئا: سىز قايسى سىنىپتا؟
ئە: مەن 97 ـ يىللىق 1 ـ سىنىپتا.
ئا: سىز قانچىنچى بىنادا؟
ئە: مەن 4 ـ بىنادا.
ئا: سىز قانچىنچى ياتاقتا؟
ئە: مەن 518 ـ ياتاقتا.
ئا: ئۇلارنىڭ ئۆيى نەچچىنچى قەۋەتتە؟
ئە: ئۇلارنىڭ ئۆيى بەشىنچى قەۋەتتە.
ئا: سىلەرنىڭ ئۆيۈڭلەر نەچچىنچى قەۋەتتە؟

ئە: بىزنىڭ ئۆيىمىز بىرىنچى قەۋەتتە.

سۆزلۈك

ئاي	(ئى)	月
پەسىل	(ئى)	季,季节
ئوتتۇز	(سان)	三十
ھەپتە	(ئى)	周,星期
يەتتە	(سان)	七
بۈگۈن	(ر)	今天
ئەتە	(ر)	明天
ئۆگۈن	(ر)	后天
دۈشەنبە	(ئى)	星期一
سەيشەنبە	(ئى)	星期二
چارشەنبە	(ئى)	星期三
پەيشەنبە	(ئى)	星期四
جۈمە	(ئى)	星期五
شەنبە	(ئى)	星期六
يەكشەنبە	(ئى)	星期日,星期天
ئۆگۈن	(س)	后天
تۈنۈگۈن	(ر)	昨天
چېسلا	(ئى)	日,号
توققۇز	(سان)	九
قانچىنچى	(ئا)	第几
نەچچىنچى	(ئا)	第几
97 ـ يىللىق	(س ب)	97 级

بەش يۈز ئون سەككىز	(سان)	五百一十八
بىر يۈز ئۈچ	(سان)	一百零三
قەۋەت	(ئى)	层;格外,非常
قوغۇن	(ئى)	甜瓜
ئاسمان	(ئى)	天空,天
ئېتىز	(ئى)	田地

〔语音常识〕

سوزۇق تاۋۇشلارنىڭ ماسلىشىش قانۇنىيىتى

一、元音和谐规律(二)

1. 最后一个音节里有前元音«ئە، ئۆ، ئۈ» 的词,要结合带有前元音的附加成分;有后元音«ئا، ئو، ئۇ» 的词,要结合带有后元音的附加成分。如:

كىتاب + لار = كىتابلار　　ئۆي + گە = ئۆيگە

بالا + لار = بالىلار　　كۆل + دە = كۆلدە

قول + دا = قولدا　　گۈل + گە = گۈلگە

قوغۇن + دا = قوغۇندا　　ئۈزۈم + دە = ئۈزۈمدە

ئادەم + لەر = ئادەملەر

قەلەم + لەر = قەلەملەر

2. 最后一个音节里有元音«ئو، ئۇ، ئۆ، ئۈ» 的词,要结合带圆唇元音的附加成分;有元音 «ئا، ئە، ئې، ئى» 的词,要结合带有非圆唇元音的附加成分。如:

قول + ۇم = قولۇم　　كۆڭۈل + ۈڭ = كۆڭلۈڭ

ئورۇن + ۇڭ = ئورنۇڭ　　باغ + ىڭ = بېغىڭ

كۆز + ۈڭ = كۆزۈڭ　　سۆز + ۈم = سۆزۈم

ئاسمان + ىم = ئاسمىنىم　　دەپتەر + ىم = دەپتىرىم

3. 最后一个音节以元音 «ئى» 组成的多音节词结合附加成分时，如果前音节的元音是前元音，就要结合带前元音的附加成分；如果是后元音，就要结合带后元音的附加成分。如：

كادىر + لار = كادىرلار　　ئوقۇغۇچى + لار = ئوقۇغۇچىلار

ئالىم + غا = ئالىمغا　　تارىخ + تا = تارىختا

جەڭچى + گە = جەڭچىگە　　رەسىم + دە = رەسىمدە

4. 以 «ئى، ئې» 组成的带有 «گ، ك» 音的词要结合带有前元音的附加成分；不带 «گ، ك» 音要结合带有后元音的附加成分。如：

تىل + دا = تىلدا　　ئېتىز + دا = ئېتىزدا

كىم + لەر = كىملەر　　تېرەك + لەر = تېرەكلەر

گېزىت + تە = گېزىتتە　　يىل + لار = يىللار

قىز + لار = قىزلار

有些词不按此规则变化，需要一一记住。

بىز + دە (گە)　　سىز + دە (گە)

بىلىم + گە (دە)　　ئىلىم + گە (دە)

二、گ，غ 结尾的词同附加成分的结合方法

以 گ，غ 结尾的词不结合 گ，غ 开头的附加成分，而要与以清辅音ك，ق 开头的附加成分结合，同时读的时候词末尾的 گ 清化为ك，غ 清化为 ق 。例如：

写法	读法
باغ + قا = باغقا	باققا
بەگ + كە = بەگكە	بەككە

〔**语法要点**〕

一、名词的向格　يۆنىلىش كېلىش

维吾尔语名词的向格形式在名词原形后附加 -غا//-قا//-گە//-كە 构成。

向格附加成分的附加方法如下：

位置 / 成分	最后一个音节由后元音构成的		最后一个音节由前元音构成的	
	元音或浊辅音结尾的名词后	清辅音结尾的名词后	元音或浊辅音结尾的名词后	清辅音结尾的名词后
附加成分	غا	قا	گە	كە
例如	ئانا + غا = ئانىغا	ياتاق + قا = ياتاققا	دەپتەرگە	سائەتكە
	ئاسمانغا	ئورۇندۇققا	قەلەمگە	مەكتەپكە
	دوستىمغا	كارىۋاتقا	ئۆيگە	بەرەككە
	دوختۇرغا	ئاتقا	كۆنگە	دەرسلىككە
	نىغا	سىنىپقا	بىرگە	غەيرەتكە
	كادىرغا	باغقا	جەڭچىگە	ئىشىككە
	تىلغا	جەنۇبقا	ئالتىگە	تەنقىدكە
			سىزگە	بەگكە

مەن، سەن، ئۇ 等代词的向格形式不是 مەنگە، سەنگە، ئۇغا 而是 ماڭا، ساڭا، ئۇنىڭغا .

向格名词主要表示动作的趋向，事物的价值以及动作的间接对象，在句中一般作状语。例如：

① مەن ئۆيگە قايتىمەن.　(قايت - 回去)

② ئۇلار ئەتە قەشقەرگە بارىدۇ.　(بار - 去)

③ ساۋاقداشلار دەرسكە ماڭدى.　(ماڭ - 走)

④ سىز مۇزىكىغا قىزىقامسىز؟　(قىزىق - 喜欢)

⑤ بۇ قەلەمنى بەش كويغا ئالدىم.　(ئال - 买)

⑥ بۇ قەلەمنى دادامغا ئالدىم.

⑦ بۈگۈن چېسلاغا بەش.

二、"星期几"表示法　ھەپتە كۈنلىرىنىڭ ئىپادىلىنىشى

1. “星期”的概念在维吾尔语里可以用以下两种方式表示：

(1)用专门的名称表示。例如：

星期一　　دۈشەنبە

星期二　　سەيشەنبە

星期三　　چارشەنبە

星期四　　پەيشەنبە

星期五　　جۈمە

星期六　　شەنبە

星期天　　يەكشەنبە

(2)用 ھەپتىنىڭ × - كۈنى 表示。例如：

星期一　　ھەپتىنىڭ 1 - كۈنى

星期六　　ھەپتىنىڭ 6 - كۈنى

2. 对“号(日)”及“星期×”的问答法

(1)对一个月内的“号(日)”用以下格式表达：

提问：　××× چېسلاغا (ئايغا) قانچە؟

回答：　××× چېسلاغا (ئايغا) ×××.

بۈگۈن چېسلاغا (ئايغا) قانچە؟

بۈگۈن چېسلاغا (ئايغا) بەش.

(2)对“星期几”用以下格式表达。

今天星期几？　××× ھەپتىگە (كۈنگە) نەچچە؟

××× ھەپتىنىڭ نەچچىنچى كۈنى؟

بۈگۈن ھەپتىگە (كۈنگە) تۆت (پەيشەنبە).

今天是星期四。

بۈگۈن ھەپتىنىڭ تۆتىنچى كۈنى.

كۆنۈكمە

1. 熟记本课单词。

2. 将每一个单词抄写一行。

3. 写出下列名词的向格形式。

① ئۇ　⑥ ئاي　⑪ ئورۇندۇق

② مەن　⑦ كۈن　⑫ ئوقۇغۇچى

③ سەن　⑧ چېسلا　⑬ سىنىپ

④ بىز　⑨ يىل　⑭ يەتتە

⑤ دەپتەر　⑩ مۇئەللىم　⑮ ئالتە

4. 将下列词语译成维文。

①8 号　⑤今天五号

②12 月　⑥今天不是星期四，是星期五

③星期一　⑦三号宿舍楼

④今天几号　⑧94 级 3 班

5. 回答问题（按括号中的时间回答）。

① بۈگۈن چېسلاغا قانچە؟

(2　4　6　8　10　15　18　20　29　31)

② ئەتە كۈنگە نېمە؟

（星期一，二，三，四，五，六，日）

③ سىز قايسى سىنىپتا؟

（94 级 1 班，93 级 2 班，94 级 4 班，96 级 1 班）

6. 用下列词造句。

دەپتەر ، چېسلا ، بۈگۈن ، مەن .

7. 请附加名词的人称和向格附加成分。

示例：

بىزنىڭ سىنىپىمىزغا

① بىزنىڭ مەكتەپ　② ئۇنىڭ ئاكا

③ سىلەرنىڭ كۈتۈپخانا　④ سېنىڭ ئۆي

⑤ قەيسەرنىڭ قەلەم　⑥ لى خۇڭنىڭ سىزغۇ

⑦ مېنىڭ كىتاب　⑧ سىزنىڭ ياتاق

8. 把下列否定句变成肯定句，再提问。

① بۈگۈن يەكشەنبە ئەمەس.

② ئۇ 94 - يىللىق 1 - سىنىپتا ئەمەس.

③ ئۇ ئاقسۇلۇق ئەمەس.

④ مەن غەيرەت ئەمەس.

⑤ بۈگۈن چېسلاغا بەش ئەمەس.

⑥ غەيرەت بىزنىڭ ياتاقتا ئەمەس.

⑦ مېنىڭ ئىسمىم ئەركىن ئەمەس.

9. 熟读下列数词。

12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0

25 22 21 20 19 18 17 16 15 14 13

518 105 100 90 50 40 36 33 30 28

، −3 ، −2 ، −1 999 918 777 888 520

— ، −11 −30 ، −10 ، −7 ، −6 ، −5 ، −4

. −555 ، −500 ، 101

10. 回答问题。

① بۈگۈن چېسلاغا قانچە؟

② بۈگۈن كۈنگە نېمە؟

③ بىر يىل نەچچە ئاي؟

④ بىر ئاي نەچچە ھەپتە؟

⑤ بىر ھەپتە نەچچە كۈن؟

⑥ سىز قايسى سىنىپتا؟

⑦ سىز قانچىنچى بىنادا؟

⑧ سىز قانچىنچى ياتاقتا؟

11. 句型练习。

① بۈگۈن چېسلاغا
- تۆت
- ئون ئۈچ.
- يىگىرمە.
- ئوتتۇز بىر.

② ئەتە كۈنگە
- دۈشەنبە.
- سەيشەنبە.
- چارشەنبە.
- پەيشەنبە.
- جۈمە.
- شەنبە.
- يەكشەنبە.

③
- مەن
- سەن
- سىز
- ئۇ
- بىز
- سىلەر
- ئۇلار

94 ـ يىللىق 1 ـ سىنىپتا.

ئون ئۈچىنچى دەرس

بىلگەن بىلگىنىنى ئىشلەر، بىلمىگەن بارمىقىنى چىشلەر. 有知识的凭知识办事,无知识的咬着手指。

重点句子

نۇقتىلىق جۈملىلەر

1) بۈگۈن يېڭى دەرسنى باشلايلى.
2) سىلەر دىققەت بىلەن ئاڭلاڭلار.
3) ۋاڭ لى، سىز دوسكىغا چىقىڭ.

تېكىست

دەرسخانىدا

ساۋاقداشلار، ياخشىمۇسىلەر. ھازىر دەرسنى باشلايلى. لى خۇڭ، سىز دوسكىنى سۈرتۈڭ. ۋاڭ لى، سىز دوسكىغا چىقىڭ. ئەمدى لى لى تېكىستنى ئوقۇسۇن. «بىر يىل ئون ئىككى ئاي، بىر ئاي ئوتتۇز كۈن ......». ساۋاقداشلار سوئالىڭلار بارمۇ؟ ساۋاقداشلار، تاپشۇرۇقنى ۋاقتىدا ئىشلەڭلار، خەتنى چىرايلىق يېزىڭلار. سۆزلەرنى ۋە تېكىستنى يادلاڭلار. دائىم ئۆيغۇرچە

سۆزلەڭلار، داۋاملىق تىرىشىڭلار.

سۆھبەت

ئا: ساۋاقداشلار، ياخشىمۇ سىلەر!

ئە: مۇئەللىم، ياخشىمۇ سىز!

ئا: ياخشى، ئولتۇرۇڭلار. ھازىر دەرسنى باشلايلى. بۈگۈن دىجورنى كىم؟

ئە: دىجورنى مەن.

ئا: سىز دوسكىنى سۈرتۈڭ.

ئە: ماقۇل.

ئا: لى خۇڭ، سىز دوسكىغا چىقىڭ.

ئە: مۇئەللىم، مەنمۇ چىقاي.

ئا: ماقۇل، سىزمۇ چىقىڭ.

ئا: لى لى، سىز تېكىستنى ئوقۇڭ.

ئە: بىر يىل ئوڭ ئىككى ئاي ......

ئا: توختاڭ لى لى، «بىر يىل ئوڭ ئىككى ئاي» ئەمەس، «بىر يىل ئون ئىككى ئاي.»

ئە: بىر يىل ئون ئىككى ئاي ......

ئا: ئولتۇرۇڭ. تەلەپپۇزغا دىققەت قىلىڭ. ئەمدى كىتابىڭلارنى ئېچىڭلار.

ئە: نەچچىنچى بەتنى؟

ئا: 88 ـ بەتنى. سۆزلەرنى ئۈنلۈك ئوقۇڭلار. سوئالىڭلار بارمۇ؟

ئە: يوق.

ئا: ئۆگىنىش باشلىقى، سىز تاپشۇرۇق دەپتەرلەرنى

يىغىنىڭ.

ئە: ساۋاقداشلار تاپشۇرۇق دەپتىرىڭلارنى بېرىڭلار.

ئا: ساۋاقداشلار ئەته دەرسكە ۋاقتىدا كېلىڭلار.

سۆزلۈك

دەرسخانا	(ئى)	教室,课堂
ساۋاقداش	(ئى)	同学
هازىر	(ر)	现在;财才,刚刚
باشلا-	(نېمىنى، نەگە)	开始,起头;带领,率领
سۈرت-	(نېمىنى)	揩,擦
ۋاڭ لى	(ئى)	汪莉
چىق-	(نەگە، نەدىن)	出,出来,出去;上;出产
لى لى	(ئى)	莉莉
ئوقۇ-	(نېمىنى)	读
سوئال	(ئى)	问题
ۋاقىت	(ئى)	时间
ئىشلە-	(نېمىنى، نەدە)	工作,干活,做
خەت	(ئى)	字,信
ياز-	(نېمىنى، نەگە، كىمگە)	写
يادلا-	(نېمىنى)	背,熟记
دائىم	(ر)	常常,经常
ئۇيغۇرچە	(ئى)	维吾尔语
خەنزۇچە	(ئى)	汉语
سۆزلە-	(نېمىنى، كىمگە)	讲,说,说话,告诉,诉说
داۋاملىق	(ر)	继续地,持续地
تىرىش-	(نېمىگە)	努力,勤奋;上劲,力求
دېجورنى	(ئى)	值日,值班员
ماقۇل	(ئىم)	好吧,成,行,可以

发音;口音	(ئى)	تەلەپپۇز
注意,小心	(نېمىگە)	دىققەت قىل-
刚刚,现在,如今;这下	(ر)	ئەمدى
开,打开,开办,举办	(نېمىنى)	ئاچ-
页;版	(ئى)	بەت
按时	(ر)	ۋاقتىدا
学习委员	(س ب)	ئۆگىنىش باشلىقى
集中;收,收集	(نېمىنى)	يىغ-
给,给予,交给,发给	(نېمىنى، كىمگە)	بەر-
大声地,洪亮地	(س)	ئۈنلۈك
听,听见,听取	(نېمىنى)	ئاڭلا-
做,作,干	(نېمىنى)	قىل-
站,停,停止	(نەدە)	توختا-
看,望,瞧,视	(كىمگە، نېمىگە، نەگە)	قارا-

〔词语用法说明〕

«ئەمدى»

«ئەمدى» 是副词,其主要用法是:

1. 表示行为动作进行过程中的轮次。如:

① ئەمدى كىتابىڭلارنى ئېچىڭلار.

② مەن تېكىستنى بىر قېتىم ئوقۇدۇم، ئەمدى سىز ئوقۇڭ.

③ ئەمدى سىز ياتاققا قايتىڭ.

2. 表示行为动作刚刚进行。

① مەن تاماقنى ئەمدى يېدىم.

② ئەمەت ئەمدى كەلدى.

〔语音常识〕

塞擦音 «چ» 的读音

当«چ»处在音节或词的末尾,结合以辅音开头的附加成分时«چ»读为擦音«ش»如:。

读法	写法
ياغاشچى	ياغاچ + چى = ياغاچچى
كۇشلۇك	كۈچ + لۈك = كۈچلۈك
كەشتە	كەچ + تە = كەچتە
ئۈشلەر	ئۈچ + لەر = ئۈچلەر
قاشتى	قاچ + تى = قاچتى

〔语法要点〕

一、动词 پېئىل

表示行为动作、状态、变化或心理活动的词叫做动词。例如:

يازـ ، ئىشلەـ ، ئوقۇـ ، ئاڭلاـ ، ئولتۇرـ ، چىقـ ، بارـ .

注:语言学著作中,动词后加"—",作为动词词干标记。本教材用此标记。

动词根据动作与客体的关系可以分为及物动词与不及物动词。

1. 及物动词 ئۆتۈملۈك پېئىل

与客体直接发生关系,并要求客体带宾格附加成分的动词叫做及物动词。例如:

看电影 كىنو كۆرـ

读 书 كىتاب ئوقۇـ

听 课 دەرس ئاڭلاـ

2. 不及物动词 ئۆتۈمسىز پېئىل

不与客体直接发生关系,或虽与客体直接发生关系,但不要求客体带宾格附加成分的动词叫做不及物动词。例如:

ماڭـ

ئۇخلاـ

ئولتۇرـ

二、宾格　چۈشۈم كېلىش

名词宾格形式在名词原形后加附加成分 «نى» 构成。按宾格形式变化的名词表示动作的对象。只有表示及物动词涉及的对象的名词,才可以带宾格附加成分。例如:

① سىز سۆزلەرنى ئوقۇڭ.

② مەن دوسكىنى سۈرتەي.

③ ئۇلار تاپشۇرۇقنى ئىشلىسۇن.

三、动词的变位　پېئىللارنىڭ تۈرلىنىشى

动词做句子的各种成分时,根据组合的需要要发生多种变化。这种变化叫做动词的变位。例如:

ئىشلەي = ئىشلە + ي

ئىشلەڭ = ئىشلە + ڭ

ئىشلەيلى = ئىشلە + يلى

ئىشلىسۇن = ئىشلە + سۇن

维吾尔语动词的变位较复杂,也是学习的难点。从本课开始择其常用形式逐项介绍。

四、动词的肯定与否定形式

پېئىللارنىڭ تەستىق ۋە ئىنكار شەكلى

1. 肯定形式　تەستىق شەكلى

动词的肯定形式是对动词所指动作的肯定，凡没有带否定附加成分的动词形式(即动词词干本身)都是动词的肯定式。例如:

باشلا-	سۈرت-	چىق-
ئوقۇ-	ئىشلە-	ياز-
يادلا-	سۆزلە-	دىققەت قىل-

2. 否定形式　ئىنكار شەكلى

动词的否定形式是对动词所指动作的否定，它在动词肯定式的基础上附加否定附加成分 -مە//-ما 构成。例如:

باشلا + ما = باشلىما　　　سۈرت + مە = سۈرتمە

ئوقۇ + ما = ئوقۇما   يادلا + ما = يادلىما
ياز + ما = يازما   ئىشلە + مە = ئىشلىمە

五、动词祈使式   پېئىللارنىڭ بۇيرۇق رايى

动词祈使式是表示命令、请求、愿望、号召、商议等意义的动词形式。动词祈使式在句中充当谓语时,要和句子的主语在人称,数上保持一致。由动词祈使式构成的句子叫做祈使句。

动词祈使式的构成形式如下:

1. 肯定式:动词词干+祈使式人称附加成分。

动词祈使式的人称附加成分以及附加方法

<table>
<tr><th rowspan="2">人称</th><th rowspan="2" colspan="2">附加成分 / 数</th><th rowspan="2">以元音结尾之后</th><th colspan="4">以辅音结尾的动词之后</th><th rowspan="2">例 如
دە-، كۆر-، بار-</th></tr>
<tr><th>展唇前元音音节</th><th>展唇后元音音节</th><th>圆唇前元音音节</th><th>圆唇后元音音节</th></tr>
<tr><td rowspan="2">第一人称</td><td colspan="2">单数</td><td>-ي</td><td>-ەي</td><td>-اي</td><td>-ەي</td><td>-اي</td><td>دەي، كۆرەي، باراي</td></tr>
<tr><td colspan="2">复数</td><td>-يلى</td><td>-ەيلى</td><td>-ايلى</td><td>-ەيلى</td><td>-ايلى</td><td>دەيلى، كۆرەيلى، بارايلى</td></tr>
<tr><td rowspan="3">第二人称</td><td rowspan="2">单数</td><td>普称</td><td colspan="5">(用动词词干表示)</td><td>دە، كۆر، بار</td></tr>
<tr><td>尊称</td><td>-ڭ</td><td>-ىڭ</td><td>-ىڭ</td><td>-ۇڭ</td><td>-ۇڭ</td><td>دەڭ، كۆرۈڭ، بېرىڭ، ئولتۇرۇڭ</td></tr>
<tr><td colspan="2">复数</td><td>-ڭلار</td><td>-ىڭلار</td><td>-ىڭلار</td><td>-ۇڭلار</td><td>-ۇڭلار</td><td>دەڭلار، بېرىڭلار</td></tr>
<tr><td rowspan="2">第三人称</td><td colspan="2">单数</td><td rowspan="2" colspan="5">سۇن</td><td rowspan="2">دېسۇن، كۆرسۇن، بارسۇن، ئولتۇرسۇن</td></tr>
<tr><td colspan="2">复数</td></tr>
</table>

2. 否定式:

动词的否定式之后,附加祈使式人称附加成分 ي // -يلى

ڭ // ڭلار- // سۇن- 构成。如：

第一人称

دېمە + ي = دېمەي　　　بارما + ي = بارماي

كۆرمە + يلى = كۆرمەيلى　　　باشلىما + يلى = باشلىمايلى

第二人称

يازما　　　ئوقۇما　　　دېمە　　　يازما

يادلىما + ڭ = يادلىماڭ

كۆرمە + ڭ = كۆرمەڭ

ئىشلىمە + ڭلار = ئىشلىمەڭلار

بارما + ڭلار = بارماڭلار

第三人称

دېمە + سۇن = دېمىسۇن

ئولتۇرما + سۇن = ئولتۇرمىسۇن

3. 疑问式：

由上述肯定式或否定式后加上语气词 «مۇ» 构成（第二人称无疑问式）。例如：

كۆرەي + مۇ = كۆرەيمۇ

كەلسۇن + مۇ = كەلسۇنمۇ

ئوقۇي + مۇ = ئوقۇيمۇ

باراي + مۇ = بارايمۇ

كۆنۈكمە

1. 熟记本课单词。
2. 将每一个单词抄写一行。
3. 将下列动词按动词的祈使式加以变化。

示例：

مەن ئوقۇ-

مەن ئوقۇ + ي = مەن ئوقۇي.

مەن ياز-　　　مەن ئاڭلا-

بىز ياز-　　　سەن ئاڭلا-

سەن ياز-　　　ئۇ ئاڭلا-

سىلەر ياز-　　　سىز ئاڭلا-

ئۇ ياز-　　　بىز ئاڭلا-

ئۇلار ياز-　　　سىلەر ئاڭلا-

سىز ياز-　　　ئۇلار ئاڭلا-

4. 将下列句子译成汉文。

① مەن گېزىتنى ئوقۇي.

② ئۇ دوسكىنى سۈرتسۇن.

③ بىز مەكتەپكە بارايلى.

④ ساۋاقداشلار دەرسكە كېچىكمىسۇن.

⑤ سەن كىتابنى ئوقۇ.

⑥ سىلەر تاپشۇرۇقنى ئىشلەڭلار.

⑦ مەن ئۇ خەتنى ساڭا بېرەي.

⑧ ئۇلار ئەتە بارسۇن.

5. 选用名词的格附加成分和动词祈使式附加成分填空。

① مەن دوسكا ____ چىق ____.

② ئۇ كىتاب ____ ئوقۇ ____.

③ بىز مەكتەپ ____ بىللە بار ____.

④ سىلەر تاپشۇرۇق ____ ۋاقتىدا ئىشلە ____.

⑤ سىز تېكىست ____ ئۈنلۈك ئوقۇ ____.

⑥ ئۇ خەت ____ چىرايلىق ياز ____.

⑦ ئۇ تەلەپپۇز ____ دىققەت قىل ____.

⑧ سەن سۆزلەر ____ ئوقۇ.

⑨ بىز شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى ____ بار ____.

⑩ مەن سىنىپ ____ چىق ____.

6. 用下列动词造祈使句。

ياز-　　　سۆزلە-

ئاچ-　　　　ئىشلە-

بەر-　　　　تىرىش-

7. 把下列动词形式分析为动词的词干和附加成分。示例：

ئوينىمايلى — ئوينا + ما + يلى.

كۆرمىسۇن — كۆر + مە + سۇن.

① يازماڭ　　⑤ ئاڭلىماڭلار

② يازايلىمۇ　　⑥ ئاچمىسۇن

③ ئىشلىمىسۇن　　⑦ كېچىكەيلى

④ بارايلىمۇ

8. 将下列句子译成维文。

①你写吧。　　⑥你们别进来。

②(让)他去。　　⑦你听。

③您说吧。　　⑧你们进来吧。

④您别去。　　⑨你们注意。

⑤我读吧。　　⑩ 我听吧。

9. 回答问题。

① بۈگۈن دىجورنى كىم؟

② بىر يىل نەچچە ئاي؟

③ تېكىستنى كىم ئوقۇسۇن؟

10. 句型练习。

① بۇ تېكىستنى	مەن		قىلاي.
	سىز	تەرجىمە	قىلىڭ.
	ئۇ	（翻译）	قىلسۇن.
	ئادىل		قىلسۇن.

② ۋاڭ لى سىز

دوسكىغا چىقىڭ.
دوسكىنى سۈرتۈڭ.
دوسكىغا قاراڭ.

③ بۈگۈن

يېڭى دەرسنى باشلايلى.
كىنوغا بارايلى.
تاپشۇرۇق ئىشلەيلى.
باغچىغا بارايلى.

ئون تۆتىنچى دەرس

كېرەكلىك تاشنىڭ ئېغىرى يوق.
有用的石头不嫌重。

نۇقتىلىق جۈملىلەر 重点句子

① مەن ياتاقتىن كەلدىم.
② بىز تۆت سائەت دەرس ئوقۇدۇق.
③ بىز سائەت يەتتىدە تاماق يېدۇق.

تېكىست

بىزنىڭ بىر كۈنىمىز

بۈگۈن دۈشەنبە. بىز ئەتىگەن سائەت ئالتىدە ئورنىمىزدىن تۇردۇق، بىر سائەت سۆزلۈكلەرنى يادلىدۇق. سائەت يەتتىدە تاماق يېدۇق، سائەت يەتتە يېرىمدا سىنىپقا چىقتۇق، يېرىم سائەت دەرس تەكرارلىدۇق. چۈشتىن بۇرۇن تۆت سائەت دەرس ئوقۇدۇق. چۈشتە ھەممىمىز 3 ـ ئاشخانىغا كىردۇق. مەن لەڭمەن يېدىم، باشقىلار پولۇ يېدى. چۈشتە بىر يېرىم سائەت ئۇخلىدۇق. چۈشتىن كېيىن مەن بازارغا باردىم. لى لى بىلەن

ئايگۈل كىنوغا باردى. باشقىلار سىنىپتا تاپشۇرۇق ئىشلىدى. كەچتە سائەت ئوندا ئۇخلىدۇق.

سۆھبەت

ئا: قەيسەر، يەكشەنبە كۈنى نەگە باردىڭلار؟
ئە: بىز بازارغا باردۇق.
ئا: بازاردىن نېمە ئالدىڭلار؟
ئە: مەن لۆڭگە، سوپۇن، تەلەڭگە ئالدىم، گۈلنۇر «ئۇيغۇرچە ـ خەنزۇچە لۇغەت» ۋە دەپتەر ئالدى.
ئا: ئالىم بازارغا بارمىدىمۇ؟
ئە: ئالىممۇ باردى.
ئا: يەكشەنبە كۈنى سىز نېمە ئىش قىلدىڭىز؟
ئە: مەن چۈشتىن بۇرۇن كىر يۇدۇم، چۈشتىن كېيىن مۇنچىغا باردىم، كەچتە دوستلىرىم بىلەن كىنوغا باردىم.
ئا: چۈشلۈك تاماقنى نەدە يېدىڭىز؟
ئە: مەكتەپ ئاشخانىسىدا يېدىم.
ئا: كەچتىچۇ؟
ئە: كەچتىمۇ مەكتەپ ئاشخانىسىدا يېدىم.
ئا: بازارغا پىيادە باردىڭلارمۇ، ئاپتوبۇس بىلەن باردىڭلارمۇ؟
ئە: بازارغا پىيادە باردۇق.
ئا: چارچىدىڭلارمۇ؟
ئە: ياق، پەقەت چارچىمىدۇق. بىزنىڭ بۇ بىر كۈنىمىز بەك كۆڭۈللۈك ئۆتتى.

سۆزلۈك

ئەتىگەن	(ئى)	早晨,早上

تۇر-	(نەدىن، قاچان)	站,正,形起,起来,住,居住
چۈشلۈك	(س)	中午的
تاماق	(ئى)	饭;喉咙
يە-	(نېمىنى، نەدە)	吃
يېرىم	(س)	半
تەكرارلا، تەكرار قىل-	(نېمىنى)	复习;重复,反复
چۈشتىن بۇرۇن	(س ب)	上午
چۈشتىن كېيىن	(س ب)	下午
چۈش	(ر)	中午
ھەممە	(ئا)	所有,全部,一切
لەڭمەن	(ئى)	拉面
باشقا	(ئا)	其它的,另外的;以外,之外
پولۇ	(ئى)	抓饭
ئۇخلا-	(نەدە)	睡,睡觉
بازار	(ئى)	巴扎,市场,集市,街
كىنو	(ئى)	电影
ئال-	(نېمىنى)	取,拿;买
لۆڭگە	(ئى)	毛巾
سوپۇن	(ئى)	肥皂
تەلەڭگە	(ئى)	盆子
ئېھتىياجلىق	(س)	需要的,必要的
نەرسە	(ئى)	东西
پۈتۈن	(ر)	全部的,整个的;完美的
كۆر-	(نېمىنى، نەدە)	看,看见,见到
كەت-	(نەگە)	走,去
ئاندىن	(ب)	然后
پىيادە	(ر)	步行
ئاپتوبۇس	(ئى)	公共汽车,大轿车
بار-	(نەگە)	去

回,返回	(نەدىن، نەگە)	قايت-
劳累,疲劳	(قانداق)	چارچا-
只,只有;绝对;根本	(ب)	پەقەت
欢乐,愉快的,快乐的	(س)	كۆڭۈللۈك
过,穿过,通过	(نەدىن، نېمىدىن)	ئۆت-
洗衣服	(س ب)	كىر يۇ-
抓,拿,握,捉	(نېمىنى)	تۇت-
下,落,降落	(نەدىن)	چۈش-

〔词语用法说明〕

一、بار

«بار» 是特殊形容词,表示存在。常作谓语,与其组合的表处所的名词应使用时位格形式。如:

① بىزنىڭ سىنىپىمىزدا يىگىرمە تۆت ئوقۇغۇچى بار.

② مەندە «ئۇيغۇرچە - خەنزۇچە لۇغەت» بار.

二、بار-

«بار -» 是不及物动词, 要求向格。它表示行为动作朝着某一个方向进行。如:

① مەن سىنىپقا باراي.

② بازارغا باردىم.

③ سىز كىنوغا بېرىڭ، بىز بارمايلى.

形容词 «بار -» 和动词词根 «بار-» 是同音词。

三、بىلەن

1. «بىلەن» 作连词时,连接意义上连贯的, 结构上并列的两个词,如:

① ئىنىم بىلەن سىڭلىم ئالىي مەكتەپتە ئوقۇدى.

② ۋاڭ لى بىلەن قادىر بىر سىنىپتا.

2. «بىلەن» 作后置词时,有时表示行为动作所用的某种手段,如:

① مەن بازارغا ئاپتوبۇس بىلەن باردىم.

② تاماقنى چوكا بىلەن يېدىم.

有时表示行为动作的起因或状态。如：

① مەن ھۆكۈمەت خىزمىتى بىلەن بېيجىڭغا باردىم.

② ئۇلار ۋاقتنى قۇرۇق گەپ بىلەن ئۆتكۈزدى.

有时表示行为动作在两个以上的人之间进行。如：

① مەن ئالىم بىلەن كۆرۈشتۈم.

② ئۇ ساۋاقداشلىرى بىلەن ئىناق ئۆتىدۇ.

③ سەن ئەمەت بىلەن بارما.

〔语音常识〕

动词中元音 «ئا، ئە» 的弱化

以«ئا» 构成的辅音结尾的单音节动词结合以«ئا»开头的附加成分时不弱化。

ياز + اي = يازاي	ياز + ام + دىم = يازامدىم
ئاچ + اي = ئاچاي	ئاچ + ام + دىم = ئاچامدىم

〔语法要点〕

一、动词的时 **پېئىل زامانلىرى**

动词所表示的任何一种动作或状态总是和一定的时间联系在一起的。动词的时表示行为动作与时间的关系。

根据动词所指动作或状态与说话时间的关系，动词的时一般分为过去时、将来时、现在时。

二、过去时直接陈述式(一)

پېئىلنىڭ ئۆتكەن زامان ۋاستىسىز خەۋەر رايى

动词过去时直接陈述式表示所陈述的动作是在说话时刻以前发生的。例如：

① مەن كەلدىم.

② بىز تاپشۇرۇق ئىشلىدۇق.

③ ئوقۇغۇچىلار توپ ئوينىدى.

④ مۇئەللىم دەرس ئۆتتى.

⑤ ئالىم كەلمىدى.

⑥ مەن تاماق يېمىدىم.

动词过去时直接陈述式的构成形式如下：

1. 肯定式　　　　　　　　　　　　　　　تەستىق شەكلى

由动词词干＋动词过去时直接陈述式人称附加成分构成。

动词过去时直接陈述式人称附加成分表

人称 \ 动词的数 \ 附加成分 \ 附加位置			展唇元音构成的音节：元音或浊辅音结尾之后	展唇元音构成的音节：清辅音结尾之后	圆唇后元音构成的音节：元音或浊辅音结尾之后	圆唇后元音构成的音节：清辅音结尾之后	圆唇前元音构成的音节：元音或浊辅音结尾之后	圆唇前元音构成的音节：清辅音结尾之后
第一人称	单数		دىم	تىم	دۇم	تۇم	دۈم	تۈم
	复数		دۇق	تۇق	دۇق	تۇق	دۇق	تۇق
第二人称	单数	普称	دىڭ	تىڭ	دۇڭ	تۇڭ	دۈڭ	تۈڭ
		尊称	دىڭىز	تىڭىز	دىڭىز	تىڭىز	دىڭىز	تىڭىز
	复数		دىڭلار	تىڭلار	دۇڭلار	تۇڭلار	دۈڭلار	تۈڭلار
第三人称	单，复数		دى	تى	دى	تى	دى	تى

ياز+

دىم = يازدىم
دۇق = يازدۇق
دىڭ = يازدىڭ
دىڭىز + يازدىڭىز
دىڭلار = يازدىڭلار
دى = يازدى

ئاچ+

تىم = ئاچتىم
تۇق = ئاچتۇق
تىڭ = ئاچتىڭ
تىڭىز = ئاچتىڭىز
تىڭلار = ئاچتىڭلار
تى = ئاچتى

ئوقۇ + دۇم = ئوقۇدۇم	تۇت + تۇم = تۇتتۇم
ئوقۇ + دۇق = ئوقۇدۇق	تۇت + تۇق = تۇتتۇق
ئوقۇ + دۇڭ = ئوقۇدۇڭ	تۇت + تۇڭ = تۇتتۇڭ
ئوقۇ + دىڭىز = ئوقۇدىڭىز	تۇت + تىڭىز = تۇتتىڭىز
ئوقۇ + دۇڭلار = ئوقۇدۇڭلار	تۇت + تۇڭلار = تۇتتۇڭلار
ئوقۇ + دى = ئوقۇدى	تۇت + تى = تۇتتى

كۆر + دۇم = كۆردۇم	ئۆت + تۇم = ئۆتتۇم
كۆر + دۇق = كۆردۇق	ئۆت + تۇق = ئۆتتۇق
كۆر + دۇڭ = كۆردۇڭ	ئۆت + تۇڭ = ئۆتتۇڭ
كۆر + دىڭىز = كۆردىڭىز	ئۆت + تىڭىز = ئۆتتىڭىز
كۆر + دۇڭلار = كۆردۇڭلار	ئۆت + تۇڭلار = ئۆتتۇڭلار
كۆر + دى = كۆردى	ئۆت + تى = ئۆتتى

2. 否定式　　　ئىنكار شەكلى

在动词词干后先附加否定附加成分 ما-//مە-，然后附加 دىم- // دۇق- // دىڭ- // دىڭىز- // دىڭلار- // دى- 附加成分构成。例如：

ياز + ما + دىم = يازمىدىم، ئاچ + ما + دۇق = ئاچمىدۇق

ئوقۇ + ما + دىڭ = ئوقۇمىدىڭ

تۇت + ما + دى = تۇتمىدى

كۆر + مە + دىڭلار = كۆرمىدىڭلار

3. 疑问式　　　سوراق شەكلى

过去时直接陈述式的肯定式和否定式的疑问形式都是在它的肯定式或否定式后加语气助词 «مۇ» 来表示。如：

① مۇئەللىم كەلدىمۇ - كەلمىدىمۇ؟

② سىز باردىڭىزمۇ - بارمىدىڭىزمۇ؟

③ تاپشۇرۇقنى ئىشلىدىڭلارمۇ - ئىشلىمىدىڭلارمۇ؟

④ سائەت توشتىمۇ - توشمىدىمۇ؟

三、从格　　　　　　　　　　　　　　　　　　چىقىش كېلىش

名词的从格由附加成分 تىن / -دىن 表示。从格名词表示动作的起点，经过的处所以及被比较的事物等意思。例如：

① مەن ئۈرۈمچىدىن كەلدىم.

② بۇ كىتابنى مۇئەللىمدىن ئالدىم.

③ ئۇ مەندىن ياخشى.

④ بىز چوڭ ئىشىكتىن كىردۇق.

四、时刻表达法　　　　　سائەتنى ئىپادىلەش ئۇسۇلى

1. 表示"(在)××点"时，用«سائەت ×× دە» 如：

我们六点钟起床　　بىز سائەت ئالتىدە ئورنىمىزدىن تۇرىمىز.

他们三点钟来。　　ئۇلار سائەت ئۈچتە كېلىدۇ.

2. 表示"(到)××点了"时用«سائەت ×× بولدى» 如：

点了？　　سائەت قانچە بولدى؟

二点了。　　سائەت ئون ئىككى بولدى.

3. 表示"××点过××分"时，用

«سائەت ××× دىن ××× مىنۇت ئۆتتى».

如：

五点二十了。　　سائەت بەشتىن يىگىرمە مىنۇت ئۆتتى.

4. 表示"××点差××分"或"差××分××点"时用

«سائەت ××× گە ××× مىنۇت قالدى.

如：

两点差五分.سائەت ئىككىگە بەش مىنۇت قالدى

半小时可以用يېرىم(单独用时用يېرىم سائەت)表示，

如：

五点半了。　　سائەت بەش يېرىم بولدى.

他们半小时以后来。ئۇلار يېرىم سائەتتىن كېيىن كېلىدۇ

كۆنۈكمە

1. 熟记本课单词。

2. 将每一个单词抄写一行。

3. 将下列动词按动词的过去时直接陈述式加以变化。

示例：

ياز ← يازدىم، يازدۇق، يازدىڭ، يازدىڭىز، يازدىڭلار

يازدى.

① ئۇخلا- ② يادلا-

③ چىق- ④ سۇرت-

⑤ ئوقۇ- ⑥ دىققەت قىل-

⑦ ئال- ⑧ ئۆت-

4. 将下列词按从格附加成分形式加以变化。

ئەتىگەن ئورۇن تاماق چۈش پولۇ

بازار كىنو ئاپتوبۇس سىنىپ دۈشەنبە

قەۋەت قەيەر نە قىز دەرس

5. 将下列动词按动词否定式和疑问式进行变化。

示例：

ئاڭلىدىم ← ئاڭلىمىدىم، ئاڭلىدىممۇ

يېدىڭ، تەكرارلىدى، ئۇخلىدۇق، باردىڭلار

باشلىدىم، چىقتىڭىز، ئوقۇدۇڭ، يازدىڭلار

6. 将下列句子译成汉文。

① ھازىر ۋاقتىم يوق.

② ئۇ ئورنىدىن تۇردى.

③ ئالىم ئاقسۇدىن كەلدى.

④ بىز قەشقەردىن كەلدۇق.

⑤ ساۋاقداشلار تېخى دەرستىن چۈشمىدى.

⑥ بۇ كىتابنى نەدىن ئالدىڭىز؟

⑦ مەن قەيسەردىن ئېگىز.

⑧ بۇنى مۇئەللىمدىن سوراڭ.

7. 用下列动词各造一个带从格的句子。

كەل - ئال - تۇر

8. 将下列句子译成汉文并注意名词格的用法。

① بۇ ئاشخانا ياخشى.

② مەن بۇ ئاشخانىغا كىردىم.
③ مەن بۇ ئاشخانىدىن چىقتىم.
④ مەن بۇ ئاشخانىنى كۆردۈم.
⑤ مەن بۇ ئاشخانىدا تاماق يېدىم.
⑥ بۇ ئاشخانىنىڭ تامىقى ياخشى.
⑦ بۇ گېزىت ياخشى.
⑧ سىز گېزىت ئوقۇڭ.
⑨ سىز بۇ گېزىتكە قاراڭ.
⑩ سىز بۇ گېزىتتىن بىرنى ئېلىڭ.
⑪ سىز بۇ گېزىتنىڭ 4 - بېتىنى ئوقۇڭ.

9. 选用名词的格附加成分和动词过去时直接陈述式附加成分填空。

① ئۇ ئۆي ______ خەت ياز ______ .
② مەن تېكىست ______ يادلا ______ .
③ ئۇلار كۇتۇپخانا ______ چىق ______ .
④ مەن سائەت ئون ______ ئۇخلا ______ .
⑤ لى خۇڭ دېرىزە ______ سۈرت ______ .
⑥ ئۇ گۇلنۇر ______ ئۆيىگە بار ______ .
⑦ ئۇ غۇلجا ______ تۈنۈگۈن كەل ______ .
⑧ مەن تاپشۇرۇق ______ ئىشلىمە ______ .
⑨ سەن كىنو ______ باردىڭ ______ .
⑩ سىلەر تاپشۇرۇق ______ ئىشلە ______ .

10. 回答问题。

① سىز بۈگۈن ئەتىگەن سائەت نەچچىدە ئورنىڭىزدىن تۇردىڭىز؟
② ئەتىگەنلىك تاماقنى نەچچىدە يېدىڭىز؟
③ چۈشتىن بۇرۇن نېمە ئىش قىلدىڭىز؟
④ چۈشتىن كېيىن نېمە ئىش قىلدىڭىز؟
⑤ كەچتە سائەت نەچچىدە ئۇخلىدىڭىز؟

11. 句型练习。

① مەن	ئاقسۇدىن	كەلدىم.
	ياتاقتىن	
	بازاردىن	

② بىز	بىر سائەت	تازىلىق قىلدۇق.
	ئىككى سائەت	
	يېرىم كۈن	

③ مەن چۈشتىن كېيىن (بۇرۇن)	كىنوغا باردىم.
	تاپشۇرۇق ئىشلىدىم.
	ئۇخلىدىم.

④ مەن چۈشتە	لەغمەن	يېدىم.
	پولو	
	گاڭپەن	
	مانتا	

ئون بەشىنچى دەرس

ئۆزىنى بىلگەن خار بولماس .
自知之明者不会受辱。

重点句子　　　　نۇقتىلىق جۈملىلەر

① مەن شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئوقۇيمەن.
② مەن ئۇيغۇر تىلىنى ياخشى كۆرىمەن.
③ ئۇلار چۈشتىن كېيىن تازىلىق قىلىدۇ.
④ ماگىزىندىن لۆڭگە ئالىمەن.

تېكىست

بىز شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئوقۇيمىز

بىز شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئوقۇغۇچىلىرى، مەن جۇڭگو تىللىرى فاكۇلتېتىدا ئوقۇيمەن. ۋاڭ لى چەت ئەل تىلى فاكۇلتېتىدا ئوقۇيدۇ. مەن ئۇيغۇر تىلى كەسپىدە، ۋاڭ لى ئىنگلىز تىلى كەسپىدە ئوقۇيدۇ. بىز دائىم بىللە دەرس تەكرارلايمىز. بىز ئۆگىنىشتە بىر ـ بىرىمىزگە ياردەم بېرىمىز. تۇرمۇشتا ئۆزئارا كۆڭۈل بۆلىمىز. مەن ۋاڭ لىدىن چەت ئەل تىلى ئۆگىنىمەن، ئۇ مەندىن ئۇيغۇر تىلى ئۆگىنىدۇ. بىز ھەر

ئىككىمىز ئۆز كەسپىمىزنى ياخشى كۆرىمىز. مەن ئۇيغۇر تىلىنى چوقۇم ياخشى ئۆگىنىمەن.

سۆھبەت

ئا: سىلەر قايسى مەكتەپنىڭ ئوقۇغۇچىلىرى؟
ئە: بىز شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئوقۇغۇچىلىرى.
ئا: سىز قايسى مەكتەپتە ئوقۇيسىز؟
ئە: مەن شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئوقۇيمەن.
ئا: سىز قايسى فاكۇلتېتتا ئوقۇيسىز؟
ئە: مەن جۇڭگو تىللىرى فاكۇلتېتىدا ئوقۇيمەن.
ئا: دوستىڭىزچۇ؟
ئە: دوستۇم چەت ئەل تىلى فاكۇلتېتىدا ئوقۇيدۇ.
ئا: سىز كەسپىڭىزنى ياخشى كۆرەمسىز.
ئە: ياخشى كۆرىمەن، مەن ئۇيغۇر تىلىنى چوقۇم ياخشى ئۆگىنىمەن.
ئا: ۋاڭ لى — ئەتە نېمە ئىش قىلىسىز؟
ئە: چۈشتىن بۇرۇن كىر يۇيىمەن، چۈشتىن كېيىن توپ ئوينايمەن، كەچتە سىنىپتا چىقىمەن.
ئا: كىنو كۆرمەمسىز؟
ئە: ياق، كىنو كۆرمەيمەن، تېكىستنى تەرجىمە قىلىمەن.
ئا: ئەتە سىز نېمە ئىش قىلىسىز؟
ئە: مەن بازارغا بارىمەن.
ئا: بازاردا نېمە ئىش قىلىسىز؟
ئە: ئالدى بىلەن كىتابخانىغا بارىمەن. ئاندىن پوچتىخانىغا بارىمەن. ئۆيۈمگە بىر پارچە خەت سالىمەن.
ئا: ئۇنىڭدىن كېيىن نېمە ئىش قىلىسىز؟
ئە: ئۇنىڭدىن كېيىن تاغامنىڭ ئۆيىگە بارىمەن. كەچتە

ئۇدۇل مەكتەپكە قايتىمەن.

سۆزلۈك

جۇڭگو	(ئى)	中国
چەت ئەل	(س ب)	外国
ئىنگلىز تىلى	(ئى)	英语
تازىلىق قىلـ	(نەدە)	打扫卫生
كەچ	(ر)	晚上,晚间,晚;迟
بىللە	(تىر)	一起,共同
تەكرار قىلـ	(نىمىنى، نەدە)	复习
بىر - بىرى	(س ب)	互相
ياردەم بەر-	(كىمگە، نىمىگە)	帮助,援助
ئۆزئارا	(س ب)	互相,相互,彼此
كۆڭۈل بۆلـ	(كىمگە، نىمىگە)	关心
ئۆگەنـ	(نىمىنى، كىمـ- دىن)	学习
ياخشى كۆر-	(نىمىنى، كىمـ- نى)	喜欢
چوقۇم	(ر)	一定,必定;肯定
ئىش	(ئى)	事,事情
تەرجىمە قىلـ	(نىمىنى)	翻译
ئالدى بىلەن	(س ب)	先,首先
كىتابخانا	(ئى)	书店
پوچتىخانا	(ئى)	邮电局
پارچە	(م)	封,本,篇,块,张,片
تاغا	(ئى)	叔叔,舅舅
ئۇدۇل	(ر)	直的,对面的;一直,直接
كىر	(ئى)	(脏了的)衣物

球；群，堆；人群	(ئى)	توپ
然后	(ب)	ئۆنىڭدىن كېيىن
发信，寄信	(نەگە، كىمگە)	خەت سال-
玩，玩耍，游玩	(نەدە، كىم بىلەن، نېمىنى)	ئوينا-

〔语法要点〕

动词将来时直接陈述式

پېئىلنىڭ كەلگۈسى زامان ۋاسىتىسىز بايان رايى

动词将来时直接陈述式表示人或事物的行为动作将要发生。将来时直接陈述式的构成形式如下：

1. 肯定形式：由动词词干＋将来时直接陈述式的人称附加成分构成。

动词将来时直接陈述式的人称附加成分以及附加方法

人称	数		元音结尾之后	辅音结尾之后	实例 بار-، ئىشلە-
第一人称	单数		-يمەن	-ىمەن	بار + ىمەن = بارىمەن ئىشلە + يمەن = ئىشلەيمەن
	复数		-يمىز	-ىمىز	بار + ىمىز = بارىمىز ئىشلە + يمىز = ئىشلەيمىز
第二人称	单数	普称	-يسەن	-ىسەن	بار + ىسەن = بارىسەن ئىشلە + يسەن = ئىشلەيسەن
		尊称	-يسىز	-ىسىز	بار + ىسىز = بارىسىز ئىشلە + يسىز = ئىشلەيسىز
	复数		-يسىلەر	-ىسىلەر	بار + ىسىلەر = بارىسىلەر ئىشلە + يسىلەر = ئىشلەيسىلەر
第三人称	单、复数		-يدۇ	-ىدۇ	بار + ىدۇ = بارىدۇ ئىشلە + يدۇ = ئىشلەيدۇ

注：以 ئا 构成的辅音结尾的单音节动词结合以上附加成分时 ئا 不弱化。

2. 否定形式：在动词词干后先加动词否定式的附加成分«ما، مە»，然后再分别附加以辅音开头的将来时直接陈述式的人称附加成分。例如：

قايت + ما + يمەن = قايتمايمەن.

ئاڭلا + ما + يدۇ = ئاڭلىمايدۇ.

كۆر + مە + يسەن = كۆرمەيسەن.

ئىشلە + مە + يمىز = ئىشلىمەيمىز.

3. 疑问形式：①在动词词干后，先附加«-ەم // -ام // -م» 再加«-دۇ» 然后再附加第一人称附加成分 «-مەن // -مىز» 来构成第一人称疑问形式。例如：

ئوقۇ + م + دۇ + مەن = ئوقۇمدىمەن؟

ئوقۇ + م + دۇ + مىز = ئوقۇمدىمىز؟

كۆر + ەم + دۇ + مەن = كۆرەمدىمەن؟

كۆر + ەم + دۇ + مىز = كۆرەمدىمىز؟

②动词词干后，先加将来时直接陈述式第一人称附加成分，然后加疑问语气词 «مۇ» 来构成第一人称疑问形式。如：

يە + يمەن + مۇ = يەيمەنمۇ؟

قايت +ىمىز + مۇ = قايتىمىزمۇ؟

ئاڭلا + يمەن + مۇ = ئاڭلايمەنمۇ؟

ئاڭلا + يمىز + مۇ = ئاڭلايمىزمۇ؟

③在动词词干后，先附加表示疑问的«-ەم // -ام // -م»附加成分，然后再分别附加动词将来时直接连述式的第二、三人称附加成分来构成第二、三人称疑问形式。例如：

بار + ام + سەن = بارامسەن؟

بار + ام + سىز = بارامسىز؟

بار + ام + سىلەر = بارامسىلەر؟

بار + ام + دۇ = بارامدۇ؟

كەل + ەم +
سەن = كېلەمسەن؟
سىز = كېلەمسىز؟
سىلەر = كېلەمسىلەر؟
ئۇ = كېلەمدۇ؟

ئىشلە + م +
سەن = ئىشلەمسەن؟
سىز = ئىشلەمسىز؟
سىلەر = ئىشلەمسىلەر؟
ئۇ = ئىشلەمدۇ؟

كۆنۈكمە

1. 熟记本课单词。
2. 每一个单词抄写一行。
3. 将下列动词按动词将来时直接陈述式进行变化。

示例：

مەن ياز-

مەن ياز + ىمەن = مەن يازىمەن.

① ئۇ ئوقۇ- ② سەن تەكرار قىل-
③ سىز ياردەم بەر- ④ مەن ئۆگەن-
⑤ ئۇ ياخشى كۆر- ⑥ ئۇ خەت سال-
⑦ ئۇلار تاپشۇرۇق ئىشلە- ⑧ بىز تاماق يە-
⑨ سىلەر كىنو كۆر- ⑩ بىز تازىلىق قىل-

4. 写出下列动词将来时直接陈述式的否定式。

示例：

يازىمەن ← يازمايمەن

① يازىدۇ ② ئوقۇيسەن

③ ئىشلەيمەن ④ كۆرىدۇ
⑤ ئوقۇيسىز ⑥ ئۆگىنىمەن
⑦ كۆرىمىز ⑧ بارىسىلەر

5. 写出下列动词将来时直接陈述式的疑问式。

示例：

كۆرىمەن ← كۆرەمسىز؟

① بارىمەن ④ ئوقۇيدۇ
② كۆرىدۇ ⑤ ئىشلەيسىز
③ يۇيىمەن ⑥ ئالىمەن

6. 选用名词的格附加成分和动词将来时直接陈述式附加成分填空。

① مەن ئۆي ______ خەت ياز ______
② ئۇ تېكىست ______ يادلا ______
③ مەن سۆزلەر ______ ئوقۇ ______
④ مەن سائەت ئون ______ ئۇخلا ______
⑤ ۋاڭ لى دېرىزە ______ سۈرت ______
⑥ ئۇ ئەتە ئاقسۇ ______ ماڭ ______
⑦ ئۇ تاپشۇرۇق ______ ئىشلە ______
⑧ سەن ھەر كۈنى كىنو ______ بار ______
⑨ مەن دوختۇرخانا ______ ئىشلە ______
⑩ ئۇ كۇتۇپخانا ______ ئىشلە ______

7. 用下列动词的将来时直接陈述式各造一个句子。

① تەكرار قىل- ② كىر يۇ- ③ ئىش قىل-
④ خەت سال- ⑤ ئۆگەن- ⑥ كۆڭۈل بۆل-

8. 将下列句子译成汉文。

① ئۇنىڭ دادىسى مۇشۇ مەكتەپتە ئىشلەيدۇ.
② مەن تاپشۇرۇق ئىشلەيمەن.
③ ئۆمەر سىز نەگە بارىسىز؟
④ مەن ئۇدۇل سىنىپقا بارىمەن.

⑤ سىز بازارغا چىقامسىز؟

⑥ ياق چىقمايمەن.

⑦ تەتىلدە ئۆيىڭىزگە بارامسىز؟

⑧ سىز نەدىن كەلدىڭىز؟

⑨ مەن شىخەنزىدىن كەلدىم.

⑩ سىز نەگە ماڭدىڭىز؟

9. 把下列已变位的动词分析为组成成分。

① يېمەيدۇ

② ئىشلىمەيدۇ

③ ئوقۇمايسەن

④ كېلەمسەن

⑤ تەكرار قىلامسىز

⑥ ئالامسەن

⑦ ئۆگىنىمەن

10. 将下列句子译成维文。

①我叔叔不在学校工作。

②现在我们学习第十五课。

③现在我们翻译第四课课文。

④我会维吾尔语,不会哈萨克语。

⑤你买钢笔吗?

⑥今天我们上新课。

⑦我经常讲维吾尔语。

⑧你在哪一个班?

⑨我在九四·一班。

⑩你会维吾尔语吗?

11. 回答问题。

① سىز نەدە ئوقۇيسىز؟

② چۈشتە نېمە تاماق يەيسىز؟

③ چۈشتىن كېيىن نەگە بارىسىز؟

④ سىز قايسى فاكۇلتېتتا ئوقۇيسىز؟

⑤ دوستىڭىز قايسى فاكۇلتېتتا ئوقۇيدۇ؟

⑥ سىز كەسپىڭىزنى ياخشى كۆرەمسىز؟

12. 句型练习。

①	مەن	شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا	ئوقۇيمەن.
		كىتاب	
		گېزىت	

②	مەن	ئۇيغۇر تىلىنى	ياخشى كۆرىمەن.
		ئۇنى	
		ئۆز كەسپىمنى	

③	ئۇلار چۈشتىن كېيىن	تازىلىق قىلىدۇ.
		كىنوغا بارىدۇ.
		يىغىن ئاچىدۇ.

④	مەن ماگىزىندىن	سوپۇن	ئالىمەن.
		قەلەم	
		چايدان	

ئون ئالتىنچى دەرس

يىگىت سۆزىدىن قايتماس، يولۋاس ئىزىدىن.
老虎不走回头路,好汉言必有信。

重点句子

نۇقتىلىق جۈملىلەر

① بىز ئۇيغۇر تىلى ئۆگىنىۋاتىمىز.
② مەن تاپشۇرۇق ئىشلەۋاتىمەن.
③ سىلەر نېمە ئىش قىلىۋاتىسىلەر؟

تېكىست

بىز ئۇيغۇر تىلى ئۆگىنىۋاتىمىز

بىزنىڭ سىنىپىمىزدا خەنزۇ، خۇيزۇ، ئۇيغۇر، قازاق ئوقۇغۇچىلىرى بار. بىز ھەممىمىز ئۇيغۇر تىلى ئۆگىنىۋاتىمىز، بەزىلەر يەنە رۇس تىلىمۇ ئۆگىنىۋاتىدۇ. يەنە ئۈچ ھەپتىدىن كېيىن قىشلىق تەتىل بولىدۇ. بىز ئىمتىھانغا جىددىي تەييارلىق قىلىۋاتىمىز. مەن ئۆيۈمگە خەت يېزىۋاتىمەن. لى خۇڭ گېزىت ئوقۇۋاتىدۇ، قەيسەر تاپشۇرۇق ئىشلەۋاتىدۇ. گۈلنۇر دوستى

بىلەن پاراڭلىشىۋاتىدۇ. بىز 1 ـ ئاينىڭ 20 ـ كۈنى ئۆيگە قايتىمىز، 2 ـ ئاينىڭ ئاخىرىدا مەكتەپكە كېلىمىز.

سۆھبەت

ئا: سىلەرنىڭ سىنىپتا قايسى مىللەت ئوقۇغۇچىلىرى بار؟

ئە: بىزنىڭ سىنىپىمىزدا ئۇيغۇر، خەنزۇ، خۇيزۇ ئوقۇغۇچىلىرى بار.

ئا: سىلەر نېمە ئۆگىنىۋاتىسىلەر؟

ئە: بىز ئۇيغۇر تىلى ئۆگىنىۋاتىمىز.

ئا: سىلەر هازىر نېمە ئىش قىلىۋاتىسىلەر؟

ئە: بىز ئىمتىهانغا تەييارلىق قىلىۋاتىمىز.

ئا: سىز نېمە قىلىۋاتىسىز؟

ئە: مەن ئۆيۈمگە خەت يېزىۋاتىمەن.

ئا: گۈلنۇر نېمە ئىش قىلىۋاتىدۇ؟

ئە: گۈلنۇر دوستى بىلەن پاراڭلىشىۋاتىدۇ.

ئا: سىز رومان ئوقۇۋاتامسىز؟

ئە: ياق، مەن هېكايە ئوقۇۋاتىمەن.

ئا: شېن لى خەت يېزىۋاتامدۇ؟

ئە: ياق، ئۇ رەسىم سىزىۋاتىدۇ.

ئا: ئالىمجانچۇ؟

ئە: ئۇ رادىئو ئاڭلاۋاتىدۇ.

ئا: ئەھۋالغا قارىغاندا، ھەممىڭلار بەك ئالدىراش ئوخشايسىلەر؟

ئە: شۇنداق، چۈنكى بىز مەۋسۇملۇق ئىمتىھانغا تەييارلىق قىلىۋاتىمىز.

ئا: قىشلىق تەتىل قاچان بولىدۇ؟

ئە: 1 ـ ئاينىڭ 20 ـ كۈنى.

ئا: مەكتەپكە قاچان كېلىسىلەر؟
ئە: 2 ـ ئاينىڭ ئاخىرىدا كېلىمىز.
ئا: ئەمىسە، مەن قايتاي، سىلەرگە ئاق يول تىلەيمەن. خەير ـ خوش.
ئە: رەھمەت سىزگە، خەير ـ خوش.

سۆزلۈك

ھېكايە	(ئى)	故事;小说
قازاق	(ئى)	哈萨克族
بەزى	(ئا)	有的,有些,某些
رۇس	(ئى)	俄罗斯
قىشلىق	(س)	冬天的,冬季的
تەتىل	(ئى)	假期
بول-	(پېئىل)	当,成,做
جىددىي	(س)	紧急,紧张
تەييارلىق قىل-	(پېئىلگە)	准备
پاراڭلاش-	(كىم بىلەن)	谈话,交谈
ئاخىرى	(ر)	终于
ئىمتىھان	(ئى)	考试
رومان	(ئى)	长篇小说
خۇيزۇ	(ئى)	回族
رادىئو	(ئى)	广播
مەشىق	(ئى)	练习
ئەھۋالغا قارىغاندا	(س ب)	看情况,看来
ئالدىراش	(س)	急的,急忙的,忙的
ئوخشا-	(پېئىل، پېئىلگە، كىمگە)	像,相同;似乎,好象

这样,这么;那样,那么;是的	(ئا)	شۇنداق
因为	(ب)	چۈنكى
学期的	(س)	مەۋسۇملۇق
接近,临近,靠近	(نېمىگە، كىمگە)	يېقىنلاش-
那么,那末	(ب)	ئەمىسە
平安	(س ب)	ئاق يول
祝愿,盼望	(نېمىنى)	تىلە-
再见	(ئىم)	خەير - خوش
谢谢,感谢	(ئى)	رەھمەت
渴;饮料	(ئى)	ئۇسسۇزلۇق
走,行	(نەگە)	ماڭ-
送,送行	(كىمنى)	ئۇزات-
画,绘	(نېمىنى، نەگە)	سىز-

[词语用法说明]

ئەمىسە

ئەمىسە 是连词,表示"那么""那样的话",一般用在句首或句末。例如:

① ئەمىسە، ئەتە كېلىڭ.

② ئەمىسە، بۇ ئىش شۇنداق بولسۇن.

③ مەن كېتەي ئەمىسە.

[语音常识]

一、辅音 ي 的增加

ئۈزۈك تاۋۇش «ي» نىڭ كۆپىيىپ قېلىشى

以元音结尾的个别名词、动词和人称附加成分或其它一些附加成分结合时,在附加成分前增加一个辅音 ي。

例如:

سۇ ⟵ سۇيى (سۇ + ي + ى) ۋ ⟵ ۋ

سۇيۇم (سۇ + ي + ۇم)

سويۈك (سۇ + ي + ۈك)

يۇ ←— يۇيۇش (يۇ — ي — ۇش)

دە ←— دېيىش (دە — ي — مش)

يە ←— يېيىش (يە + ي + مش)

ئەزا ←— ئەزايىڭىز (ئەزا + ي + ڭىز)

ئەزايى (ئەزا + ي + ى)

二、元音 ئى, ئۇ, ئۈ 的清化

سوزۇق تاۋۇش «ئۇ, ئۈ, ئى» نىڭ جاراڭسىزلىشىشى

次高元音«ئى, ئۇ, ئۈ»出现在清辅音前后或者两个清辅音之间时,这些元音要清化。发音时声带不振动。例如:

ئىككى　　ئۇستا　　ئۈچ　　ئىسسىق

ئۇسسۇزلۇق　　ئۇچۇن

［语法要点］

一、动词现在时直接陈述式(一)

پېئىللارنىڭ هازىرقى زامان ۋاستىسىز بايان رايى

动词现在时直接陈述式表示说话时正在进行的或持续进行的行为动作。

动词现在时直接陈述式的构成形式如下:

1. 肯定式:动词词干 + ۋات- // ىۋات- // ۇۋات- // ۈۋات- + 将来时直接陈述式人称附加成分构成。

ۋات - // ىۋات- // ۇۋات- // ۈۋات 的附加方法

附加位置	元音结尾之后	辅音结尾之后			实例
		展唇音节	前元音圆唇音节	后元音圆唇音节	
附加成分	ۋات	ىۋات	ۈۋات	ۇۋات	ئوينا + ۋات تور + ۇۋات سىز + ىۋات كۆر + ۈۋات

ئوينا + ۋات + ىمەن = ئويناۋاتىمەن

تۇر + ۇۋات + ىمەن = تۇرۇۋاتىمەن

سىز + ىۋات + ىمەن = سىزىۋاتىمەن

كۆر + ۈۋات + ىمەن = كۆرۈۋاتىمەن

ئوينا + ۋات + ىمىز = ئويناۋاتىمىز

تۇر + ۇۋات + ىسەن = تۇرۇۋاتىسەن

سىز + ىۋات + ىدۇ = سىزىۋاتىدۇ

كۆر + ۈۋات + ىسىلەر = كۆرۈۋاتىسىلەر

ئوينا + ۋات + ىسىز = ئويناۋاتىسىز

2. 否定式：有两种

1）动词词干 + ماي- // مەي- + ۋات + 将来时直接陈述式人称附加成分构成。例如：

ئوينا + ماي + ۋات + ىمەن = ئوينىمايۋاتىمەن

تۇر + ماي + ۋات + ىسەن = تۇرمايۋاتىسەن

سىز + ماي + ۋات + ىسىلەر = سىزمايۋاتىسىلەر

كۆر + مەي + ۋات + ىدۇ = كۆرمەيۋاتىدۇ

2）动词词干 + -ۋات // -ىۋات // -ۇۋات | -ۈۋات + ما + 动词将来时直接陈述式人称附加成分构成。例如：

ئوينا + ۋات + ما + يمەن = ئويناۋاتمايمەن

تۇر + ۇۋات + ما + يسىلەر = تۇرۇۋاتمايسىلەر

سىز + ىۋات + ما + يمىز = سىزىۋاتمايمىز

كۆر + ۈۋات + ما + يدۇ = كۆرۈۋاتمايدۇ

ئال + ىۋات + ما + يمەن = ئېلىۋاتمايمەن

3. 疑问式：

1）带有-ۋات // -ىۋات // -ۇۋات // -ۈۋات 附加成分的动词之后先附加-ام 再附加-دۇ 然后分别附加将来时直接陈述式第一人称单、复数附加成分构成现在时直接陈述式第一人称疑问形成。例如：

يېزىۋات + ام + دۇ + مىز = يېزىۋاتامدىمىز

يېزىۋات + ام + دۇ + مەن = يېزىۋاتامدىمەن

يازمايۋات + ام + دۇ + مەن = يازمايۋاتامدىمەن

كۆرۈۋات + ام + دۇ + مىز = كۆرۈۋاتامدىمىز

كۆرمەيۋات + ام + دۇ + مەن = كۆرمەيۋاتامدىمەن

ئويناۋات + ام + دۇ + مەن = ئويناۋاتامدىمەن

ئوينىمايۋات + ام + دۇ + مىز = ئوينىمايۋاتامدىمىز

2)现在时直接陈述式形式的动词之后直接附加语气词مۇ来构成现在时直接陈述式第一人称疑问形式。例如：

يېزىۋاتىمەن + مۇ　　يېزىۋاتمايمەن + مۇ

ئوقۇۋاتىمەن + مۇ　　ئوقۇۋاتمايمەن + مۇ

كۆرۈۋاتىمىز + مۇ　　كۆرمەيۋاتىمىز + مۇ

3)带有-ۋات // -ىۋات // -ۇۋات // -ۈۋات-附加成分的动词之后先附加-ام // -م-然后附加将来时直接陈述式第二、第三人称单、复数附加成分构成现在时直接陈述式第二、第三人称疑问形式。例如：

ئوقۇۋات + ام + سەن = ئوقۇۋاتامسەن

سىز = ئوقۇۋاتامسىز

سىلەر = ئوقۇۋاتامسىلەر

دۇ = ئوقۇۋاتامدۇ

ئوقۇۋاتما + م + سەن = ئوقۇۋاتمامسەن

سىز = ئوقۇۋاتمامسىز

سىلەر = ئوقۇۋاتمامسىلەر

دۇ = ئوقۇۋاتمامدۇ

注：动词现在时直接陈述式的否定疑问式一般表示反问。

كۆرۈۋات + ام + سەن = كۆرۈۋاتامسەن

دۇ = كۆرۈۋاتامدۇ

注：以 ئا 或 ئە 结尾的动词结合将来时直接陈述式附加成分时 ئا，ئە 不弱化。例如：

ئىشلە + ۋاتىمەن = ئىشلەۋاتىمەن

ده + ۋاتىدۇ = دەۋاتىدۇ
تازىلا + ۋاتىسەن = تازىلاۋاتىسەن.

二、主语的省略　　ئىگىنىڭ چۈشۈپ قېلىشى

维吾尔语动词的人称、数、时一般是三位一体，三者结合成一种变化形式表现出来，当动词在句子中作谓语发生人称变化时，自身就表明了主语的人称。因此动词作谓语时，句子的主语，尤其是人称代词主语（如مەن，سىز，سىلەر）往往可以省略。这种现象在说话者和听话者都在场对话时更普遍。如：

（سىز） نەدە ئوقۇيسىز؟
（مەن） شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئوقۇيمەن.
（سىز） نەگە ماڭدىڭىز؟
（مەن） بازارغا ماڭدىم.
（مەن） تۈنۈگۈن ئۆيگە خەت سالدىم.

كۆنۈكمە

1. 熟记本课单词。
2. 将每一个单词抄写一行。
3. 写出下列动词现在时直接陈述式的各种变化形式。示例：

ئىشلە ——→ ئىشلەۋاتىمەن　　ئىشلەۋاتىمىز
ئىشلەۋاتىسەن　　ئىشلەۋاتىسىلەر
ئىشلەۋاتىدۇ

① كۆر-　　⑥ تەرجىمە قىل-
② ئاڭلا-　　⑦ ياز-
③ كىر يۇ-　　⑧ تەكرارلا-
④ يە-　　⑨ دەم ئال-
⑤ ئۇخلا-　　⑩ كەل-

4. 写出下列动词现在时直接陈述式的否定式和疑问式。

① يېقىنلاۋاتىدۇ　　⑥ تىلەۋاتىمەن

② يېزىۋاتىمەن
③ بېرىۋاتىسەن
④ كېلىۋاتىدۇ
⑤ سىزىۋاتىمەن
⑦ تەييارلىق قىلىۋاتىمىز
⑧ دەم ئېلىۋاتىدۇ
⑨ ئويناۋاتىسىلەر
⑩ يىغلاۋاتىسىز

5. 把下列肯定句变成疑问句并作否定或肯定的回答。示例:

كىتاب كۆرۈۋاتىمەن ←——

كىتاب كۆرۈۋاتامسىز؟

ھەئە، كىتاب كۆرۈۋاتىمەن.

ياق، تېكىست يادلاۋاتىمەن.

ياق، كىتاب كۆرمەيۋاتىمەن.

① مەن ئۆيگە خەت يېزىۋاتىمەن.
② مەن سىنىپقا كېتىۋاتىمەن.
③ ئۇ گېزىت ئوقۇۋاتىدۇ.
④ بىز 16 ـ دەرسنى تەكرارلاۋاتىمىز.
⑤ مۇئەللىم بىزگە دەرس ئۆتۈۋاتىدۇ.

6. 用名词的格附加成分和现在时直接陈述式附加成分填空。

① مەن ياتاق____ كەت______.
② مەن تاماق____ يە______.
③ قەيسەر كىر____ يۇ______.
④ بىز 1 ـ يول ئاپتوبۇس____ ساقلا______.
⑤ ئۇلار سىنىپ____ تازىلا______.
⑥ ئۇ دوسكا____ سۈرت______.

7. 将下列句子译成汉文。

① ئۇلار نەگە كېتىۋاتىدۇ؟
② ئۇلار كىنوغا كېتىۋاتىدۇ.
③ سىز نەدىن كېلىۋاتىسىز؟
④ مەن بازاردىن كېلىۋاتىمەن.
⑤ سىز نېمە ئىش قىلىۋاتىسىز؟

⑥ مەن تېكىستنى تەرجىمە قىلىۋاتىمەن.

8. 选词填空并将句子译成汉文。

(مۇئەللىم، ئوقۇغۇچى، سىلەر، بىز، مەن، ئۇ)

① ______ نېمە قىلىۋاتىسىلەر؟

② ______ دەرس تەكرارلاۋاتىمىز.

③ ______ يېڭى سۆزلەرنى سۆزلەۋاتىدۇ.

④ ______ دىققەت بىلەن ئاڭلاۋاتىدۇ.

⑤ ______ تېكىستنى ئوقۇۋاتىمەن، ______ مۇ تېكىستنى ئوقۇۋاتىدۇ.

9. 用下列动词的现在时直接陈述式各造一个句子。

① تەييارلىق قىل- ② پاراڭلاش- ③ ئۆگەن- ④ تازىلىق قىل- ⑤ كىر يۇ-

10. 回答问题。

① سىز نېمە ئىش قىلىۋاتىسىز؟

② سىز نەدە ئوقۇۋاتىسىز؟

③ تاماقنى قايسى ئاشخانىدا يەۋاتىسىز؟

④ ئالىمجان نېمە ئىش قىلىۋاتىدۇ؟

⑤ سىلەر قاچان ماڭىسىلەر؟

11. 句型练习。

① مەن تاماق | يېدىم. / يەۋاتىمەن. / يەيمەن. / يەي.

② سىز خەت | يېزىۋاتىسىز. / يازدىڭىز. / يازىسىز. / يېزىڭ.

③ ئۇ تېكىستنى
- تەرجىمە قىلسۇن.
- تەرجىمە قىلدى.
- تەرجىمە قىلىۋاتىدۇ.
- تەرجىمە قىلىدۇ.

④ بىز ياتاقتا
- بارايلى.
- بارىمىزمۇ؟
- باردۇق.
- بارىمىز.
- بېرىۋاتىمىز.

⑤ سىلەر سائەت بەشتە
- ماڭامسىلەر.
- مېڭىڭلار.
- ماڭىسىلەر.
- ماڭدىڭلار.
- مېڭىۋاتىسىلەر.

⑥ ئۇلار كىنودىن
- كەلمىدى.
- كەلمەيۋاتىدۇ.
- كەلمىسۇن.
- كەلمەيدۇ.

ئون يەتتىنچى دەرس

> بۈگۈنكى ئىشنى ئەتىگە قويما.
>
> 今日的事莫搁到明天。

نۇقتىلىق جۈملىلەر 重点句子

① بىز ھەر كۈنى ئەتىگەنلىكى چېنىقايلى.
② ھېلىقى بالىمۇ بىز بىلەن بىللە چېنىقسۇن.
③ مەن مەيداننىڭ ئاۋۇ تەرىپىدە سىلەرنى ساقلايمەن.
④ بىز ئاۋۋال بىللە يۈگۈرىمىز، ئاندىن گىمناستىكا ئوينايمىز.
⑤ چۈنكى بۇ بىزنىڭ سالامەتلىكىمىز ئۈچۈن پايدىلىق.
⑥ قانداق، سەن ئەتە چىقامسەن؟

تېكىست

بىز ھەر كۈنى چېنىقايلى

ئادىل، بىز ھەر كۈنى ئەتىگەنلىكى چېنىقايلى. ھېلىقى بالىمۇ بىز بىلەن بىللە چېنىقسۇن. سەن ئەتە ئەتىگەندە ئۇنىڭ بىلەن مەيدانغا چىق. مەن مەيداننىڭ ئاۋۇ تەرىپىدە سىلەرنى

كۈتمەن. بىز ئاۋۋال يۈگۈرىمىز، ئاندىن گىمناستىكا ئوينايمىز. گىمناستىكىدىن كېيىن تاماققا بارىمىز. بىز ھەر كۈنى شۇنداق قىلايلى. چۈنكى بۇ بىزنىڭ سالامەتلىكىمىز ئۈچۈن پايدىلىق. قانداق، سەن ئەتە چىقامسەن؟

سۆھبەت

ئا: سىلەر ھەر كۈنى چېنىقامسىلەر؟
ئە: شۇنداق، بىز ھەر كۈنى چېنىقىمىز.
ئا: كۈندە قانچىلىك چېنىقىسىلەر؟
ئە: كۈندە يېرىم سائەت چېنىقىمىز.
ئا: ھەر كۈنى قانچىلىك ئادەم مەيدانغا چىقىدۇ؟
ئە: تۆت - بەش يۈز ئادەم چىقىدۇ.
ئا: بۇنچىۋالا كۆپ ئادەم مەيدانغا پاتامدۇ؟
ئە: ئەلۋەتتە پاتىدۇ. بۇ مەيدانغا مىڭ ئادەممۇ پاتىدۇ.
ئا: ئەتە مەنمۇ چىقاي، بىللە چېنىقايلى.
ئە: بولىدۇ.

سۆزلۈك

چېنىق-	(نېمىدە، نەدە)	锻炼,锤炼,磨炼
ئەتىگەنلىك	(س)	早晨的,早上的
ھېلىقى	(ئا)	那个
شۇنچە	(ئا)	那么,这么
مەيدان	(ئى)	场,场地,场子;立场
تەرەپ	(ئى)	方面,方,一方;边;面
كۈت-	(نېمىنى، كىمنى)	等,等候,等待;招待,接待
ئاۋۋال	(ر)	前,先;早先,原先,以前
يۈگۈر-	(نەگە، نەدە)	跑,奔跑
گىمناستىكا	(ئى)	体操

健康,健康状况	(ئى)	سالامەتلىك
为了	(تىر)	ئۈچۈن
有益的,有好处的,有利的	(س)	پايدىلىق
这么,这么些	(ئا)	بۇنچىۋالا
盛下,装下,容纳下	(نەگە)	پاتـ
这儿,这里	(ئا)	ماۋۇ يەر
就是这个	(ئا)	مۇشۇ
这个,(在)这里,这就是,你看	(ئا)	مانا
那,那个	(ئا)	ئاشۇ
这样,这样的,这种	(ئا)	بۇنداق
路	(ئى)	يول
山	(ئى)	تاغ
力气大的,有力的,有劲的;强大的	(س)	كۈچلۈك
回答	(نېمىگە، كىمگە)	جاۋاب بەر-
晚上,晚间,傍晚;昨晚	(ئى)	ئاخشام

〔语音常识〕

一、辅音 ن 的同化

ئۈزۈك تاۋۇش «ن» نىڭ ئاسسىمىلياتسىيىلىشىشى

ن 和双唇辅音 ب,م 连读时,口语中 ن 被同化为 م。例如:

读法	写法
دۈشەمبە	دۈشەنبە
سەيشەمبە	سەيشەنبە
شەمبە	شەنبە
ئومبىر	ئون بىر
مەممۇ	مەن + مۇ
سەممۇ	سەن + مۇ

二、序数词中ئى的脱落

دەرىجە ساندىكى «ئى» نىڭ چۈشۈپ قېلىشى

当读每一个月的名称时,为了说话顺口,序数词后面的ئى音要省略,但写法不变。例如:

读法	写法
بىرىنچاي	بىرىنچى ئاي
ئىككىنچاي	ئىككىنچى ئاي
ئونىنچاي	ئونىنچى ئاي
ئونىككىنچاي	ئون ئىككىنچى ئاي

[语法要点]

代词 **ئالماش**

代替名词、形容词、数词、词组或句子的词叫代词。

代词没有自己独立的语法范畴，它们只具有自己所代替的词所具有的语法范畴。维吾尔语代词根据作用可以分为：人称代词、指示代词、反身代词、疑问代词、确定代词、不定代词、否定代词。

1. 人称代词 كىشىلىك ئالماشلىرى

مەن، بىز، سەن، سىز، سىلەر، ئۇ، ئۇلار

人称代词有第一、第二、第三人称之分，大部分人称代词有单数和复数的区别。人称代词可按格的语法范畴变化，但«ئۇ، سەن، مەن»结合格附加成分时，语音上要发生变化。（请看下表）

人称代词的变格形式

人称 / 数 / 代词 格	第一人称		第二人称			第三人称	
	单数 مەن	复数 بىز	单数 普称 سەن	单数 尊称 سىز	复数 سىلەر	单数 ئۇ	复数 ئۇلار
主格	مەن	بىز	سەن	سىز	سىلەر	ئۇ	ئۇلار
领属格	مېنىڭ	بىزنىڭ	سېنىڭ	سىزنىڭ	سىلەرنىڭ	ئۇنىڭ	ئۇلارنىڭ
向格	ماڭا	بىزگە	ساڭا	سىزگە	سىلەرگە	ئۇنىڭغا	ئۇلارغا
宾格	مېنى	بىزنى	سېنى	سىزنى	سىلەرنى	ئۇنى	ئۇلارنى
从格	مەندىن مېنىڭدىن	بىزدىن	سەندىن سېنىڭدىن	سىزدىن	سىلەردىن	ئۇنىڭدىن	ئۇلاردىن
时位格	مەندە مېنىڭدە	بىزدە	سېنىڭدە	سىزدە	سىلەردە	ئۇنىڭدا	ئۇلاردا

2. 指示代词 كۆرسىتىش ئالماش

1)指近： مۇشۇ، بۇ، شۇ، مانا، بۇ، ماۋۇ (ما)

2)指远： ئاشۇ، ئۇ، ئاۋۇ (ئا)، ھېلىقى

3)指性质： بۇنداق، شۇنداق

4)指数量、程度： شۇنچە، بۇنچىۋالا

5)指地点： مۇشۇ، مۇشۇ يەر (مەشە)، ئاۋۇ يەر (ئايە)، ماۋۇ يەر (مەيە)

注一、مۇشۇ ,ماۋۇ ,ئاۋۇ ,ئاشۇ ,شۇ ,بۇ ,ئۇ 等代词与名词的时位格、向格和从格发生变化时，先在其后加属格附加成分«نىڭ»然后再加其它格附加成分。（请看下表）

代词 格	ماۋۇ	ئاۋۇ	مۇشۇ	ئاشۇ	شۇ	بۇ	ئۇ
主格	ماۋۇ	ئاۋۇ	مۇشۇ	ئاشۇ	شۇ	بۇ	ئۇ
领属格	ماۋۇنىڭ	ئاۋۇنىڭ	مۇشۇنىڭ	ئاشۇنىڭ	شۇنىڭ	بۇنىڭ	ئۇنىڭ
宾格	ماۋۇنى	ئاۋۇنى	مۇشۇنى	ئاشۇنى	شۇنى	بۇنى	ئۇنى
向格	ماۋۇنىڭغا	ئاۋۇنىڭغا	مۇشۇنىڭغا	ئاشۇنىڭغا	شۇنىڭغا	بۇنىڭغا	ئۇنىڭغا
从格	ماۋۇنىڭدىن	ئاۋۇنىڭدىن	مۇشۇنىڭدىن	ئاشۇنىڭدىن	شۇنىڭدىن	بۇنىڭدىن	ئۇنىڭدىن
时位格	ماۋۇنىڭدا	ئاۋۇنىڭدا	مۇشۇنىڭدا	ئاشۇنىڭدا	شۇنىڭدا	بۇنىڭدا	ئۇنىڭدا

注二、指示代词可以发生数和格的变化，但没有第一、第二、第三人称之分。

注三、ئاۋۇ 和 ماۋۇ 口语中常读作为 ئا 和 ما。例如：

ئاۋۇ ئادەم ——→ ئا ئادەم

ماۋۇنىڭدىن ئېلىڭ ——→ مانىڭدىن ئېلىڭ.

ماۋۇ كىتاب ياخشى ——→ ما كىتاب ياخشى.

ئاۋۇ يەرگە بېرىڭ ——→ ئا يەگە بېرىڭ.

3. 疑问代词 سوراق ئالماش

1)问人： كىم

2)问事、物： نېمە

3)问时间： قاچان

4)问处所、方位的：　　قەيەر، نە، قېنى
5)问数量：　　قانچە، نەچچە، قانچىلىك، نەچچىلىك
6)问排列顺序：　　قانچىنچى، نەچچىنچى
7)问性质、特征：　　قانداق
8)问区别：　　قايسى
9)问原因、依据或程度：　　نېمىشقا
قانداقسىگە، نېمانچە

注四、① نە 后附加人称附加成分时，词末要增加辅音 ر。② نە 中的 ئە 音不弱化。例如：

نەرىم، نەرىڭىز، نەرىڭ، نەرىڭلار، نەرى.

疑问代词可以发生数、格、人称的变化，但 نېمانچە ,نېمىشقا ,قانداقسىگە قېنى 等代词不发生任何变化。قاچان 不发生人称变化

كۆنۈكمە

1. 熟记本课单词。
2. 将每一个单词抄写一行。
3. 把下列句子变成疑问句，并掌握句型。

① مەن ئالىم.
② بۇ يېڭى گېزىت.
③ مەن ئوقۇغۇچى.
④ مېنىڭ ئىسمىم گۈلنۇر.
⑤ مەن ئاقسۇلۇق.
⑥ سىز يىگىرمە ياش.
⑦ ئۇ مېنىڭ دوستۇم.
⑧ مەن شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئوقۇغۇچىسى.
⑨ بىزنىڭ مەكتەپ ئۈرۈمچىنىڭ جەنۇبىدا.
⑩ سىلەرنىڭ ياتاق 4 - بىنادا.
⑪ بىزنىڭ سىنىپتا 24 ئوقۇغۇچى بار.
⑫ مەن جۇڭگو تىللىرى فاكۇلتېتىدا.
⑬ بىر يىل ئون ئىككى ئاي.

⑭ بۈگۈن كۈنگە پەيشەنبە.
⑮ بۈگۈن ھەپتىگە بىر.
⑯ مەن 94 ـ يىللىق 1 ـ سىنىپتا.
⑰ يېڭى دەرسنى باشلايلى.
⑱ مۇئەللىم! مېنىڭ سوئالىم بار.
⑲ بۈگۈن مەن دىجورنى.
⑳ ھازىر سائەت بەش بولدى.
㉑ سائەت بەشتىن ئون مىنۇت ئۆتتى.
㉒ سائەت بەشكە ئون مىنۇت قالدى.
㉓ بىز سائەت ئالتىدە ئورنىمىزدىن تۇردۇق.
㉔ ئالىم يەكشەنبە كۈنى بازارغا باردى.
㉕ مەن شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئوقۇيمەن.
㉖ ئۇلار چۈشتىن كېيىن تازىلىق قىلىدۇ.
㉗ بىز ئۇيغۇر تىلى ئۆگىنىۋاتىمىز.
㉘ مەن ئاۋۋال تېكىستنى ئوقۇيمەن، ئاندىن تەرجىمە قىلىمەن.
㉙ بەزىلەر يەنە رۇس تىلىمۇ ئۆگىنىۋاتىدۇ.
㉚ مەن دوستۇمنىڭ ئۆيىدە تاماق يېدىم.

4. 把下列句子用三个人称单、复数进行变化。示列:

مەن	شىنجاڭ	ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ	ئوقۇغۇچىسى.
بىز	〃	〃	ئوقۇغۇچىلىرى.
سەن	〃	〃	ئوقۇغۇچىسى.
سىز	〃	〃	ئوقۇغۇچىسى.
سىلەر	〃	〃	ئوقۇغۇچىلىرى.
ئۇ	〃	〃	ئوقۇغۇچىسى.
ئۇلار	〃	〃	ئوقۇغۇچىلىرى.

① بىزنىڭ ئۆي 10 ـ بىنادا.

② مەن 94 ـ يىللىق 1 ـ سىنىپتا.

③ بىز كىنو كۆرەيلى.

④ ئۇلار سىنىپنى تازىلىسۇنمۇ؟

⑤ ئۇ كىتابخانىغا باردى.

⑥ كەچتە سىنىپقا چىقتىڭىزمۇ؟

⑦ مەن بۈگۈن چۈشتە تاماق يېمىدىم.

⑧ ئۇلار چۈشتە لەغمەن يەيدۇ.

⑨ مەن شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئىشلەيمەن.

⑩ سىز قايسى فاكۇلتېتتا ئوقۇيسىز؟

⑪ ئۇلار هازىر تاماق يەۋاتىدۇ.

⑫ سەن گېزىت كۆرۈۋاتامسەن؟

5. 用适当的附加成分填空。

① سىلەر ____ مەكتەپ قەيەردە؟

② بىزنىڭ سىنىپ ____ 30 ئوقۇغۇچى بار.

③ بۇ قەلەم مەن ____ .

④ بۇ كىمنىڭ گېزىت ____ .

⑤ بۇ مېنىڭ لۇغەت ____ ئەمەس.

⑥ ئۇلارمۇ سىلەر ____ دوستلىرىڭلارمۇ؟

⑦ بىز سائەت يەتتە ____ ئەتىگەنلىك تاماق يەيم

⑧ سىز بۇ جۈملە ____ ئوقۇڭ.

⑨ مەن ماگىزىن ____ بىر لۆڭگە ئالدىم.

⑩ ئۇلار ئەتە ئاقسۇ ____ ماڭىدۇ.

⑪ مەن دەرس تەكرارلا ____ .

⑫ ئۇلار كىنوغا بار ____ .

⑬ مەن ئۇيغۇر تىلىنى ياخشى ئۆگەن ______ .
⑭ مەن تۈنۈگۈن ئاخشام سائەت ئوندا ئۇخلا ______ .
⑮ سىلەر ئەته بازارغا چىق ______ ؟
⑯ مەن تۈنۈگۈن كىنو كۆرمە ______ .
⑰ مەن هازىر گېزىت ئوقۇ ______ .
⑱ مەن ئەته سائەت بەشتە ئاقسۇغا ماڭ ______ .

6. 用适当的词填空。

① مۇئەللىم تېكىستنى ______ تەرجىمە قىلاي.
② سىلەر سائەت نەچچىدە چۈشلۈك ______ يەيسىلەر.
③ بۇ يېڭى گېزىت ئەمەس، ______ گېزىت.
④ هازىر سائەت ______ بولدى؟
⑤ بىزنىڭ سىنىپتا 18 ______ بار.
⑥ بۈگۈن دۈشەنبە ______ ، سەيشەنبە.
⑦ سىز ______ سىنىپتا؟
⑧ ساۋاقداشلار خەتنى ______ يېزىڭلار.
⑨ لى خۇڭ سىز دوسكىغا ______ .
⑩ بىز سائەت ______ ئورنىمىزدىن تۇردۇق.
⑪ مەن كىتابخانىدىن ______ ئالدىم.
⑫ تاماقنى 3 ـ ئاشخانىدا ______ .
⑬ مەن ئەته كىر ______ .
⑭ ئۇلار چۈشتىن ______ تازىلىق قىلىدۇ.
⑮ بىزنىڭ سىنىپتا ئۇيغۇر، خەنزۇ، خۇيزۇ ______
مىللەت ئوقۇغۇچىلىرى بار.

7. 将下列句子译成维文。

①你没有《维汉词典》吗？

②我在中语系，他在外语系。

③这是谁的书？

④今天下午我们没有课。

⑤他们是我的朋友，他们是医生。

⑥明天下午你们干什么？

⑦我经常讲维吾尔语。

⑧老师很关心我们。

⑨我到图书馆去，你也去图书馆吗？

⑩她在医院工作。

8. 拼读下列词并注意实际发音。

چارشەنبە، يەكشەنبە، مەنمۇ، سەنمۇ

كىتاب، كىتابلار، مەكتەپ، مەكتىپىم

كىتابىم، ئىككى، ئۈچ، ئىسسىق

ئۈچ كۈن، كەچتە، قاچتى، كۈچلۈك

ياتاق، ياتىقى، چېلەك، چېلىكىڭ

سىنىپ، سىنىپى، مەكتەپ، مەكتىپىم

9. 造句。

① ئوينا- ② تاماق ③ جاۋاب بەر- ④ ئاۋۋال ⑤ ئۈچۈن
⑥ سالامەتلىك ⑦ بۇنداق ⑧ مانا

10. 回答问题。

① سىلەر ھەر كۈنى چېنىقامسىلەر؟

② سىز كىم بىلەن بىللە چېنىقىسىز؟

③ ئۇ سىزنى نەدە كۈتىدۇ؟

④ سىلەر ئاۋۋال نېمە ئىش قىلىسىلەر؟ ئاندىنچۇ؟

11. 句型练习。

①	بىز ھەر كۈنى	چېنىقايلى.
		ئۇيغۇرچە سۆزلەيلى.
		بىللە ئوينايلى.
		كىنو كۆرەيلى.

②	ھېلىقى	بالىمۇ بارسۇن.
		كىتابىنىمۇ ئالايلى.
		ئادەمنىمۇ چاقىرىڭ.
		ئاشخانىغا بارايلى.

③	مەن	ئاۋۇ	يەردە سىلەرنى ساقلايمەن.
	بىز		ئاشخانىدا تاماق يەيلى.
	سىز		يەردە گىمناستىكا ئويناڭ.
	ئۇلار		يەرگە كەتتى.

④	بىز	ئاۋۋال	چېنىقىمىز،	ئاندىن	تاماق يەيمىز.
	مەن		سۆزنى ئۆگىنىمەن،		تېكىستنى يادلايمەن.
	ئۇ		ئاقسۇغا بارسۇن،		قەشقەرگە بارسۇن.
	مەن		كىر يۇدۇم،		بازارغا چىقتىم.

⑤	چۈنكى بۇ	بىز	ئۈچۈن	پايدىلىق.
		بىز		ياخشى ئىش.
		سالامەتلىكىمىز		پايدىلىق.

⑥	قانداق،	سەنمۇ بارامسەن؟
		سەنمۇ كۆرەمسەن؟
		مېنىڭ گېپىم توغرىمۇ؟
		ئادىلمۇ چىقسۇنمۇ؟

ئون سەككىزىنچى دەرس

چۈجىنى كۈزدە سانا.
鸡雏要在秋天数。

نۇقتىلىق جۈملىلەر 重点句子

① مەن رەسىم سىزىشقا قىزىقىمەن.
② ئۇ ساياھەت قىلىشنى ياخشى كۆرىدۇ.
③ مەن ئۇسسۇل ئويناليالمايمەن.
④ ئالدى بىلەن تاماق يەيمىز، ئاندىن تانسا ئوينايمىز.
⑤ بەزىلەر يۇمۇر ئېيتىدۇ، بەزىلەر ناخشا ئېيتىدۇ.

تېكىست

مەن رەسىم سىزىشقا قىزىقىمەن

مەن رەسىم سىزىشقا قىزىقىمەن، ئۇنىڭدىن باشقا يەنە ئىنگلىز تىلى ئۆگىنىشكە ھەم تەنتەربىيىگە ئالاھىدە قىزىقىمەن، پۇتبول ئويناشقىمۇ ئامراق. ئۇ ساياھەت قىلىشنى بەك ياخشى كۆرىدۇ. مېنىڭ دوستۇم ئۇيغۇر ئۇسسۇلىنى بەك ياخشى ئوينايدۇ. مەن ئۇنىڭغا بەك ھەۋەس قىلىمەن، ئەمما ئۆزۈم پەقەت